

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА»**

Харків
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА»**

для студентів III курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

4-те видання, перероблене і доповнене

**Харків
2020**

Методичні матеріали до самостійної роботи і практичних занять з навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Особлива частина» для студентів III курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, С. В. Гринчак та ін. 4-те вид., переробл. і допов. Харків, 2020. 237 с.

Укладачі:

- В. В. Базелюк,
- А. О. Байда,
- В. І. Борисов,
- М. В. В'юник,
- С. В. Гринчак,
- Ю. В. Гродецький,
- Ю. П. Дзюба,
- Л. М. Демидова,
- Д. П. Євтєєва,
- В. В. Ємельяненко,
- Ю. Ю. Забуга,
- О. В. Зайцев,
- І. О. Зінченко,
- В. М. Киричко,
- В. А. Козак,
- Г. С. Крайник,
- О. О. Маслоva,
- Т. О. Михайліченко,
- С. М. Мохончук,
- Р. С. Орловський,
- А. С. Осадча,
- М. І. Панов,
- Ю. А. Пономаренко,
- О. Е. Радутний,
- М. А. Рубашенко,
- Ю. С. Таволжанська,
- В. Я. Тацій,
- В. І. Тютюгін,
- С. О. Харитонов,
- О. В. Харитонova,
- С. В. Шевченко,
- М. В. Шепітько,
- Н. В. Шульженко,
- В. Ю. Шумакова

З М І С Т

ВСТУП.....	4
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ.....	7
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (витяг) «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА».....	10
ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	53
ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	62
Тема 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система і значення. Наукові основи кваліфікації злочинів.....	62
Тема 2. Злочини проти основ національної безпеки України.....	63
Тема 3. Кримінальні правопорушення проти життя й здоров'я особи.....	74
Тема 4. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.....	95
Тема 5. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.....	97
Тема 6. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.....	102
Тема 7. Кримінальні правопорушення проти власності.....	107
Тема 8. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг...	123
Тема 9. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.....	134
Тема 10. Кримінальні правопорушення проти довкілля.....	142
Тема 11. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.....	148
Тема 12. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.....	156
Тема 13. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.....	162
Тема 14. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.....	181
Тема 15. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні право-порушення проти здоров'я населення.....	191
Тема 16. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.....	196
Тема 17. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.....	204
Тема 18. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.....	214
Тема 19. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.....	220
Тема 20. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)...	228
Тема 21. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку.....	229
КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ.....	232

ВСТУП

Кримінальне право України є однією з фундаментальних навчальних дисциплін при підготовці фахівців за спеціальністю «Право», метою викладання якої є надання студентам знань і вмінь тлумачити норми, що встановлюють, які конкретні суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями, які види покарань і в яких межах можуть бути застосовані до осіб, які їх вчинили. Це неможливо без розуміння відправних положень Загальної частини щодо підстав кримінальної відповідальності; поняття «кримінальне правопорушення» та його складу, їх співвідношення; поняття і значення стадій вчинення кримінального правопорушення, співучасті; поняття «покарання» і загальних засад його призначення тощо.

При вивченні Особливої частини кримінального права України застосовуються такі форми навчальної роботи, як: лекції, практичні заняття, колоквиуми, індивідуальні науководослідні завдання, консультації, самостійна й індивідуальна роботи студентів, що забезпечуються програмою, завданнями, викладеними в посібнику та інших дидактичних матеріалах кафедри, тестами тощо.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру з вивчення програмного матеріалу.

Під час цієї роботи студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття. Формами самостійної роботи є:

- виконання домашніх завдань згідно з навчальним планом, підготовка до практичних занять і колоквиумів;
- доопрацювання матеріалів лекцій;
- самостійне вивчення тем, що лише опорно згадуються в лекційному курсі;
- складання конспектів тем, що виносяться для самостійного вивчення;

- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- робота над рекомендованими матеріалами юридичної практики.

Індивідуальна робота студентів

Індивідуальна робота студентів з Особливої частини кримінального права України включає:

- написання курсових робіт, рефератів, наукових статей, тез наукових доповідей, есе, інших аналітичних матеріалів та їх презентацію;

- участь у роботі студентського наукового гуртка з кримінального права України;

- участь у студентських науково-практичних конференціях, інших навчальних і наукових заходах із кримінально-правової тематики;

- узагальнення матеріалів судової практики;

- отримання консультацій у викладачів кафедри;

- анотації прочитаної додаткової літератури з курсу;

- складання бібліографії за відповідною темою;

- коментування статей Особливої частини КК України;

- стажування у правоохоронних органах, адвокатських установах з кримінально-правовою спеціалізацією;

- інші форми індивідуальної роботи за погодженням з викладачем. Вибір студентом видів індивідуальної роботи здійснюється за власними інтересами й узгоджується з викладачем. Завдання для індивідуальної роботи студент отримує на кафедрі на початку навчального року.

Організацію, контроль й оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснюють лектор і викладач кафедри, який проводить практичні заняття.

Об'єктами контролю знань студентів є: активність і рівень знань при обговоренні питань на практичних заняттях, колоквиумах упродовж навчального року, ступінь засвоєння знань і набуття практичних навичок із усього курсу (встановлюється під час іспиту); участь у роботі наукових студентських

гуртків, конкурсах, олімпіадах, студентських конференціях; виконання завдань для самостійного опрацювання та ін.

За результатами вивчення Особливої частини кримінального права студенти повинні:

– **знати** основні положення й систему Особливої частини КК України, структуру і види норм, які вона містить; законодавчі межі криміналізації суспільно небезпечних діянь; підстави кримінальної відповідальності за конкретні кримінальні правопорушення, характер і ступінь їх суспільної небезпеки; наукові засади кваліфікації кримінальних правопорушень;

– **вміти** тлумачити чинне законодавство про кримінальну відповідальність; правильно кваліфікувати суспільно небезпечні діяння, визначати місце кримінального правопорушення в системі Особливої частини КК України, аналізувати склад конкретного кримінального правопорушення і відмежовувати його від суміжних кримінальних правопорушень;

– **вільно** орієнтуватися в системі кримінального права України й судовій практиці з кримінальних справ (проваджень);

– **ознайомитися** з практикою застосування законодавства про кримінальну відповідальність судами України, перспективами й основними напрямками розвитку законодавства про кримінальну відповідальність.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

1. КРИТЕРІЇ

оцінювання рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Особлива частина» при поточному контролі знань

Вид контролю	Загальна кількість балів у семестрі	Зміст оцінювання	Підсумкові бали допуску до іспиту за V, VI семестри
Підсумковий V-й семестр досесійний залік	<p style="text-align: center;">Max – 20 балів</p> <p style="text-align: center;">Min – 10 балів</p>	<p>10 балів – підсумкова контрольна робота (позитивними є бали від 4 до 10, бали 0–1–2–3 – пере-складаються)</p> <p>10 балів – загальна відповідність заявленим компетенціям</p>	
Підсумковий VI-й семестр допуск до Іспиту	<p style="text-align: center;">Max – 20 балів</p> <p style="text-align: center;">Min – 10 балів</p>	<p>10 балів – підсумкова контрольна робота (позитивними є бали від 4 до 10, бали 0–1–2–3 – пере-складаються)</p> <p>10 балів – загальна відповідність заявленим компетенціям</p>	<p>Max – 40 балів</p> <p>20 балів – підсумкові контрольні роботи в V та VI семестрах</p> <p>20 балів – загальна відповідність заявленим компетенціям за два семестри</p> <p>Min – 20 балів</p> <p>обов’язковим при мінімальній кількості балів є виконання у кожному семестрі підсумкової контрольної роботи з одержанням позитивних балів (4 та вище)</p>

2. КРИТЕРІЇ

оцінювання рівня підготовки студентів при підсумковому контролі знань з навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Особлива частина»

Вид контролю	Кількість балів	Критерії
Іспит	<p>Мах – 60 балів («відмінно» за національного шкалою)</p>	<p>Оцінку «5» – «відмінно» заслуговує студент, який виявляє всебічне, систематичне і глибоке знання програмного матеріалу, бездоганно засвоїв основну літературу і знайомий з додатковою літературою з предмета, продемонстрував здатність до самостійного поповнення знань із дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі, вміння ілюструвати теоретичні знання положеннями законодавчих актів, прикладами із судової практики, всі питання розкрив повно, без помилок і погіршностей. Також оцінку «5» заслуговує студент, який всі питання розкрив досить повно, однак із незначною кількістю несуттєвих (технічних) помилок у відповіді</p> <p>За шкалою ECTS: A – загальна кількість – 90–100 балів (відмінно) – відмінне засвоєння й викладання програмного матеріалу, лише з незначною кількістю помилок</p> <p>Оцінку «4» – «добре» заслуговує студент, який виявив у достатній мірі повне знання основного програмного матеріалу, засвоїв навчальну літературу з предмета та продемонстрував уміння орієнтуватися в ній, показав системний характер знань при викладенні програмного матеріалу, проявив належні навички в ілюструванні теоретичних знань положеннями законодавчих актів, прикладами з практики, всі питання розкрив без помилок, однак є незначна неповнота у відповіді на питання. Також на «4» заслуговує студент, який всі питання розкрив досить повно, однак у відповіді є неточності, неповнота</p> <p>За шкалою ECTS: B – загальна кількість – 80–89 балів (дуже добре) – вище середнього рівня, достатнє ґрунтовне знання матеріалу за відсутності суттєвих помилок, але є певна неповнота і неточності у відповіді</p> <p>C – загальна кількість – 75–79 балів, добре – у цілому правильна відповідь на запитання, але з певною кількістю незначних помилок.</p>

	<p>Min – 35 балів («задовільно» за національною шкалою)</p> <p>0 балів</p>	<p>Оцінку «3» – «задовільно» заслугоує студент, який виявив певні (мінімальні) необхідні знання матеріалу, але допустив помилки, суттєві неточності і погіршеності у своїй відповіді, розкрив питання неповно, припустився суттєвих неточностей у відповіді. Оцінку «3», «задовільно», заслугоує також студент, який не зміг відповісти на одне з питань екзаменаційного білета, але відповів на додаткові запитання з програмного матеріалу</p> <p>За шкалою ECTS: D – загальна кількість – 70–74 бали, (задовільно) – непогано, але зі значною кількістю недоліків E – загальна кількість – 60–69 балів, (достатньо) – підготовка задовольняє мінімальним критеріям</p> <p>Оцінку «2» – «незадовільно» заслугоує студент, який виявив відсутність знань значної частини основного програмного матеріалу, допустив істотні помилки у своїй відповіді, значну неповноту в розкритті питань. Також на «2» заслугоує студент, який не зумів відповісти на питання, виявив повне незнання програмного матеріалу</p> <p>За шкалою ECTS: FX – загальна кількість – 20–59 балів, (незадовільно) – суттєві прогалини в знаннях по значній кількості програмного матеріалу, наявність істотних помилок при відповіді на іспиті, потрібна додаткова підготовка для засвоєння дисципліни і перескладання іспиту F – 1–19 балів (дуже незадовільно) – відсутність знань по значній частині основного програмного матеріалу, неможливість продовження навчання без проходження повторного курсу з дисципліни.</p>
--	--	---

Затверджена
на засіданні кафедри
кримінального права
НЮУ імені Ярослава Мудрого
(протокол № 4 від 09.11.2020 р.)

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА» (витяг)**

**Розділ I. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА: ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА І ЗНАЧЕННЯ. НАУКОВІ
ОСНОВИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Поняття Особливої частини кримінального права України, її значення. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права. Відображення положень Конституції України в Особливій частині КК України.

Система Особливої частини Кримінального кодексу України.

Поняття «кваліфікація кримінальних правопорушень». Правові і наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень. Склад кримінального правопорушення – правова модель кваліфікації кримінальних правопорушень.

**Розділ II. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: види дій, склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України: склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Фінансування дій, вчинених із метою насильницької змі-

ни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України: поняття «фінансування дій», склади злочинів, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Державна зрада: поняття, склад злочину, умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за цей злочин, відмежування державної зради від шпигунства та розголошення державної таємниці.

Посягання на життя державного чи громадського діяча: склад злочину, співвідношення з умисним вбивством у зв'язку з виконання потерпілим службового або громадського обов'язку.

Диверсія: поняття, склад злочину, відмежування від умисного знищення або пошкодження майна та терористичного акту.

Шпигунство: поняття, склад злочину, умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин, відмежування шпигунства від державної зради.

Перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань: склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Розділ III. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я.

1. Кримінальні правопорушення проти життя

Вбивство: поняття та види.

Умисне вбивство: поняття, види, склад умисного вбивства без обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність.

Умисне вбивство, вчинене за обставин, що обтяжують відповідальність: види обтяжуючих відповідальність обставин, їх характеристика.

Умисне вбивство за обставин, що пом'якшують відповідальність: види пом'якшуючих обставин.

Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання: поняття «сильне душевне хвилювання», склад

кримінального правопорушення.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: склад кримінального правопорушення, відповідальність співучасників, які брали участь у вчиненні цього кримінального правопорушення.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття «перевищення меж», склад кримінального правопорушення.

Вбивство через необережність: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Доведення до самогубства: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза вбивством: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від готування до вбивства і замаху на вбивство.

2. Кримінальні правопорушення проти здоров'я

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти здоров'я.

Поняття «тілесні ушкодження», їх відмінність від нанесення удару, побоїв і мордування.

Умисне тяжке тілесне ушкодження: поняття «тяжке тілесне ушкодження», його види і критерії, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства і вбивства, вчиненого через необережність.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження: поняття «середньої тяжкості тілесне ушкодження» і його критерії, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування середньої тяжкості тілесного ушкодження від тяжкого тілесного ушкодження.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання: поняття «сильне душевне хвилювання», склад кримінального правопорушення.

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення

заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття «перевищення меж оборони чи затримання», склад кримінального правопорушення.

Умисне легке тілесне ушкодження: поняття «легке тілесне ушкодження», його види і критерії, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від нанесення побоїв.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження: склад кримінального правопорушення.

Побої і мордування: поняття, склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від тілесних ушкоджень.

Домашнє насильство: поняття, склад кримінального правопорушення.

Катування: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від інших кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Зараження венеричною хворобою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчинюються у сфері медичного обслуговування

Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: склад кримінального правопорушення.

Незаконна лікувальна діяльність: склад кримінального правопорушення.

Ненадання допомоги хворому медичним працівником: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від ненадання допомоги хворому медичним працівником.

Порушення прав пацієнта: склад кримінального правопорушення.

Незаконне проведення дослідів над людиною: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини: склад кримінального правопорушення, відповідальність за вилучення у людини її анатомічних матеріалів, незаконну торгівлю ними, участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю, склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке донорство: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне розголошення лікарської таємниці: поняття «лікарська таємниця», склад кримінального правопорушення.

4. Інші кримінальні правопорушення, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини

Незаконне проведення абортів або стерилізації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Залишення в небезпеці: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від залишення в небезпеці.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ IV. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ Й ГІДНОСТІ ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти волі, честі й гідності особи.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини:

склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке зникнення: види і склади кримінального правопорушення.

Захоплення заручників: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Підміна дитини: склад кримінального правопорушення.

Торгівля людьми: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, поняття «експлуатація людини» і «уразливий стан особи».

Експлуатація дітей: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Примушування до шлюбу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ V. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ І СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти статевої свободи і статевої недоторканості особи.

Зґвалтування: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Сексуальне насильство: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Примушування до вступу в статевий зв'язок: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від зґвалтування та сексуального насильства.

Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від зґвалтування і сексуального насильства.

Розбещення неповнолітніх: вік потерпілої особи, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від статевих зносин з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку.

Розділ VI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

1. Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян

Конституція України про охорону виборчих прав громадян.

Перешкодження здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму: склади кримінальних

правопорушень, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за незаконне підписання протоколу про підсумки голосування.

Порушення таємниці голосування: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборчої агітації чи агітації референдуму: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму: поняття «неправомірна вигода», склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян

Конституція України про профспілкові об'єднання, політичні партії, громадські організації та право громадян на працю.

Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій: склад кримінального правопорушення.

Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів: склад кримінального правопорушення, відповідальність за переслідування журналіста, кваліфікуючі ознаки.

Грубе порушення законодавства про працю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Грубе порушення угоди про працю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку: склад кримінального правопорушення.

Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності

Конституція України про захист свободи творчості й інтелектуальної власності.

Порушення авторського права і суміжних прав: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежу-

вання від кримінальних правопорушень проти власності.

Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від порушення авторського права і суміжних прав.

4. Кримінальні правопорушення проти інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Конституція України про охорону особистих прав і свобод людини і громадянина.

Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення недоторканності житла: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення недоторканності приватного життя: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення права на отримання освіти: склади кримінальних правопорушень.

Порушення права на безоплатну медичну допомогу: склади кримінальних правопорушень.

5. Кримінальні правопорушення проти сім'ї

Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей: поняття «злісне ухилення», склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків: поняття «злісне ухилення», склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування: склад кримінального правопорушення.

Зловживання опікунськими правами: склад кримінально-

го правопорушення.

Розголошення тасмниці усиновлення (удочеріння): склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння): склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

6. Кримінальні правопорушення проти свободи совісті
Конституція України про свободу світогляду і віросповідання громадян.

Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків: склад кримінального правопорушення.

Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь: склад кримінального правопорушення.

Перешкоджання здійсненню релігійного обряду: склади кримінальних правопорушень.

Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ VII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти власності, їх об'єкт та предмет.

1. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності, пов'язані з обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб

Поняття, загальна характеристика і види корисливих кримінальних правопорушень, пов'язаних з обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб.

Крадіжка: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Грабіж: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки.

Розбій: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки, грабежу і вимагання.

Вимагання: поняття, склад кримінального правопорушен-

ня, кваліфікуючі ознаки, відмежування від грабежу і розбою.

Шахрайство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки і грабежу.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від крадіжки, грабежу, шахрайства та від зловживання владою або службовим становищем.

2. Інші корисливі кримінальні правопорушення проти власності

Поняття, загальна характеристика і види інших корисливих кримінальних правопорушень проти власності. Їх відмежування від корисливих кримінальних правопорушень, пов'язаних з обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб.

Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання: предмет цього діяння, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від шахрайства.

Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї: склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом: склад кримінального правопорушення, співвідношення з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

3. Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності

Поняття, загальна характеристика і види таких кримінальних правопорушень.

Умисне знищення або пошкодження майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від диверсії.

Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза знищення майна: склад кримінального правопорушення.

Необережне знищення або пошкодження майна: склад кримінального правопорушення.

Порушення обов'язків щодо охорони майна: склад кримінального правопорушення.

Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Розділ VIII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

1. Кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Контрабанда: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Переміщення через митник кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення

видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання і сировини для їх виробництва: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Зайняття гральним бізнесом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи і фізичних осіб – підприємців: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Протидія законній господарській діяльності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від вимагання.

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання і протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму і фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: склади кримінальних правопорушень.

Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю: склад кримінального правопорушення.

Розголошення комерційної або банківської таємниці: склад кримінального правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення у сфері банкрутства

Доведення банку до неплатоспроможності: склад кримінального правопорушення.

Доведення до банкрутства: склад кримінального правопорушення.

Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи: склад кримінального правопорушення.

4. Кримінальні правопорушення у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів

Шахрайство з фінансовими ресурсами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від шахрайства, співвідношення з ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Маніпулювання на фондовому ринку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів: склад кримінального правопорушення.

Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів: склад кримінального правопорушення.

Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання інсайдерської інформації: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Приховування інформації про діяльність емітента: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Кримінальні правопорушення у сфері обслуговування споживачів і захисту їх прав

Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції: склад кримінального правопорушення.

6. Кримінальні правопорушення у сфері приватизації державного і комунального майна

Незаконна приватизація державного, комунального майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ ІХ. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти довкілля.

1. Кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки

Порушення правил екологічної безпеки: склад криміна-

льного правопорушення.

Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення: склад кримінального правопорушення.

Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти земель, надр і атмосферного повітря

Забруднення або псування земель: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Безгосподарське використання земель: склад кримінального правопорушення.

Порушення правил охорони або використання надр: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Забруднення атмосферного повітря: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення проти водних ресурсів

Порушення правил охорони вод: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Забруднення моря: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відповідальність за неповідомлення про забруднення моря.

Порушення законодавства про континентальний шельф України: склади кримінальних правопорушень.

4. Кримінальні правопорушення проти об'єктів рослинного світу

Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Порушення законодавства про захист рослин: склад кримінального правопорушення.

Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Кримінальні правопорушення проти тваринного світу

Незаконне полювання: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Проведення вибухових робіт із порушенням правил охорони рибних запасів: склад кримінального правопорушення.

Порушення ветеринарних правил: склад кримінального правопорушення.

Розділ X. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

1. Кримінальні правопорушення, пов'язані зі створенням і діяльністю злочинних об'єднань

Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Встановлення або поширення злочинного впливу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці): склад кримінального правопорушення, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення

Звернення за застосуванням злочинного впливу: склад кримінального правопорушення.

Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Бандитизм: поняття й ознаки банди, склад кримінального правопорушення, відмежування від розбою, співвідношення із створенням злочинної організації.

Терористичний акт: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки; відмежування від диверсії та кримінальних правопорушень проти життя, здоров'я, власності; умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Втягнення у вчинення терористичного акту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Публічні заклики до вчинення терористичного акту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення терористичної групи чи терористичної організації: склад кримінального правопорушення, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Сприяння вчиненню терористичного акту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Фінансування тероризму: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: поняття «незаконні воєнізовані або

збройні формування», склади кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення: склад кримінального правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами: склади кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів: склад кримінального правопорушення.

Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали: склади кримінальних правопорушень.

3. Злочини, пов'язані з порушенням правил, що забезпечують громадську безпеку

Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення вимог режиму радіаційної безпеки: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини: склади кримінальних правопорушень.

Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства: поняття «об'єкти житлово-комунального господарства», склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

1. Кримінальні правопорушення у сфері безпеки праці

Порушення вимог законодавства про охорону праці: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від інших кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

2. Інші кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах: склад кримінального

правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від інших кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

1. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації залізничного, водного і повітряного транспорту

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин: склад кримінального правопорушення.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від диверсії та кримінальних правопорушень проти власності.

Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків: склад кримінального правопору-

шення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил повітряних польотів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил використання повітряного простору: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха: склад кримінального правопорушення.

Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден: склад кримінального правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації автотранспорту і міського електротранспорту

Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами: поняття «транспортний засіб», склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації: склад кримінального правопорушення.

Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху: складу кримінального правопорушення.

Незаконне заволодіння транспортним засобом: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки; умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення, співвідношення із кримінальними правопорушеннями проти власності, відмежування від суміжних транспортних кримінальних правопорушень.

Знищення, підробка або заміна номерів вузлів і агрегатів транспортного засобу: склад кримінального правопорушення.

3. Інші кримінальні правопорушення проти безпечної роботи транспорту

Порушення чинних на транспорті правил: склад кримінального правопорушення.

Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів і нафтопродуктопроводів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від диверсії та інших суміжних кримінальних правопорушень.

Розділ XIII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності.

1. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку

Групове порушення громадського порядку: склад кримінального правопорушення.

Масові заворушення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку: склад кримінального правопорушення.

Хуліганство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від групового порушення громадського порядку, масових заворушень та кримінальних правопорушень проти особи і власності.

2. Кримінальні правопорушення проти моральності

Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду: склад

кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Жорстоке поводження з тваринами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення або утримання місць розпусти і звідництво: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією: поняття «сутенерство», склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, спеціальні умови відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XIV. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

1. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів: поняття «контрабанда», склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекур-

сорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Посів або вирощування снотворного маку чи конопель: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за такі кримінальні правопорушення.

Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами чи іншими предметами, небезпечними для здоров'я населення, а також обладнанням для їх виготовлення

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засо-

бів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів, заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне публічне вживання наркотичних засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів: склад кримінального правопорушення.

Спонування неповнолітніх до застосування допінгу: по-

няття «допінг», склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів: склад кримінального правопорушення.

4. Інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XV. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

1. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці та службової інформації

Розголошення державної таємниці: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від державної зради, шпигунства та втрати документів, що містять державну таємницю.

Втрата документів, що містять державну таємницю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від розголошення державної таємниці.

Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідальної діяльності, у сфері оборони

країни: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від державної зради, шпигунства і розголошення державної таємниці.

2. Кримінальні правопорушення у сфері охорони недоторканості державних кордонів

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне перетинання державного кордону України: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державного експортному контролю: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил міжнародних польотів: склад кримінального правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення у сфері забезпечення призову та мобілізації

Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призивом осіб офіцерського складу: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від призову за мобілізацією: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів: склади кримінальних правопорушень.

Розділ XVI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН І КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної

влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів.

1. Кримінальні правопорушення у сфері використання державних символів

Конституція України про шанування державних символів.

Наруга над державними символами: склади кримінальних правопорушень.

Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні: склад кримінального правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, пов'язані з перешкоджанням діяльності організації та об'єднань громадян

Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій: склад кримінального правопорушення.

Захоплення державних або громадських будівель чи споруд: склад кримінального правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення проти представників влади, інших службових осіб та представників громадськості

Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти особи.

Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Втручання у діяльність державного діяча: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча: склади кримінальних правопорушень, відмежування

від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця: поняття «посягання на життя», склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника: склад кримінального правопорушення, відмежування від кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок: склади кримінальних правопорушень, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Перешкодження діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради: склади кримінальних правопорушень.

Перешкодження діяльності Рахункової палати, члена Рахункової палати: склад кримінального правопорушення.

Перешкодження діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: склад кримінального правопорушення.

Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від самоправства.

4. Кримінальні правопорушення у сфері використання документів і засобів отримання інформації

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи

зловживання службовим становищем або їх пошкодження: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів: поняття «офіційний документ», склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від службового підроблення.

Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення з порушенням таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер.

Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Інші кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Підкуп працівника підприємства, установи чи організації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від вимагання і протидії законній господарській діяльності.

Самоправство: поняття, склад кримінального правопорушення.

6. Кримінальні правопорушення проти журналістів

Посагання на життя журналіста: склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Погроза або насильство щодо журналіста: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Захоплення журналіста як заручника: склад криміналь-

ного правопорушення, відмежування від кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

Умисне знищення або пошкодження майна журналіста: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Розділ XVII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО- ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або поряд-

ку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється: склад кримінального правопорушення.

Перешкодження роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XVIII. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Конституція України про підстави, межі та способи діяльності службових осіб. Значення кримінального права в боротьбі з корупцією.

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття і види неправомірної вигоди. Поняття «службова особа публічного та приватного права», а також осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальну службову діяльність в органах державної влади, місцевого самоврядування та в інших юридичних особах публічного права

Зловживання владою або службовим становищем: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем та від службової недбалості.

Здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України: склад кримінального правопорушення.

Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: поняття і види перевищення влади або службових повноважень, склад кримінального право-

порушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення зі зловживанням владою або службовим становищем.

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, поняття та ознаки вимагання неправомірної вигоди, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальну службову діяльність в юридичних особах приватного права

Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, поняття та ознаки вимагання неправомірної вигоди, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

3. Кримінальні правопорушення, які посягають на нормальну діяльність службових осіб як публічного, так і приватного права

Службове підроблення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із зловживанням владою або службовим становищем та іншими кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з підробленням документів.

Службова недбалість: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від зловживання владою або службовим становищем.

Провокація підкупу: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

4. Кримінальні правопорушення, які посягають на

нормальну професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг

Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги: поняття публічних послуг, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Підкуп особи, яка надає публічні послуги: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, поняття та ознаки вимагання неправомірної вигоди, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

5. Злочини, які посягають на суспільні відносини у сфері діяльності різних спеціальних суб'єктів

Декларування недостовірної інформації: склад кримінального правопорушення.

Незаконне збагачення: склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Зловживання впливом: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Розділ XIX. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

Конституція України про основні принципи і порядок здійснення правосуддя в Україні.

Поняття, ознаки і види (система) кримінальних правопорушень проти правосуддя.

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують реалізацію конституційних принципів правосуддя і належне виконання особами, які його здійснюють, своїх професійних (службових) обов'язків

Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою: склади кримінальних правопорушень.

порушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти волі особи.

Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Втручання в діяльність судових органів: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують здійснення правосуддя шляхом захисту життя, здоров'я, власності й особистої безпеки осіб, які здійснюють чи беруть участь у здійсненні правосуддя

Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя: поняття посягання на життя, склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги: поняття «посягання на життя», склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного: склади кримінальних правопорушень, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи: склади кримінальних правопорушень, відмежування від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від знищення або пошкодження майна як кримінального правопорушення проти власності.

Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від знищення або пошкодження майна як кримінального правопорушення проти власності.

Перешкодження з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку: склад кримінального правопорушення.

Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист: склад кримінального правопорушення.

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та іншої інформації, необхідної для здійснення правосуддя

Примушування давати показання: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків: склад кримінального правопорушення, умови, що виключають відповідальність особи за відмову давати показання.

Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Приховування злочину: склад кримінального правопорушення, відмежування від співучасті у кримінальному правопорушенні. Особи, які не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину.

4. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують реалізацію права особи на захист і належне представництво її інтересів при здійсненні правосуддя

Порушення права на захист: склад кримінального пра-

вопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від втручання в діяльність захисника чи представника особи.

Втручання в діяльність захисника чи представника особи: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від порушення права на захист.

Представництво в суді без повноважень: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

5. Кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують належне виконання рішень суду та інших органів, які сприяють здійсненню правосуддя

Невиконання судового рішення: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від кримінальних правопорушень проти власності.

Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі: склади кримінальних правопорушень.

Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості: склад кримінального правопорушення.

Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт: склад кримінального правопорушення.

Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі: склади кримінальних правопорушень.

Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників: склад кримінального правопорушення.

Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань: склад кримінального правопорушення.

Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань: склад кримінального правопорушення, відмежування від масових заворушень і злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань.

Втеча з місця позбавлення волі або з-під варті: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Втеча із спеціалізованого лікувального закладу: склад

кримінального правопорушення.

Порушення правил адміністративного нагляду: склад кримінального правопорушення.

Розділ XX. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВО-ПОРУШЕННЯ)

Поняття, загальна характеристика і види (система) військових кримінальних правопорушень. Суб'єкти військових кримінальних правопорушень. Відповідальність за співучасть у цих кримінальних правопорушеннях осіб, які не є спеціальними суб'єктами.

1. Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості й військової честі

Непокора: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Невиконання наказу: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення з непокорою.

Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо начальника: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості: склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби

Самовільне залишення військової частини або місця служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Дезертирство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від самовільного залишення військової частини або місця служби.

Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

3. Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном і його збереження

Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності та громадської безпеки.

Умисне знищення або пошкодження військового майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Необережне знищення або пошкодження військового майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від умисного знищення або пошкодження військового майна та суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Втрата військового майна: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поведіння зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

4. Кримінальні правопорушення проти порядку експлуатації військової техніки

Порушення правил водіння або експлуатації машин: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Порушення правил польотів або підготовки до них: склад кримінального правопорушення.

Порушення правил кораблеводіння: склад кримінального правопорушення.

5. Кримінальні правопорушення проти порядку не-

сення бойового чергування та інших спеціальних служб

Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення прикордонної служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення бойового чергування: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил внутрішньої служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

6. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку збереження військової таємниці

Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості: склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки, відмежування від державної зради та суміжних кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці.

7. Військові службові злочини

Недбале ставлення до військової служби: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності, які не є військовими.

Бездіяльність військової влади: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, відмежування від недбалого ставлення до військової служби, співвідношення із кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності, які не є військовими.

Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності, які не є військовими.

8. Кримінальні правопорушення проти порядку несення військової служби на полі бою і в районі воєнних дій

Здача або залишення ворогові засобів ведення війни: склад кримінального правопорушення, відмежування від державної зради.

Залишення гинучого військового корабля: склад криміна-

льного правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю: склад кримінального правопорушення, відмежування від державної зради.

Добровільна здача в полон: склад кримінального правопорушення, відмежування від державної зради.

Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні: склади кримінальних правопорушень, співвідношення із державною зрадою.

Мародерство: поняття, склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти власності.

Насильство над населенням у районі воєнних дій: склади кримінальних правопорушень, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти особи та власності.

9. Кримінальні правопорушення проти законів і звичаїв війни

Погане поводження з військовополоненими: склад кримінального правопорушення, відмежування від кримінальних правопорушень проти особи.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею: склад кримінального правопорушення.

Розділ XXI. КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА І МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Поняття, загальна характеристика і види (система) кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку. Особливості їх суспільної небезпечності і протиправності.

1. Кримінальні правопорушення проти миру

Пропаганда війни: склад кримінального правопорушення.

Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів: склад

кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Планування, підготовка, розв'язування і ведення агресивної війни: склади кримінальних правопорушень.

Порушення законів і звичаїв війни: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення із суміжними військовими кримінальними правопорушеннями.

Найманство: поняття «найманець», склади кримінальних правопорушень, кваліфікуючі ознаки.

2. Кримінальні правопорушення проти безпеки людства

Застосування зброї масового знищення: склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, співвідношення з порушенням законів та звичаїв війни.

Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення: склад кримінального правопорушення.

Екоцид: склад кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень проти довкілля.

Геноцид: поняття, склади кримінальних правопорушень, співвідношення з кримінальними правопорушеннями проти особи.

3. Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку

Посягання на життя представника іноземної держави: поняття «посягання на життя», склад кримінального правопорушення, співвідношення з умисним вбивством.

Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист: склади кримінальних правопорушень, співвідношення з кримінальними правопорушеннями проти особи і власності.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала: склад кримінального правопорушення, співвідношення з суміжними військовими кримінальними правопорушеннями та порушеннями законів та звичаїв війни.

Піратство: поняття, склад кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки, значення місця вчинення цього кримінального правопорушення для його відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Завдання, що пропонуються, розраховані на знання студентом положень Загальної частини кримінального права України, а отже, їх вирішення сприяє закріпленню теоретичного матеріалу курсу «Кримінальне право України. Особлива частина», проведенню юридичного аналізу окремих її норм, виробленню навичок правильного застосування закону про кримінальну відповідальність при кваліфікації кримінальних правопорушень. В основу переважної більшості завдань покладено конкретні кримінальні справи (провадження) із судової практики Верховного Суду і місцевих судів, а також слідчо-судової практики правоохоронних і судових органів м. Харків і Харківської області.

При виконанні конкретних завдань рекомендується використовувати Конституцію України, чинні міжнародні договори, декларації, конвенції, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, Кримінальний кодекс України (далі – КК України), інші закони й підзаконні нормативно-правові акти України, постанови ПВСУ, правові позиції ВС з питань застосування норм матеріального і процесуального права, підручники з кримінального права, лекційний матеріал, наукові джерела (монографії і статті).

Для вирішення конкретної проблеми, поставленої в завданні, слід дотримуватися такої послідовності:

- визначити місце кримінального правопорушення в системі Особливої частини КК України. Наприклад, умисне вбивство, передбачене розд. II Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи» (ст. 115);

- якщо диспозиція відповідної статті Особливої частини КК України є описовою, тобто містить визначення поняття «кримінальне правопорушення», необхідно знати це визначення і розкрити його зміст (наприклад, вбивство – це умисне або через необережність протиправне заподіяння смерті іншій людині);

- проаналізувати ознаки складу цього кримінального правопорушення (об'єкта, предмета (за наявності), об'єктивної й суб'єктивної сторін, суб'єкта);

– з’ясувати зміст кваліфікуючих обставин розглядуваного кримінального правопорушення (наприклад, при умисному вбивстві: із корисливих мотивів, повторно, за попередньою змовою групою осіб та ін.) – у законі це обтяжуючі обставини;

– відмежувати розглядуване кримінальне правопорушення від суміжних (наприклад, умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України), від умисного вбивства (ст. 115 КК України) і вбивства через необережність (ст. 119 КК України).

Рішення завдань за окремими темами мають бути виконані у письмовій формі (у зошиті) і відповідати таким вимогам.

1. Необхідно встановити наявність або відсутність складу кримінального правопорушення в діянні особи (осіб), характеристика якого надана в завданні. Якщо вчинене не містить складу кримінального правопорушення, то слід точно вказати, які саме ознаки складу кримінального правопорушення відсутні.

2. Якщо діяння містить склад кримінального правопорушення, варто дати юридичну кваліфікацію (вказати пункт, частину статті Особливої частини КК України, що підлягає застосуванню). У разі незакінченого кримінального правопорушення слід визначити стадію вчинення кримінального правопорушення, а при співучасті – вид співучасників і форму співучасті, пославшись на відповідні частини статей 27, 28 Загальної частини КК України. Якщо з питань кваліфікації кримінального правопорушення є роз’яснення Пленуму Верховного Суду України, рішення має містити розгорнуте посилання на них.

3. Кваліфікація кримінального правопорушення має бути детально мотивована шляхом юридичного аналізу складу кримінального правопорушення, тобто характеристики об’єкта (з урахуванням класифікації), предмета (за наявності), потерпілого (за необхідності), об’єктивної і суб’єктивної сторін, суб’єкта кримінального правопорушення. Це, у свою чергу, передбачає обов’язкове встановлення відповідності фактичних ознак суспільно небезпечного діяння, описаного в завданні, всім ознакам (елементам) складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України. З урахуванням конструкції складу кримінального

правопорушення важливо визначити момент його закінчення. На підставі вимог статей 24 і 25 КК України й законодавчого окреслення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення слід вказати форму і вид вини, розкрити зміст її інтелектуального й вольового моментів, факультативні ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Характеризуючи суб'єкт кримінального правопорушення, треба згідно зі ст. 18 КК України назвати три обов'язкові його ознаки, а також ознаки спеціального суб'єкта, якщо вони передбачені статтею Особливої частини КК України.

4. Якщо встановлено кваліфікуючі ознаки, необхідно розкрити їх зміст.

5. За сукупності кримінальних правопорушень вчинення самостійних кримінальних правопорушень декількома особами й кримінального правопорушення у співучасті необхідно кваліфікувати кожне з них окремо, мотивуючи це відповідним чином.

На практичних заняттях студент доповідає обставини завдання і своє рішення.

Кожен студент може брати участь в обговоренні запропонованого рішення, доповнити або розвинути його. Якщо хто-небудь із студентів має рішення, яке відрізняється від запропонованого, його слід викласти й обговорити.

Викладач підсумовує висловлені пропозиції щодо правильності рішення, акцентуючи увагу на допущених помилках і способах їх усунення. На підставі висновку викладача студенти повинні внести у свої відповіді корективи на полях зошита для практичних занять.

Студент має готуватися і брати участь у колоквіумах, які проводяться за графіком практичних занять. Ця активна форма оволодіння знаннями передбачає обговорення теоретичних питань за певною темою. Для успішної підготовки до колоквіуму необхідно: ознайомитися з програмою навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Особлива частина», питаннями, які винесені для обговорення на колоквіумі, відповідними статтями КК України та іншими нормативними актами; повторити матеріал, викладений на лекціях, у підручниках, науково-практичних коментарях, монографічній літературі; розг-

лянути матеріали судової практики (рішення, висновки Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду, правові позиції ВС із питань застосування норм матеріального і процесуального права та ін.).

На колоквіумі студент повинен брати участь в обговоренні питань, які розглядаються, і продемонструвати знання законодавства, теоретичного матеріалу й судової практики.

Відвідування практичних занять є обов'язковим для студентів. Якщо студент був відсутнім на практичному занятті або не виконав у письмовій формі домашнє завдання, або одержав під час занять незадовільну оцінку, він повинен відпрацювати цю тему індивідуально.

Відповідь на всі додаткові запитання студент може одержати, звернувшись до чергового викладача кафедри кримінального права.

Приклад вирішення завдання за темою «Кримінальні правопорушення проти власності»

Умови: А. подала до Пенсійного фонду підроблену довідку про те, що вона з лютого 2016 р. по серпень 2020 р. працювала на фабриці, тоді як насправді в цей час вона відбувала покарання у виді позбавлення волі за крадіжку. У зв'язку з поданням цієї довідки А. була нарахована пенсія, яку вона одержувала щомісячно, до виявлення підроблення. За цей час А. незаконно одержала 37 200 грн.

Вирішіть питання про відповідальність А.

Рішення: У діях, вчинених А., вбачаються ознаки кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК («Шахрайство») та ст. 358 КК «Підроблення документів, печаток, штамів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штамів»). Відповідно до п. 19 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» № 10 від 6 листопада 2009 р., якщо обман чи зловживання довірою при шахрайстві полягають у вчиненні іншого злочину, дії винної особи належить кваліфікувати за відповідною частиною статті 190 КК України і статтею,

що передбачає відповідальність за цей злочин. Зокрема, використання при шахрайстві завідомо підробленого документа потребує додаткової кваліфікації за ст. 358 КК України.

Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 190 КК України («Шахрайство»), належить до групи кримінальних правопорушень проти власності (розд. VI Особливої частини КК України).

Родовим об'єктом шахрайства є відносини власності.

Основним безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення виступають суспільні відносини з приводу права держави, юридичних і фізичних осіб володіти, користуватися і розпоряджатися належним їм майном або правом на майно. Відповідно до умов завдання А. незаконно одержувала гроші з Пенсійного фонду, порушуючи право власності держави.

Предметом шахрайства є майно або право на майно. Відповідно до умов завдання А. заволоділа майном, а саме грошима. Майно як предмет шахрайства характеризується такими ознаками: юридична – належність майна на праві власності певній особі чи державі (пенсія, яка видається з державного бюджету, належить державі); економічна – майно має вартість, виражену у ціні (винна заволоділа грошовими коштами у сумі 37 200 грн); фізична – майно – це предмет матеріального світу (гроші є таким предметом і А. заволоділа ними).

З об'єктивної сторони шахрайство характеризується чотирма обов'язковими ознаками: діяння, а саме заволодіння чужим майном чи правом на майно, наслідки у виді майнової шкоди, заподіяної власнику, причинний зв'язок між діянням і наслідками, що настали, а також спосіб вчинення, яким є обман чи зловживання довірою. За конструкцією складу шахрайство – кримінальне правопорушення з матеріальним складом і вважається закінченим із моменту заподіяння майнової шкоди.

Відповідно до умов завдання, А. незаконно, шляхом обману, заволоділа державними грошима, тобто у неї виникла фактична можливість розпорядитися ними на свій розсуд. Обман А. полягав у поданні підробленої довідки про наявність необхідного трудового стажу, який є підставою для призначення їй трудової пенсії. У подальшому А. щомісячно одержувала пенсію.

Специфікою заволодіння майном при шахрайстві є те, що майно добровільно було передане винній особі, оскільки у працівників Пенсійного фонду виникло переконання в наявності обов'язку нарахувати і сплачувати винній трудову пенсію, хоча фактично їх воля була сфальсифікована.

Пенсійному фонду А. завдала шкоди на суму 37 200 грн. Із метою визначення розміру заподіяної шкоди в еквіваленті неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – нмдг) необхідно, керуючись положеннями підп. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 розд. IV, ст. 1 розд. XIX, ст. 5 підрозд. I розд. XX Податкового кодексу України та ст. 7 Закону України «Про державний бюджет України на 2020 р.», вказану суму поділити на половину розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про державний бюджет на 2020 рік» розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня 2020 р. склав 2102 грн. Отже, половина цієї суми – 1051 грн.

Таким чином, станом на 2020 р. сума заподіяної шкоди складає 35,4 нмдг. Відповідно до примітки 2 до ст. 185 КК України заволодіння майном у значному розмірі має місце, якщо потерпілому заподіяно збитку у сумі від ста до двохсот п'ятдесяти нмдг. Між вчиненим діянням і наслідками, що настали, є необхідний прямий причинний зв'язок.

Із суб'єктивної сторони шахрайство – це кримінальне правопорушення, що вчинюється з прямим умислом, мотив і мета – корисливі.

Суспільну небезпечність подання до органу соціального забезпечення підробленої довідки про наявність трудового стажу і незаконність наступного одержання нею грошей А. усвідомлювала, передбачала неминучість нарахування їй пенсії та настання наслідків у виді заподіяння майнової шкоди і бажала їх настання.

Суб'єктом шахрайства є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Умови завдання дають підстави вважати, що А. відповідає цим ознакам.

Незважаючи на систематичність незаконного одержання пенсії (грошових коштів), кожне наступне одержання пенсії не можна кваліфікувати як вчинене повторно, оскільки діяння А. є

єдиним продовжуваним кримінальним правопорушенням. Відповідно до абз. 4 п. 20 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» № 10 від 6 листопада 2009 р. неодноразове незаконне вилучення чужого майна чи заволодіння ним, що складається із тотожних діянь, які мають загальну мету та із самого початку охоплюються єдиним злочинним наміром на заволодіння конкретним майном, слід розглядати як один продовжуваний злочин.

Початком вчинення А. шахрайства слід вважати подання нею до Пенсійного фонду підробленої довідки про наявність трудового стажу. У подальшому кримінальне правопорушення складається з численних тотожних дій (щомісячне одержання пенсії). Гроші одержувались з одного джерела (Пенсійного фонду).

Разом із тим шахрайство А. вчинила після відбуття покарання за інше кримінальне правопорушення проти власності, а саме за крадіжку. Згідно з приміткою до ст. 185 КК України шахрайство, вчинене після крадіжки, за умови, що не минули строки давності притягнення до кримінальної відповідальності за попереднє кримінальне правопорушення, а у разі засудження – за умови наявності судимості за це кримінальне правопорушення, визнається повторним і кваліфікується за ч. 2 ст. 190 КК України.

Таким чином, діяння А. (заволодіння грошовими коштами у сумі 37 200 грн) слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 190 КК України (за ознакою повторності).

Щодо ознак іншого складу кримінального правопорушення, яке вбачається в діяннях А., слід відмітити, що підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів належать до кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян (розд. XV Особливої частини). Характеристика ознак кримінального правопорушення цієї групи не охоплюється планом із вивчення кримінальних правопорушень проти власності і тому при розв'язанні цієї задачі не наводиться.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основні літературні джерела й матеріали судової практики

Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 1064 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 584 с.

Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.

Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовнішнього незалежного оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2020. 322 с.

Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Загальна частина : посіб. для підготовки до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко. Харків: Право, 2019. 224 с.

Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Особлива частина : посіб. для підготовки до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко. Харків: Право, 2019. 174 с.

Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент. у 2 т. / Ю. В. Баулін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Т. 1 : Загальна частина. Харків: Право, 2013. 374 с.

Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент. у 2 т. / Ю. В. Баулін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Т. 2 : Особлива частина. Харків: Право, 2013. 1040 с.

Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України: навч. посібник / упоряд.: Л. П. Брич, О. І. Денькович, Л. В. Курило, В. С. Ясеницький. Вид. друге, допов. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 264 с.

Правові позиції Європейського суду з прав людини: аналітичний огляд / О. М. Дроздов, О. В. Дроздова; за заг. ред.

О.М. Дроздова, М.С. Ковтун, В.І. Ковтуна. Харків: Видавничий буд-к «Фактор», 2018. 624 с.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011 роки) / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків: Право, 2011. 455 с.

Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України [уклад. О.П. Горох]; за заг. ред. А.А. Музики. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 915 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005) / за заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса; Укладачі: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 464 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007) / уклад.: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. В. Сташиса. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 880 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2008–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Одіссей, 2011. 568 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. 2-ге вид., допов. Харків: Одіссей, 2012. 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2014. 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с.

Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України / уклад. О. П. Горох; за заг. ред. А. А. Музики. Київ: Центр учбов. л-ри, 2017. 915 с.

Тести з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Особлива частина) для студентів III курсу денної форми навчання / уклад.: Г. М. Анісімов, М. І. Панов, В. І. Тютюгін та ін. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 217 с.

Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честі та гідності/ за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 296 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система і значення. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень (для самостійного вивчення)

Питання для вивчення

1. Поняття Особливої частини кримінального права України, її значення. Види кримінально-правових норм Особливої частини.
2. Система Особливої частини КК України. Відображення положень Конституції України в Особливій частині КК.
3. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права. Значення норм Загальної частини для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень.
4. Поняття «кваліфікація кримінальних правопорушень». Види та етапи кваліфікації. Ознаки складу кримінального правопорушення та їх значення для кваліфікації.
5. Конкуренція норм Особливої частини КК України. Правила кваліфікації при наявності конкуренції норм.

Додаткова література

Борисов В. І. Загальна характеристика Особливої частини нового КК України. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., [Харків], 25–26 жовт. 2001 р. / редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. Київ ; Харків : Юрінком Інтер, 2002. С. 99–104.

Борисов В. І. Питання систематизації Особливої частини кримінального права. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. / голов. ред. В. Я. Тацій. – Х. : ВГО «АКП», 2013. Вип. 1(1). С. 258–271. URL : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/site.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=617

Кваліфікація злочинів: навч. посібник / за ред.:
О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Київ : Істина, 2010. 430 с.

Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм. Київ : Атіка, 2003. 224 с.

Марітчак Т. М. Помилки у кваліфікації злочинів. Київ : Атіка, 2004. 188 с.

Навроцький, В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

Основи кваліфікації злочинів: навч. посібник/ [М. І. Панов, І. О. Зінченко, О. О. Володіна та ін.]; за заг. ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2019. 384 с.

Панов М. І., Квасневська Н. Кваліфікація злочинів при бланкетній диспозиції закону про кримінальну відповідальність. *Право України*. 2010. № 9. С. 47–55.

Ус О. В. Теоретичні та прикладні проблеми кваліфікації в кримінальному праві України: монографія. Харків: Право, 2020. 704 с.

Т е м а 2. Злочини проти основ національної безпеки України

З а в д а н н я

1. Перед будинком Верховної Ради України зібралася група протестувальників проти земельної реформи. Один із їх лідерів А. в гучномовець розкритикував дії влади і зазначив: «Ми повинні зробити все, щоб від чинної влади не залишилося і сліду і відновити реальну владу народу». Пізніше А. в присутності демонстрантів висловився за те, щоб «будь-за що перетворити Україну на федерацію».

Надайте кримінально-правову оцінку діям А. Як характеризується інформація, що містить заклики, як предмет кримінальних правопорушень, вчинюваних у формі публічних закликів? Яке значення має ст. 34 Конституції України для вирішення питання про кваліфікацію діянь за статтями 109 і 110 КК України?

2. У прямому ефірі на політичному ток-шоу К. дискутував на тему незалежності України. Даючи оцінку здобуттю незалежності, К. заявив, що, на його думку, «проект «Україна» себе не виправдав; Україні буде набагато краще жити, якщо вона приєднається до сусідньої держави як окремих її регіон (область), і це зробити бажано якнайшвидше».

Місяць потому під час запису телепрограми місцевого телеканалу К. звернувся до жителів однієї з областей України з гаслом про відокремлення від України і створення незалежної держави, використовуючи всі можливі внутрішньонаціональні й міжнародно-правові засоби.

Надайте кримінально-правову оцінку діям К. Чим відрізняються «дії, вчинені з метою повалення конституційного ладу» від «дій, вчинені з метою зміни меж території України, на порушення порядку, встановленого Конституцією України»? Яким змістом характеризується інформація, що містить заклики, як предмет кримінальних правопорушень, вчинюваних у формі публічних закликів?

3. Підтримуючи ідею від'єднання області Х. від України, А. замовив видавництву «Сигма» друк газет, листівок та інших друкованих матеріалів, які за змістом схилили до відокремлення області від України шляхом проведення місцевого референдуму, і повністю оплатив замовлення. Директор видавництва К. виконав замовлення, однак після передачі матеріалів А. повідомив про це в правоохоронні органи.

Під час розслідування справи з'ясувалося, що А. найняв за винагороду двох місцевих жителів Б. і В., які згідно з вказівками А. встигли залишити надруковані матеріали в поштових скриньках двох багатоквартирних будинків.

Надайте кримінально-правову оцінку діям А., Б., В. і К. Чи можна кваліфікувати дії А. за ст. 110² КК України? Як співвідносяться між собою злочини, передбачені статтями 110 і 110² КК України? Яке значення для кваліфікації має встановлення того, чи ознайомилися власники поштових скриньок із відповідними матеріалами?

4. На пропозицію П. за винагороду одержувати у відділенні «Нова Пошта» і поширювати в межах своїх мікрорайонів за гроші газету «Підкарпатська Русь», яка містила заклики до відокремлення певних районів підкарпатської України шляхом проголошення незалежності й отримання військової допомоги від сусідніх держав для протистояння з центральною владою України, А. і Б. погодилися.

Першу партію газет у кількості 500 штук на кожного А. і Б. одержали. Під час перевезення газет з відділення «Нова Пошта» додому А. був затриманий, а Б. до затримання встиг роздати 20 примірників газети на овочевому ринку.

Дайте кримінально-правову оцінку діям А., Б і П. Чи можна кваліфікувати дії П. за ст. 110² КК України? Чи можна вважати, що кримінально протиправні діяння були вчинені за попередньою змовою групою осіб?

5. Р. познайомився з громадянином іноземної держави К. Останній запропонував Р. за винагороду підібрати групу незадоволених українською владою молодих чоловіків для відправки їх до цієї іноземної держави з метою оплачуваного навчання діям, необхідним для захоплення влади в одній із областей України задля подальшого проголошення її незалежності від України. На виконання досягнутої домовленості Р. підшукав 9 осіб, які поділяли антиукраїнські погляди і погодилися взяти у цьому участь. Під час передачі анкетних даних щодо завербованих громадян Р. і К. були затримані.

Кваліфікуйте дії Р. і К. Чи є в діях Р. ознаки державної зради? Як співвідносяться між собою склади злочинів, передбачених статтями 109 і 110 КК України? Чи підлягатимуть відповідальності особи, які були завербовані Р.?

6. Під час мітингу А. в гучномовець закликала до збройного спротиву органам центральної влади України, захоплення будівель облдержадміністрацій по всіх областях і взяття внаслідок цього влади у свої руки. Від невстановленої особи А. також одержала 100 листівок із закликами до приєднання окремих районів України до сусідньої держави шляхом прийняття

відповідного рішення на народному віче і подальшого супротиву. Роздати А. встигла 10 листівок, і була затримана. При цьому щодо поширення листівок А. пояснила, що насправді вона проти будь-якого відокремлення від території України тих чи інших її адміністративних одиниць, вона не мала на меті змінити межі території України, а просто хотіла заробити гроші.

Дайте кримінально-правову оцінку діям А. Чи має місце у вчиненому сукупність кримінальних правопорушень? Чи впливає на кваліфікацію дій А. відсутність мети зміни меж території України?

7. Будучи народним депутатом і використовуючи депутатські повноваження, А. викрив порушення законодавства приватною компанією, що призвело до втрати нею ліцензії та ділової репутації. Директор компанії Б. наказав своєму охоронцю К. за додаткову плату фізично розправитися з А.

На виконання цього завдання К. прослідкував за А. і спробував здійснити прицільний постріл у нього, однак був затриманий працівниками органів безпеки, що вели за ним спостереження. На час вчинення цих дій депутатські повноваження А. було припинено.

Вирішіть питання про відповідальність Б. і К. Чи зміниться кваліфікація, якщо К. не було відомо, що А. є народним депутатом України? Як співвідносяться між собою кримінальні правопорушення, передбачені ст.112 КК України та п.8 ч.2 ст.115 КК України?

8. Програвши судовий процес, А. задумав помститися судді вищого спеціалізованого суду, котрий головував у ньому. Для цього він замовив убивство своєму знайомому В.

Натомість В. звернувся в поліцію, якою було організовано спеціальний слідчий експеримент: спершу В. надав А. штучно створені фото з нібито померлим суддею, а потім у ЗМІ було повідомлено про смерть останнього. Після цього А. було затримано при передачі винагороди В.

Вирішіть питання про відповідальність А. і В. Чи змінилася б кваліфікація, якби рішення, винесене в судовому проце-

сі проти А., було визнане неправосудним? У якому співвідношенні знаходяться між собою кримінальні правопорушення, передбачені ст. 112, ст. 379 і п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України?

9. Працівники поліції на одній із станцій метрополітену поблизу сміттевого контейнера виявили підозрілу валізу. Було встановлено, що вона містила вибухівку з радіоактивними матеріалами («радіологічний розсіюючий пристрій») із механізмом детонування за допомогою мобільного зв'язку.

У ході розслідування було з'ясовано, що вибухівку підклав А., котрий вступив у змову з невстановленою слідством особою й отримав від неї відповідне злочинне завдання з метою надавати допомогу в розхитуванні політичної системи України напередодні проведення виборів народних депутатів, що у підсумку мало призвести до зростання рейтингу політичних партій з активною безпековою риторикою.

Кваліфікуйте дії А.? Чи має значення для кваліфікації те, що вибухівка було знешкоджено? Чи змінилося б рішення завдання в разі вчинення вибуху й загибелі багатьох людей?

10. Під час оголошеного воєнного стану внаслідок прикордонного конфлікту з іноземною державою з метою заподіяння шкоди обороноздатності України А. вирішив підірвати залізничний міст із коліями, якими рухалася військова техніка до зони конфлікту. Для цього А. звернувся до знайомого вибухотехніка Б. із проханням виготовити й продати йому вибуховий пристрій.

Б. погодився, однак звернувся до органів безпеки, під керівництвом яких Б. надав А. імітаційний вибуховий пристрій, переконавши останнього в його справжності. А. був затриманий під час закладення вибухового пристрою.

Надайте кримінально-правову оцінку діям А. і Б. Чи змінилося би рішення, якби А. був затриманий після здійснення телефонного дзвінка, що мав би запустити імітаційний пристрій?

11. Поліцейські під час патрулювання виявили підозрілий пакунок на станції метрополітену. Коли поліцейські наблизилися

до пакунку, пролунав вибух, від якого один поліцейський загинув на місці, а іншому було спричинено тілесне ушкодження середньої тяжкості. Розслідування дозволило з'ясувати, що вибуховий пристрій заклав К, встановивши відповідний час вибуху. Мета дій К. – розхитування політичної системи України.

Вирішіть питання про відповідальність К. за умови, що вибуховий пристрій було знешкоджено за межами міста. Як розмежовуються між собою склади кримінальних правопорушень, передбачені статтями 113 та 258 КК України?

12. Начальник військової частини А. та його заступники Б. і В., на території якої розташовувалися склади з боєприпасами, за попередньою змовою із військовослужбовцями К. і С., які виконували обов'язки з охорони й забезпечення схоронності боєприпасів, заволоділи і збули боєприпаси на суму 2 млн грн. Знаючи про плани Міністерства оборони провести масштабну позапланову перевірку, вказані особи вирішили підірвати південно-західну частину військового складу з метою імітації діяльності підривних груп зовнішнього ворога й ліквідації доказів своїх злочинних дій. На реалізацію цього умислу вони підпалили частину складу, унаслідок чого державі заподіяно збитків на суму понад 250 млн грн, а кілька мешканців навколишніх сіл через вибухи отримали легкі й середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Чи є в діях А., Б., В., К. і С. ознаки складу злочину проти основ національної безпеки України? За якими ознаками диверсія відрізняється від суміжних кримінальних правопорушень – умисного знищення майна (ст. 194 КК України), терористичного акту (ст. 258 КК України) й умисного знищення військового майна (ст. 411 КК України)?

13. Громадянин України А. працював над розробкою нового типу броні для вітчизняної військової техніки. Одного разу він познайомився з громадянином іноземної держави Б., який запропонував йому за винагороду передати відомості про дві військові розробки Міністерства оборони України. А. погодився і передав дані щодо першої розробки. Отримавши достатню суму і підозрюючи, що його дії були помічені керівницт-

вом, А. вирішив відмовитися від подальших дій і повідомив правоохоронні органи про отримане завдання на другу розробку, приховавши факт передачі відомостей про першу. Після того, як органи безпеки затримали Б., останній розповів про вже отримані від А. відомості.

Вирішіть питання про відповідальність А. і Б. Посилаючись на Закон України «Про державну таємницю» і Звід відомостей, що становлять державну таємницю, вкажіть, чи можуть вказані в завданні відомості належати до державної таємниці? Чи є підстави для звільнення А. і Б. від кримінальної відповідальності?

14. Громадянин України К. проживав поруч із залізничною станцією, якою курсувала військова техніка ЗСУ в зону військового конфлікту, що відбувався на території України. Протягом трьох місяців, виконуючи замовлення, отримане від іноземного громадянина Б., К. відмічав час, напрямок руху поїздів із військовою технікою і фотографував вантаж. Кожного дня ввечері К. надсилав отримані дані на надану Б. електронну адресу. Підозрюючи, що за ним слідкують правоохоронні органи, К. прийшов у поліцію і зізнався у вчиненому.

Вирішіть питання про відповідальність К. Чи є в його діях ознаки державної зради? Чи може К. бути звільненим від кримінальної відповідальності? Чи зміниться рішення, якщо такі дії К. вчинив із метою допомогти іноземній державі в ослабленні обороноздатності України, її суверенітету й політичної системи?

15. Із метою працевлаштування Р. прямував поїздом до іноземної держави, з якою Україна перебувала у збройному конфлікті. По приїзді Р. був знятий з поїзда іноземною спецслужбою і під погрозою звинувачення у шпигунстві й подальшого позбавлення волі погодився співпрацювати на шкоду інтересам України. Для цього спочатку він виступив по телебаченню іноземної держави з критикою України і дезінформацією щодо соціально-демографічних процесів в ній. Потім він отримав завдання повернутися в Україну і збирати відомості про

різноманітні негативні настрої, акції протестів і осіб, незадоволених діями української влади, задля подальшої їх передачі представникам іноземної держави. Однак, повернувшись в Україну, Р. негайно зв'язався з органами безпеки і повідомив їх про отримане завдання.

Чи є в діях Р. ознаки складу злочину проти основ національної безпеки України? Кваліфікуйте дії Р. Чи підлягає Р. звільненню від кримінальної відповідальності?

16. Громадянин України К. отримав від представника іноземної держави завдання, згідно з яким він повинен був фотографувати місця розташування й особливості охорони військових частин і підрозділів Збройних Сил України та інших військових формувань, а також об'єктів, а в подальшому надіслати ці дані на електронну адресу. Отримавши завдаток у значній сумі, К. здійснював фотографування протягом місяця. Однак потім він злякався відповідальності, припинив свої дії і заявив органам державної влади про свій зв'язок із представником іноземної держави.

Чи є в діях К. ознаки злочину проти основ національної безпеки України? Чи може він бути звільнений від кримінальної відповідальності? Чи зміниться рішення, якщо К. був іноземцем. Чи зміниться рішення, якщо К. здійснював такі дії на користь держави, з якою Україна перебувала у збройному конфлікті?

17. У мережі Інтернет К. побачив оголошення з пропозицією роботи, в якому пропонувалася оплата за проведення аналітичної роботи, що полягала в узагальненні економічних, соціально-демографічних і ресурсних показників Харківської області за відповідною схемою. Дані для аналізу потрібно було брати з відкритих місцевих джерел масової інформації. Узагальнення й висновки К. декілька разів направляв за допомогою засобів зв'язку мережі Інтернет за вказаною адресою. Кожного разу після відправки матеріалів на його рахунок в установі банку надходили з-за кордону валютні кошти. Як було з'ясовано пізніше, відомості таким чином збирала іноземна розвідка.

Вирішіть питання про відповідальність К. Чи змінилося б рішення, якщо К. здійснював таку діяльність із метою спри-

яти іноземній державі в дестабілізації влади в Україні й поступовій ліквідації її незалежності?

18. Перебуваючи у відрядженні за кордоном, громадянин України К., який мав за посадою доступ до державної таємниці, був завербований іноземною розвідкою, отримав значну суму грошей як винагороду і дав згоду на збирання й передачу відомостей, що містять державну таємницю. Повернувшись в Україну, К. протягом місяця фотографував усі документи, що мали грифи «таємно» і «для службового користування». Оскільки фотографій виявилось багато, К. вирішив надіслати їх в два етапи. Через день після надсилання першого пакета документів К. було затримано. Виявилось, що він встиг надіслати лише фотографії документів з грифом «для службового використання».

Кваліфікуйте дії К. (враховуйте при цьому положення статей 20 і 21 Закону України «Про інформацію»).

Варіант 1: Повернувшись в Україну, К. відразу добровільно повідомив про отримане завдання органи безпеки.

Варіант 2: К. вирішив не надіслати зроблені фотографії, добровільно повідомив про отримане завдання органи безпеки.

Чи підлягає К. звільненню від кримінальної відповідальності за описаних у варіантах 1 і 2 умов?

19. Співробітник ДПС А. зупинив автомобіль Збройних Сил України, який рухався з перевищенням швидкості і створював небезпечну для дорожнього руху обстановку. На його вимогу надати документи на перевірку, водій, голосно лаючись, відмовився. Тоді А. склав протокол про порушення правил дорожнього руху. Як було встановлено пізніше, автомобіль ЗСУ наздоганяв колону військового транспорту, від якої відстав через несправність двигуна. Після складання протоколу водій звинуватив А. в перешкоджанні діяльності ЗСУ.

Чи є в діях А. ознаки злочину, передбаченого ст. 114¹ КК України? Назвіть усі об'єктивні й суб'єктивні ознаки складу цього злочину.

20. Після прийняття указу Президента України, яким оголошено часткову мобілізацію, військовозобов'язані Л. і Р. розгорнули в мережі Інтернет на різноманітних форумах і в соціальних мережах широку пропагандистську діяльність, яка полягала у: закликах (висловлюваннях) до громадян України із метою формування негативного ставлення до вступу на службу у ЗСУ і Нацгвардію України, до мобілізації та виконання військкоматами обов'язків щодо призову військовозобов'язаних шляхом вручення повісток. Л. та Р. закликали також до ухилення від мобілізації та публічно ображали і принижували військових і військову службу в цілому.

Чи є в діях Л. і Р. ознаки злочину, передбаченого ст. 114¹ КК України? Назвіть усі об'єктивні й суб'єктивні ознаки складу цього злочину.

Додаткова література

Звід відомостей, що становлять державну таємницю: наказ СБУ від 12.08.2005 р. № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>.

Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. ВВР. 1994. № 16.

Про держаний кордон України: Закон України від 4 листопа. 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2.

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

Про національну безпеку України: Закон України від 03.08.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 122.

Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9.

Демидова Л.М. Кримінально-правова оцінка умов воєнного стану та періоду збройного конфлікту при кваліфікації державної зради. *Проблеми боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 28. С.79–88.

Загиней З. Спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із вчиненням державної зради: проблеми тлумачення та правозастосування. *Вісник Національної*

академії прокуратури України. 2017. № 1. С. 62–69.

Зайцев О.В. До питання державної зради у формі шпигунства (ст.111 КК України). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2017. №3 (79). С. 48–58.

Зайцев О.В. До проблеми кваліфікації державної зради у разі переходу на бік ворога в період збройного конфлікту (аналіз судової практики 2014–2018 рр.). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. Северодонецьк, 2019. Вип 2 (86). С. 258–269.

Зайцев О.В., Філіпенко В.Р. Перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту як одна з форм учинення державної зради. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. №1 (77). С. 53–63.

Зайцев О. В., Філіпенко В.Р. Надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України як форма державної зради (ст. 111 КК України). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. Северодонецьк, 2019. Вип. 3 (87). С. 244–255.

Киричко В.М. Деякі питання співвідношення посягання на територіальну цілісність і недоторканість України (ст. 110 КК) із злочинами, передбаченими статтями 436, 437 КК України. *Застосування норм міжнародного гуманітарного, національного кримінального та кримінально-процесуального права в ході проведення антитерористичної операції на Сході України: матеріали міжкафедр. «круглого столу»* (Харків, 12 лют. 2015 р.) Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2015. С. 78–81.

Климосюк А.С. Про кримінально-правову характеристику предметів диверсії та необхідність вдосконалення їх законодавчого формулювання в ст. 113 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2016. № 5. С. 101–106. С. 105.

Климосюк А.С. Співвідношення диверсії (ст. 113 КК України) і терористичного акту (ст. 258 КК України). *Проблеми законності*. 2018. Вип. 140. С. 78–92. С. 88

Луценко Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України: монографія. Харків: Право. 2015. 200 с.

Рубашенко М.А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: монографія. Харків: Право. 2016. 286 с.

Рубашенко М.А. Деякі проблеми кваліфікації шпигунства як форми державної зради та як окремого злочину. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару (26 жовт. 2018 р.). Харків : Право, 2018. Вип. 10. С. 243–246.

Рубашенко М.А. Проблеми використання поняття «сепаратизм» у сфері кримінального права. Вісник Асоціації кримінального права України. 2017. № 2. С. 88–104. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/?page_id=3392.

Сукулиш Є. Д., Звонарьов О. Ю. Злочини проти основ національної безпеки України: навч. посібник. Київ. 2011. 220 с.

Тацій В.Я. Питання кримінально-правової охорони основ національної безпеки України (розд. 2). Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, Л.М. Демидова та ін. Харків: Право, 2017. 400 с.

Т е м а 3. Кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я особи

З а в д а н н я

Кримінальні правопорушення проти життя особи

21. К. мав тривалий досвід стрибків із висоти (роупджемпінг), і для цього в нього було власне спорядження. Одного разу він умовив Л. здійснити такий же екстремальний стрибок. Останній бажав нових відчуттів, тому погодився. У визначений день К. здійснив стрибок із висоти на власному спорядженні, а потім, ретельно не перевірявши його, передав це спорядження Л. і допоміг його одягти й закріпити. Під час стрибка мотузка

обірвалася, оскільки була пошкоджена, через що Л. загинув.

Вирішіть питання щодо кримінальної відповідальності К. Чи змінилося б рішення, якщо Л. був професійним роупджемпером?

22. Л., зустрівши на вулиці П., вирішила викрити її стосунки зі своїм чоловіком. Для цього вона різко вихопила телефон із рук П. і побігла в бік свого будинку. П., зрозумівши, що невідома силоміць забрала її телефон, не бажаючи його віддавати, швидко підняла із землі каміння й з силою кинула його в бік Л. Удар прийшовся в голову останньої і спричинив забій головного мозку тяжкого ступеня. Слідчий кваліфікував дії Л. за ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 186 КК України, а П. – за ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України.

У чому полягає правило кваліфікації за домінуючим мотивом? Яким був домінуючий мотив Л.? Чи діяла П. в обстановці необхідної або уявної оборони? Проаналізуйте постанову Верховного Суду від 17.12.2019 по справі № 707/2859/17. Яку кримінально-правову оцінку слід надати діям Л. і П.?

23. Ш., зрозумівши, що вони з чоловіком не зійшлися характерами, вирішила вбити його. Для цього Ш. запропонував Р. організувати вбивство, пообіцявши матеріальну винагороду. Останній погодився, але гроші не став брати, освідчившись Ш. у коханні. Після цього Р. звернувся до Т. і В. із пропозицією розрахуватися з ним за майновий борг вбивством. Чоловіки прийняли пропозицію і, коли Ш. привезла потерпілого на місце кримінального правопорушення, Т. і В. нанесли йому по десять ударів ножем, від чого чоловік миттєво помер.

Проаналізуйте постанову Верховного Суду України від 10.12.2015 р. по справі 5-204кс15. Чи завжди велика кількість ударів свідчить про особливу жорстокість? Чи слід Р. ставити у вину усвідомлення тієї обставини, що Т. і В. вчинили вбивство у зв'язку із розрахунком за майновий борг? В яких випадках співучасникам слід інкримінувати п. 12 ч. 2 ст. 115 КК України? Як кваліфікувати вчинене Ш., Р., Т. і В.?

24. Щоб мати можливість будувати стосунки із В., Л. ви-

рішив позбутися дружини. Для цього він звернувся до свого знайомого Р. із проханням підібрати дієву отруту. Під час отримання останньої Л. намагався дізнатися, чи швидко помре дружина, але відповіді не отримав, оскільки Р. точно не знав, як спрацює речовина. Підсипавши отруту до їжі дружини, Л. поїхав до В. Через декілька днів від родичів чоловік дізнався, що незважаючи на зусилля лікарів, дружина помирала у страшних муках.

Об'єктивною чи суб'єктивною ознакою умисного вбивства є особлива жорстокість? Із яким видом умислу може бути вчинене кваліфіковане умисне вбивство, передбачене п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України? Як слід кваліфікувати вчинене Л. і Р.?

25. Під час сварки із співмешканкою К. у присутності її дворічного сина, який був поруч у дитячому манежі, С. облив жінку бензином і підпалив її. Коли одяг на жінці запалав, вона вибігла на вулицю і впала на землю. Тоді ж за нею вибіг чоловік і почав гасити її водою з колодязя. У цей момент у кімнаті будинку вже була пожежа, яка перекинулася на дитячий манеж. Від отриманих опіків (90% поверхні тіла) дитина загинула. Жінка ж отримала опіки, які судово-медичним експертом були визнані тілесними ушкодженнями середньої тяжкості.

Надайте кримінально-правову оцінку діям С. Об'єктивною чи суб'єктивною ознакою умисного вбивства є особлива жорстокість? Проаналізуйте постанову Верховного Суду України від 24.01.2013 по справі 5-26к12.

26. Водій вантажівки Р. побачив дівчину й парубка, які йшли по дорозі. Дівчину він впізнав – це була С., яка жила в сусідньому селищі, а парубок, який йшов поруч із нею, був йому незнайомий. Не знав його і А., який сидів у кабіні машини поруч із Р. «Приїхав до нашого району і відразу до дівчат залицятися!» – вигукнув Р. і спрямував машину на молодих людей. При цьому А. не став перешкоджати Р. Від заподіяних травм незнайомий, яким виявився К., помер, а С. було заподіяно тяжке тілесне ушкодження.

Як кваліфікувати дії, спрямовані на умисне вбивство двох осіб, за якого не настало жодної смерті або настала

смерть лише однієї особи? Яку кримінально-правову оцінку слід надати діям Р. та бездіяльності А.?

27. С., яка не могла більше терпіти щоденні п'яні дебоші співмешканця Р., після чергового з них дочекалася поки він засне, а потім взяла кухонний ніж і нанесла Р. два проникаючих поранення у грудну клітину. Зрозумівши, що вона накоїла, С. наказала Р. лежати і не рухатись, а сама викликала швидку. До приїзду останньої С. разом із сусідами зупиняла кровотечу. Внаслідок наданої медичної допомоги Р. залишився живим. Судово-медичний експерт констатував, що заподіяне Р. тілесне ушкодження було небезпечним для життя в момент заподіяння. У суді прокурор наполягав на притягненні С. до відповідальності за замах на умисне вбивство, а адвокат вважав, що має місце добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні, тому С. підлягає відповідальності за спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження.

Проаналізуйте постанову Верховного Суду України від 11.12.2014 р. по справі 5-32ксл4 і постанови Верховного Суду від 29.01.2020 р. по справі 710/112/16-к, від 29.01.2020 р. по справі 303/7357/17, від 21.05.2020 р. по справі 604/546/16-к. Чи має місце в діях С. добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця? Як кваліфікувати дії С.? Яке кримінально-правове значення має те, що С. викликала швидку і разом із сусідами зупиняла кровотечу Р.?

28. А. і С. вирішили заволодіти мопедом марки «Мустанг МТ-50», який належав Б. Із цією метою вони таємно проникли в гараж Б. і почали грузити мопед до свого мікроавтобуса. У цей момент раптово з'явився власник, який став погрожувати крадіям притягненням до відповідальності. Тоді А. і С. нанесли Б. декілька ударів молотком по голові і, будучи впевненими, що він мертвий, поклали тіло в мікроавтобус, щоб відвезти до лісу. Проте по дорозі виявилось, що Б. живий. Зі словами «Ну і грець із тобою, живи!» А. і С. розвернули машину і повезли потерпілого додому. Поклавши Б. перед воротами його будинку, винні зникли із викраденим мопедом. Потерпілий залишився живим, але був визнаний інвалідом

першої групи. Рішенням суду А. і С. було притягнуто до відповідальності за ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України. На вирок суду було подано апеляцію прокурором, який вважав, що вчинене підлягає додатковій кваліфікації за п. 12 ч. 2 ст. 115 КК України і ч. 4 ст. 187 КК України. Сторона ж захисту наполягала на звільненні А. і С. від кримінальної відповідальності за умисне вбивство у зв'язку із добровільною відмовою від доведення цього кримінального правопорушення до кінця.

Проаналізуйте постанову Верховного Суду України від 18.06.2015 р. по справі 5-24к15 і визначте, чи має місце в діях А. і С. добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця? У разі, якщо вбивство є способом подолання перешкоди у заволодінні транспортним засобом, як слід кваліфікувати вчинене? Чи слід застосовувати ст. 135 КК України у випадках, коли після замаху на умисне вбивство винні залишають потерпілого без допомоги? Як кваліфікувати вчинене А. і С.?

29. На ґрунті побутового конфлікту, що виник раптово, Т. вдарив свого приятеля Ш. долонею в шию, від чого останній різко впав на диван. Опанувавши свій подив, Т. відразу спробував привести Ш. до тями і викликав швидку. Того ж дня Ш. помер у лікарні. Судово-медичний експерт у приватній бесіді зі слідчим припустив, що причиною смерті Ш. був удар у шию, який викликав зміну тиску у судинах і призвів до надмірного надходження «повітря» у мозок. У висновку ж він зазначив, що порушення анатомічної цілості, виявленого на шиї померлого, належить до легких тілесних ушкоджень, а причиною смерті є внутрішньочерепний крововилив.

Яку кримінально-правову оцінку слід надати діям Т.? Проаналізуйте постанови Верховного Суду від 31.01.2019 р. по справі 225/2841/16-к. і від 15.08.2019 р. по справі 750/3256/17. Чи змінилося б рішення, якщо причиною смерті Ш. був внутрішньочерепний крововилив, який стався внаслідок падіння й удару головою потерпілого об тверду поверхню?

30. Опівночі Т. і П. увірвалися до приміщення магазину

«24 години» і, погрожуючи кухонним ножом і рушницею, зажадали від продавців-подружжя М. віддати виторг. Чоловік вимогу нападників не виконав, вирішив реалізувати свій громадський обов'язок і затримати нападників. Для цього він схопив пляшку горілки і спробував вдарити нею Т. Останній ухилився від удару і, обурившись такою протидією, накинувся на М. із ножом. Завдавши декілька ударів у життєво важливі органи, Т. вбив М. Водночас П., завідомо знаючи, що зброя не заряджена, завдав дружині М. рукояткою рушниці декілька ударів по голові, спричинивши закриту черепно-мозкову травму. Після цього Т. і П. забрали з каси магазину 10 тисяч гривень та пішли.

Як необхідно кваліфікувати вчинене Т. і П.? Чи слід П. інкримінувати умисне вбивство з огляду на те, що він не використовував зброю за призначенням?

31. Разом зі своїм 15-річним сином К. розпивав спиртні напої. Коли до чоловіка прийшли друзі, він наказав синові не пити горілку, але хлопець не виконав вказівки батька, чим і розлютив його. Після того, як гості пішли, К. ударив хлопця кочергою по голові, а потім, зрозумівши, що вбив його, розрубав тіло сина й розкидав у лісосмузі, щоб ніхто не знайшов. Кінцівки рук К. залишив собі, щоб провчити дружину.

Як кваліфікувати вчинене К.? Чи мало місце глумління над трупом? Чи слід К. додатково до кримінального правопорушення проти життя особи інкримінувати ст. 297 КК України? Чи має самостійне кримінально-правове значення те, що К. залишив кінцівки рук собі, щоб провчити дружину?

32. Кочегар П. на ґрунті неприязних стосунків кинув в обличчя своєму брату Т. лопату розпеченого вугілля, від чого останній зазнав численних опіків і знепритомнів. Усвідомлюючи, що Т. живий, але побоюючись відповідальності, П. кинув непритомного брата в піч, де той згорів живцем. Коли дружина загиблого через три дні прийшла до котельної спитати щодо свого чоловіка, П. вбив її молотком, а труп закопав. Потерпіла була на дев'ятому місяці вагітності.

Яку кримінально-правову оцінку слід надати вчиненому П.?

Чи впливає на кваліфікацію те, що під час вбивства потерпілий був непритомний? Чи є життя ненародженої дитини об'єктом кримінально-правової охорони відповідно до ст. 115 КК України?

33. К. і Н. вирішили викрасти насіння соняшнику з полів, що належали ТОВ «Агро-Нова». Пізно ввечері вони заготовили декілька мішків соняшнику і повернулися до селища, де випадково зустріли В., який працював охоронцем у ТОВ «Агро-Нова». Дізнавшись, що в мішках у чоловіків, В. спочатку приторомив останніх, а потім розпочав бійку. Під час останньої К. і Н. наносили В. удари в різні частини тіла, били ногами, коли той впав на землю. Судово-медичний експерт констатував, що причиною смерті В. стала черепно-мозкова травма, яка утворилася внаслідок впливу тупими предметами. Слідчому К. і Н. пояснили, що були обурені тим, що в неробочий час В. «грає у героя» і робить їм зауваження.

Як кваліфікувати вчинене К. і Н.? Проаналізуйте постанову Верховного Суду від 04.04.2019 р. по справі 210/2789/15-к. Чи змінилося б рішення, якщо побиття В. було зумовлено бажанням утримати викрадене?

34. М. і П. проникли в будинок С., щоб заволодіти коштами, які жінка отримала від продажу нерухомості. Коли остання прокинулася і почала кликати на допомогу, чоловіки вирішили її вбити. Для цього П. схопив потерпілу за руки зі спини, а М. душив за шию. Вважаючи, що С. мертва, чоловіки забрали п'ять тисяч доларів і пішли. Пізніше виявилось, що жінка лише втратила свідомість і залишилася живою.

Яку кримінально-правову оцінку слід надати вчиненому М. і П.? Проаналізуйте постанову Верховного Суду від 04.04.2019 по справі 210/2789/15-к. Чи слід інкримінувати ч. 4 ст. 187 КК України у разі умисного вбивства під час розбою? У разі, якщо вбивство є способом подолання перешкоди у заволодінні майном, чи слід застосовувати п. 9 ч. 2 ст. 115 КК України?

35. Л. був розлучений зі своєю дружиною, але продовжу-

вав спільно проживати із нею, маючи надію на відновлення сім'ї. Вихідного дня, забравши сина з тренувань, він повернувся додому і побачив, що на столі стоїть пляшка шампанського й цукерки, під які люб'язно спілкуються його колишня дружина і незнайомий йому чоловік. На питання останнього: «Хто він такий?» – Л. накинувся на чоловіка і, не пам'ятаючи себе, наніс йому 22 удари руками й ногами в різні частини тіла, спричинивши смерть.

Як кваліфікувати вчинене Л.? Проаналізуйте постанову Верховного Суду від 10.03.2020 р. по справі 754/6953/18 і визначте, якими ознаками характеризується суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 116 КК України.

36. Ш. проживав однією сім'єю з К. Коли остання повідомила, що вагітна, Ш. категорично заявив, що до батьківства він не готовий і не буде знаходитися у стосунках із жінкою, яка має дитину. Тоді К. умовила свою сестру О. допомогти їй вбити немовля, як тільки воно з'явиться на світ. Коли дитина народилася, О. сказала, що немовля треба кинути в отвір вуличної вбиральні. Незважаючи на те, що К. була виснажена пологами, вона піднялася із ліжка й разом із сестрою викинула дитину. Остання пролежала декілька годин без допомоги, але була врятована сусідами, які почули крики немовля.

Як слід кваліфікувати умисне вбивство, яке одночасно характеризується і обтяжуючими, і пом'якшуючими обставинами? Яку кримінально-правову оцінку необхідно надати вчиненому Ш., К. і О.?

37. У парку відпочинку до Р. підійшли представники громадського формування з охорони громадського порядку й зробили зауваження з приводу його нетверезого стану. При цьому К. ще пожартував на предмет неформального зовнішнього вигляду Р. На сказане Р. відповів, що чекає на друзів, а стиль одягу – це його право на самовираження. Тоді К. дістав кайданки, пристебнув Р. до лавки, нахилився до нього і запитав: «Ну, що ти тепер скажеш, знавєць прав?». Розлючений Р. із силою відштовхнув від себе К., внаслідок чого останній впав і вдарився головою об асфальт. Отримана черепно-мозкова травма була

несумісною із життям – і К. помер на місці.

Проаналізуйте постанови Верховного Суду від 17.12.2019 р. по справі 707/2859/17, від 15.08.2019 р. по справі 750/3256/17, від 19.04.2019 р. по справі 352/1416/16-к. Якою має бути кримінально-правова оцінка вчиненого Р.?

38. Л., почувши крики й нецензурну лайку, вийшов на подвір'я свого домоволодіння і побачив, що на проїзній вулиці біля колодязя четверо невідомих розпивають спиртні напої. Через деякий час Л. знову почув крики й галас. Цього разу він став свідком того, як двоє раніше побачених ним хуліганів чіпляються до сусіда В., штовхають його. Тоді Л. вирішив допомогти пенсіонеру В., тому взяв металевий прут, підійшов до паркану домоволодіння сусіда і вдарив Г. (одного із цих хуліганів) по тулубу. Вчинене змусило хуліганів розбігтися. Через два дні Г. помер вдома від травм органів черевної порожнини, які судово-медичним експертом були визнані небезпечними для життя в момент заподіяння. За показаннями співмешканки померлого протягом двох останніх днів свого життя Г. нікуди не виходив із дома і постійно скаржився на біль у животі.

Як слід кваліфікувати заподіяння під час необхідної оборони тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть? Проаналізуйте постанову Верховного Суду від 19.04.2018 р. по справі 722/1981/16-к. Яку кримінально-правову оцінку слід надати вчиненому Л.?

39. К. постійно висміював худорляву статуру свого 7-річного пасинка, інколи забороняв йому ходити до школи, коли хотів, щоб той його розважав, на ніч розповідав жахливі казки з життя і говорив, що легше житиметься лише на «тому світі». Бажаючи скоріше отримати це легше життя, хлопець вистрибнув у вікно і розбився на смерть. Слідчий кваліфікував дії К. за ч. 3 ст. 120 КК України.

Чи правильно слідчий кваліфікував вчинене К.? Що є найближчим, а що віддаленим суспільно небезпечним наслідком у складі доведення до самогубства?

40. Під час сварки Л. став погрожувати своєму сусідові

К., що вб'є його, якщо той продовжуватиме чіплятися до його дружини. У відповідь К. пожартував на предмет того, що Л. не спроможний приборкати власну жінку, не те, щоб вирішити питання «по-чоловічому». Тоді обурений Л. дістав прихований до цього пістолет, направив його на К. і, завідомо знаючи, що зброя не заряджена, натиснув на пусковий гачок. У заяві до поліції К. зазначив, що і «палка здатна вистрілити», а тому все, що сталося, є невдалою спробою вбивства.

Як кваліфікувати вчинене Л.? Чи змінилося б рішення, якщо навіть після натискання Л. на пусковий гачок зброї К. не сприйняв вчинене серйозно?

Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи

41. Повертаючись додому, біля власного будинку І. побачив свого давнього товариша С., з яким були добрі стосунки. Підійшовши до нього, І. жартома вдарив долонею руки в плече С. У відповідь С. витягнув із кишені ніж і завдав І. один удар у живіт, що проник у черевну порожнину і спричинив гостре знекровлення організму. Від завданих ушкоджень І. помер під час транспортування до лікарні. Суд кваліфікував дії С. за ст. 124 і ст. 119 КК України. Прокурор оскаржив цей вирок, вважаючи, що дії С. необхідно кваліфікувати за ч. 1 ст. 115 КК України.

Надайте кримінально-правову оцінку діям С. Чи змінилася б кваліфікація дій, якби І. вижив, але 23 дні перебував на стаціонарному лікуванні?

42. В. повідомила свого знайомого А. про намір позбавити життя Р. і попросила його знайти особу, яка за певну суму коштів погодилася б його реалізувати. А. повідомив про це поліцію. У процесі оперативної розробки з'ясувалося, що Р. вагітна і попередили про це В. Остання змінила намір щодо вбивства Р. і зазначила, що її цілком влаштовує побиття Р., але вимагала зробити все можливе, щоб та втратила дитину. При цьому В. передала частину грошей, а остаточно розрахуватися обіцяла після того, як побачить медичну довідку про втрату Р. дитини. Під час передачі коштів в обмін на медичну довідку В. була затримана.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність В. Чи зміниться кваліфікація дій В., якщо вона вимагала не заподіяти переривання вагітності, а знівечити Р. обличчя і для цього надала сірчану кислоту?

43. Давні знайомі К. і Л. разом вживали спиртні напої. Після того, як Л. заснув, К., підозрюючи Л. у викраденні банківської картки, вирішив йому помститися. З цією метою К. узяв кухонний ніж і наніс один удар у шию Л. Від отриманого поранення потерпілий відразу прокинувся і відчув сильний біль. К. миттєво припинив свій напад і викликав швидку допомогу. Через своєчасне надання лікарями медичної допомоги життя Л. було врятоване. За висновком судово-медичної експертизи Л. було заподіяно тяжке тілесне ушкодження. Слідчий кваліфікував дії К. за ч. 2 ст. 15 і ч. 2 п. 6 ст. 115 КК України.

Вирішіть питання, чи правильно слідчий кваліфікував дії К.? Чи змінилася б кваліфікація дій К., якби життя потерпілого лікарям врятувати не вдалося?

44. Р. та Л., підозрюючи К. у крадіжці телефону, підстергли останню, коли вона поверталася додому з роботи. За задумом жінок, вони мали провести із К. «виховну бесіду» і змусити її пройтись вулицею зі «щурячим хвостом» (банкою, прив'язаною на мотузку), щоб назавжди відбити бажання брати чужі речі. Заламавши руки К., жінки відвели її в безлюдне місце, де спочатку підвісили до дерева «ногами до гори», а потім, опустивши потерпілу на землю, підпалили запальничкою її волосся і справили на неї природні потреби. Після цього К. під контролем Р. і Л. пройшла центральною вулицею селища зі «щурячим хвостом». У суді прокурор наполягав на притягненні Р. і Л. до кримінальної відповідальності за катування. Адвокат же наголошував на неможливості інкримінування ст. 127 КК України з огляду на відсутність серйозних наслідків: зламаної особистості, інвалідності чи хоча б тілесних ушкоджень.

Проаналізуйте рішення ЄСПЛ 2011 р. по справі «Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine», 2016 р. по справі «Pomilyayko v. Ukraine». Чи є аргументи адвоката значимими з

огляду на позицію ЄСПЛ щодо необхідності прояву більшої рішучості в оцінці порушень основоположних цінностей демократичного суспільства? Із якою метою діяли Р. і Л.? Чи є мета визначальною ознакою для відмежування катування від інших кримінальних правопорушень проти здоров'я особи? Як слід кваліфікувати дії Р. і Л.?

45. Під час сварки, що перейшла в бійку, С. наніс Б. удар ножем у грудну клітину, внаслідок чого Б. був прооперований і знаходився у лікарні протягом 7 днів. Після виписки з лікарні Б. ще два тижні не виходив на роботу у зв'язку з непрацездатністю.

Ознайомтеся з постановою ВС України від 18.06.2015 р. по справі № 5-24к15. Вирішіть питання про відповідальність С. Дайте відповідь на запитання: чи має значення для кваліфікації тривалість розладу здоров'я потерпілого?

46. Н., коли довідалася, що її чоловік перебував в інтимному зв'язку з В., вирішила помститися останній. Взявши пляшечку із сірчаною кислотою, Н. прийшла на квартиру до В. і почала докоряти її у тому, що вона розбила сім'ю. В. намагалася заспокоїти Н., але та, не вислухавши, хлопнула В. в обличчя сірчану кислоту, що заподіяло непоправне знівечення обличчя.

Вирішіть питання про відповідальність Н. Дайте відповідь на запитання: чи змінилася б кваліфікація злочину, якби заподіяне пошкодження можна було б усунути шляхом проведення пластичної операції?

47. Вулицею їхала вантажна машина з негашеним вапном. Хлопчики С., Г. і К., які каталися на ковзанах, причепилися до кузова машини, щоб проїхатися. Вантажник П. спочатку ляв їх нецензурними словами, а після цього захопив лопатою вапно і кинув його у напрямку хлопчиків. С. і К. відвернулися, а Г. було заподіяно опік обличчя, внаслідок чого він втратив зір на одне око.

Надайте кримінально-правову оцінку дій П. Чи зміниться кваліфікація дій П., якщо: 1) Г. повністю втратив зір на обидва ока?; 2) Г. заподіяно опік обличчя без втрати зору?

48. М., який повертався потягом з виправної колонії піс-

ля відбуття покарання, зустрів у вагоні Д. – колишнього засудженого із тієї ж колонії, з яким свого часу склалися неприязні стосунки. Дочекавшись ночі, М. вивів Д. в тамбур «для розмови» і зіштовхнув його з потяга. Однак, оскільки потяг їхав по високому насипу, Д., скотився із нього і не зазнав тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність М. Чи змінилася б кваліфікація дій М, якби: 1) Д. внаслідок падіння з поїзда загинув?; 2) Д. внаслідок падіння з поїзда зламав праву руку і 21 день знаходився на стаціонарному лікуванні?

49. Під час сварки, що раптово перейшла в бійку, на ґрунті особистих неприязних стосунків, Н. наніс кулаком один удар в обличчя М. Від цього удару М. впав спиною на тротуарну плитку, при цьому вдарився потилицею й отримав забій головного мозку середнього ступеня і перелам кісток склепіння черепа.

Як слід кваліфікувати дії Н.? Чи змінилася б кваліфікація дій Н., якщо він перебував у стані сильного душевного хвилювання, викликаного тяжкою образою з боку М.?

50. Пенсіонер І. на своїй дачній ділянці застав невідомого, який викопував моркву. Частина овочів уже була викопана, а інша – витоптана. І., який мав невелику пенсію і вклав багато праці у вирощування овочів, почав кричати, вимагаючи, щоб той забрався з його ділянки і заплатив за заподіяну шкоду. У відповідь на це невідомий, яким виявився М., посміхаючись у бік пенсіонера, спробував покинути дачну ділянку. З І. відбулася істерика, він накинувся на М. і почав бити його руками й ногами, заподіявши йому тяжких тілесних ушкоджень, від яких М. через декілька днів помер. За висновком експерта І. перебував у стані сильного душевного хвилювання.

Слідчий кваліфікував вчинене І. за ч. 2 ст. 121 КК України як умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Прокурор наполягав на перекваліфікації дії І. на ст. 123 та ч. 1 ст. 119 КК України.

Вирішіть питання про відповідальність І. Як слід кваліфікувати дії І., якщо буде встановлено, що І. не перебував у

стані сильного душевного хвилювання.

51. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, подружжя К. і М. почали сваритися через ревності. Під час цього конфлікту К. схопила зі столу ніж і двічі ударила ним свого чоловіка М. у тулуб. Побачивши, що у М. почалася кровотеча, вона відразу ж побігла до сусідів, викликала швидку допомогу, а після її прибуття поїхала до лікарні. К. було засуджено за ч. 3 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК України.

Чи правильне рішення прийняв суд? Дайте кримінально-правову оцінку дій К., якщо потерпілий через три дні помер у лікарні.

52. Під час сварки К. декілька разів вдарив ногою у живіт П., яка перебувала на сьомому місяці вагітності. Унаслідок ударів почалися передчасні пологи. Дитина народилася живою, але від отриманої черепно-мозкової травми під час удару в живіт матері померла через 1,5 місяця. Слідчий кваліфікував вчинене за ч. 1 ст. 119 і ч. 1 ст. 121 КК України.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність К.? Чи зміниться кваліфікація, якщо: 1) П. народила здорову дитину?; 2) П. народила мертву дитину?

53. М. і П. разом зі своїми 17-річними подругами святкували успішне складання іспитів у будинку бабусі М. Під час святкування бабця повідомила хлопцям, що з будинку зникли гроші і що, ймовірно, кошти викрали дівчата. Будучи обуреним такою поведінкою дівчат, П. вирішив, що їх слід провчити. М. наполягав на тому, що головне – це повернення грошей. Спочатку М. запропонував гостям добровільно повернути викрадене. Отримавши від подруг відповідь про те, що вони нічого не брали, хлопці, діючи разом, якомога міцніше прив'язали дівчат до стільців і нанесли їм декілька ляпасів й ударів по обличчю. Для посилення серйозності своїх намірів М. і П. вилучили у дівчат за допомогою шприцу кров і у спосіб, так би мовити, «примусового годування» змусили її випити. Далі хлопці за допомогою пляшки й склянки демонстрували, як гвалтуватимуть дівчат, якщо ті не скажуть, що взяли гроші. Через декілька годин бабця згадала, що перед приходом гостей вона пере-

клала кошти в інше місце, де вони і лежать. Судово-медичний експерт констатував, що виявлені у дівчат тілесні ушкодження є незначними і скороминущими, а втрата однією із них грудного молока – це результат перенесеного стресу. На допиті хлопці заявили, що їх підозри у викраденні дівчатами грошей були небезпідставні, оскільки жінки – це не чоловіки, а тому очікувати від них можна усього і, відповідно, поводитися із ними допустимо по-різному.

Як кваліфікувати дії М. і П.? Яку кримінально-правову оцінку слід дати заподіянню дівчатам незначних і скороминущих тілесних ушкоджень? Яке кримінально-правове значення має те, що П. прагнув провчити, а М. – повернути гроші? Чи має самостійне кримінально-правове значення те, що під час вчинення кримінального правопорушення хлопці стали вимагати, щоб дівчата повідомили про взяття ними коштів, а на допиті заявили про допустимість «різного» поводження із жінками? Чи слід М. і П. додатково до кримінального правопорушення проти здоров'я особи ставити у вину незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України)?

54. А. вирішив, що для того, щоб дружина більше не зраджувала, вона має боятися його. Тому кожного дня він вживав до жінки «превентивні заходи»: виганяв у нічній білизні на мороз, примушував їсти із каструлі для собак, гасив о неї недопалені цигарки, погрожував зняти шкіру «заживо» у разі повторної зради. Жінка сприймала дії чоловіка як відплату за її помилку і терпіла, але після застосування А. розпеченої праски не витримала і втекла із дому.

Що слід розуміти під систематичністю дій у складі домашнього насильства? Чи настали наслідки, які властиві катуванню? Як слід кваліфікувати дії А.?

55. Під час затримання Л. і М., які обґрунтовано підозрювалися у захопленні заручника, працівники відділу боротьби з організованою злочинністю К. і Д. повалили перших на землю й одягли на них кайданки. Відразу після цього і при транспортуванні підозрюваних до відділу поліції К. і Д. били затриманих і застосовували до них електрострум. Як при затриманні, так і після цьо-

го Л. і М. серйозної агресії не проявляли. За першої нагоди вони подали скаргу про застосування щодо них катування.

Як слід кваліфікувати катування, вчинене працівниками правоохоронних органів? Проаналізуйте рішення ЄСПЛ 2015 р. по справі «Zhyzitskyu v. Ukraine», 2019 р. по справі «Kancial v. Poland». Якою має бути кваліфікація дій К. і Д.?

56. Акушер-гінеколог П. діагностувала у Т. вагітність строком 22–23 тижні і тому відмовилася видати цій жінці направлення на операцію штучного переривання вагітності. Проте П. після умовлянь із боку Т. погодилася за винагороду самостійно провести аборт в кабінеті поліклініки. У результаті ускладнення, що виникло відразу ж після операції, у Т. різко погіршився стан і П., викликавши карету швидкої допомоги, доставила її в гінекологічне відділення обласної лікарні. Однак Т. померла на четвертий день після проведеного аборт. Як встановила експертиза, смерть Т. була безпосередньо зумовлена проведеною П. операцією зі штучного переривання вагітності.

Вирішіть питання про відповідальність П. Хто може бути суб'єктом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 134 КК України? Чи змінилася б кваліфікація дій П., якщо б під час аборту була пошкоджена матка і потерпіла, в подальшому, не могла народжувати дітей?

Кримінальні правопорушення, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини

57. Студентки К. і Л. ввечері поверталися додому. Коли вони підійшли до перону метро, то побачили, що на краю платформи стоїть незнайома дівчина напідпитку, як з'ясувалося пізніше – це була Ф. Коли підійшов потяг, Ф. похитнулася і впала між вагонами. Цього ніхто не помітив, крім К. і Л., які вирішили спостерігати за розвитком подій. Коли двері зачинилися і потяг рушив, вони підійшли до краю платформи, щоб подивитися що сталося з дівчиною. На цей момент унаслідок отриманих тілесних ушкоджень постраждала вже не подавала ознак життя.

Кваліфікуйте діяння К. і Л. Розмежуйте кримінальні

правопорушення, передбачені ст. 135 та 136 КК України. В якому нормативному акті закріплений загальний обов'язок громадян надавати допомогу особам, які перебувають у загрозовому для життя і здоров'я стані? Чи змінилася б кваліфікація дій К., якби вона була рідною сестрою Ф., але через сварку із нею ніяким чином не допомогла останній у даній ситуації?

58. К. звернувся до лікаря З. зі скаргою на погане самопочуття. Під час проведення діагностики з'ясувалося, що К. хворий на СНІД. Також стало відомо, що К. про це знав, він одружений, має дружину і доньку, від яких свою хворобу приховує. Лікар З. повідомила дружині К. про хворобу її чоловіка, після чого та забрала доньку і розірвала шлюб. К. звернувся до прокуратури, вимагаючи притягнути З. до кримінальної відповідальності.

Кваліфікуйте дії К. і З. Дослідивши положення ст. 130 КК України, розмежуйте склади кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1, 2 та 4 цієї статті. Чи змінилася б кваліфікація дій лікаря, якби вона повідомила дружину К. лише про сам факт проходження її чоловіком такої діагностики?

59. Малолітня дівчинка була збита автомашиною. Співробітник патрульної поліції доставив її до лікарні, де черговий лікар-травматолог Д. поверхнево оглянула потерпілу, обробила зеленкою ушкодження шкіри і, вирішивши, що госпіталізація не потрібна, відпустила додому. Через дві години дівчинка знову потрапила до лікарні – вже у важкому стані, а через 30 хвилин померла. Як було встановлено експертизою, смерть настала від численних пошкоджень внутрішніх органів і великої крововтрати.

Вирішіть питання про відповідальність Д. Розмежуйте кримінальні правопорушення, передбачені ст. 139 і 140 КК України. Які особливості причинного зв'язку в указаних кримінальних правопорушеннях?

60. Лікар швидкої допомоги Глушко був викликаний до самотньої літньої жінки, яка, за словами сусідів, декілька днів не виходила зі своєї кімнати. Сусіди повідомили, що у хворої швидше за

всє інфаркт, адже останнім часом вона скаржилася на болі в серці. Відкривши двері, Глушко побачив її лежачою на підлозі у важкому стані. Квартира була неприбраною, від хворої неприємно пахло, тому лікар «оглянув» жінку, стоячи в коридорі, крізь відкриті двері. Глушко, сказавши, що не надає реанімаційної допомоги, і, не звертаючи уваги на вимоги сусідів відвезти хвору до лікарні, поїхав, пообіцявши вислати спеціалізовану бригаду. Проте більше ніхто не з'явився, а до ранку хвора померла.

Вирішіть питання про відповідальність лікаря. Чи змінилась кваліфікація дій Глушко, якщо б він все ж таки оглянув хвору, проте зробив це неналежним чином, не виконав всіх необхідних дій для з'ясування стану потерпілої? За якими ознаками розмежовуються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 139 та 140 КК України?

61. Рятувальник на базі відпочинку І., перебуваючи на рятувальній станції, помітив, що на річці тоне людина. Під'їхавши ближче на човні, він впізнав у потопаючому С., до якого пішла його дружина. Бажаючи смерті С. і сподіваючись на повернення дружини, І. не став його рятувати. Унаслідок цього С. не зміг випливати і потонув.

Ознайомтеся з постановою ККС ВС від 24.05.2018 р. по справі № 128/5462/14-к. Кваліфікуйте дії І. Проведіть розмежування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 115, 135 та 136 КК України.

62. Громадянин Ізраїлю З. організував на території України злочинне угруповання, до якого входили лікар-трансплантолог Н., медична сестра П. і водій Д. В обов'язки водія входило підшукувати потенційних донорів нирок серед своїх знайомих і через мережу Інтернет. Д. повідомляв, що за вилучену нирку заплатять 10 тис. дол. США, сама операція є не складною, людина після такої операції веде звичайний спосіб життя без будь-яких обмежень. Як доказ демонстрував шрам на своєму тілі, що залишився в нього після вилучення нирки. Якщо потенційний донор погоджувався на вилучення в нього нирки, Д. супроводжував його до лікарні, де проводилися поперед-

ні аналізи, які передавалися лікарю-трансплантологу для прийняття рішення про можливість вилучення нирки для майбутньої трансплантації заможному реципієнту, якого підшукував З. Якщо потенційний донор підходив за медичними показниками для трансплантації, його відправляли до м. Стамбул, де в орендованій З. лікарні лікар-трансплантолог Н. за допомогою медичної сестри П. вилучав нирку в донора і пересаджував її реципієнту, який платив за трансплантацію 100 тис. дол. США. Після повернення в Україну донор отримував обіцяні 10 тис. дол. США. Учасники злочинного об'єднання кошти, які залишалися, ділили між собою. Слідством було встановлено, що за такою схемою здійснено 12 трансплантацій нирок.

Вирішіть питання про відповідальність З., Н., П. і Д. Чи зміниться кваліфікація за умови, що усі трансплантації проводилися на території України? Як кваліфікувати дії вказаних осіб, якщо б донори отримували повну й об'єктивну інформацію про наслідки вилучення в них нирки, але все ж погоджувалися її продати?

63. Тривалий час Ф. і Б. проживали разом у заводському гуртожитку, вели спільне господарство. Коли Б. дізнався, що Ф. вагітна, він покинув її, звільнився із заводу і виїхав на постійне місце проживання до іншого міста. Ураховуючи тривалий час вагітності, аборт став неможливим, за відсутності змоги самотійно доглядати дитину, Ф. вирішила її позбутися. Із цією метою вона приховала свою вагітність від оточуючих. Новонародженій дитині Ф. дала снодійний засіб і вночі залишила її на вулиці біля гуртожитку. Як було встановлено слідством, дитина померла від переохолодження.

Ознайомтеся з постановою ККС ВС від 24.05.2018 р. по справі № 128/5462/14-к. Вирішіть питання про відповідальність Ф. Проведіть розмежування кримінальних правопорушень, передбачених п. 2 ч. 2 ст. 115, ст. 117 та ч. 2 та 3 ст. 135 КК України. Чи змінилася б кваліфікація дій Ф., якби вона не давала дитині снодійного, а залишила б її на порозі дитячого будинку, постукала у двері і втекла?

64. У зв'язку з терміновою необхідністю Г. було прове-

дене переливання крові від п'яти донорів. Після виписки будь-яких маніпуляцій, у тому числі внутрішньовенних ін'єкцій, жінці не проводилося. Через деякий час через погане самопочуття Г. звернулася до лікаря. Аналізи показали, що в крові Г. наявна ВІЛ-інфекція. При черговій перевірці медперсоналу лікарні, де Г. проводилася операція, в одного з донорів виявлена ВІЛ-інфекція. Як було встановлено слідством, лікар П., який проводив цю операцію, не вжив заходів щодо перевірки на ВІЛ-інфекцію всіх донорів, від яких відбувалося переливання крові, а перевіряв лише частину з них. На допиті П. пояснив, що не встиг цього зробити, оскільки життя хворої було під загрозою і на необхідну перевірку зовсім не залишалось часу.

Вирішіть питання про відповідальність лікаря П. Проведіть відмежування таких понять, як: ненадання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, невиконання професійних обов'язків медичним працівником, неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником.

65. Фельдшер Д., який називав себе екстрасенсом, лікував людей від усіх хвороб замовляннями і травами. Серед його пацієнтів була дівчинка 11 років, батьки якої зневірилися в офіційній медицині і вирішили звернутися до Д. Той скасував призначену лікарями медикаментозну терапію і почав лікувати хвору замовляннями і травами, деякі з них включали компоненти, прямо протипоказані пацієнтці. У результаті такого «лікування» настало різке погіршення стану хворої, що закінчилося її смертю. Д. запевнив батьків дівчинки, що та перебуває в особливому різновиді коми і її стан є початком складного процесу відновлення організму. Після цього, отримавши значну грошову суму для завершення процесу «лікування», Д. спробував зникнути, але був затриманий правоохоронними органами.

Вирішіть питання про відповідальність Д. Чи змінилася б його відповідальність у разі, якщо б він не мав медичної освіти й не усвідомлював, що дає пацієнтці трави, які їй протипоказані?

66. Психолог К. вирішив провести дослідження для пе-

ревірки гіпотези, що причиною його заїкання з дитинства стала пряма вказівка на це його вчительки. К провів дослід на 20 малолітніх дітях із дитячого будинку, яких поділив на дві групи: першим говорив, що вони чудово вимовляють слова, а другим – що вони мають відхилення і будуть заїкатися. За підсумками експерименту жодна дитина не стала заїкатися, проте у дітей з'явилася тривожність, виникли серйозні проблеми із самооцінкою і навіть деякі ознаки заїкання, що за декілька днів зникли.

Чи є в діях К. ознаки складу кримінального правопорушення? Дослідивши зміст статті 142 КК України, визначте конструкції складів кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 та ч. 2 цієї статті. Проведення яких дослідів вважається незаконним?

67. Лікар-хірург К., проїжджаючи на своєму автомобілі, збив хлопця, що раптово вибіг на дорогу, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження. Злякавшись відповідальності, він поїхав із місця події, але потім повернувся і мовчки спостерігав, як перехожі, а потім і лікарі «швидкої» надають травмованому допомогу.

Вирішіть питання про відповідальність К. Чи впливає на кваліфікацію той факт, що на час вчинення ДТП К. офіційно перебував у відпустці? Визначте, якими можуть бути поважні причини ненадання медичним працівником допомоги хворому?

68. О. звернулася до поліції зі скаргою, що її сусід по вулиці Щ. хворий на відкриту форму туберкульозу. Останній неодноразово і попри її волю відвідував її оселю, чим ставив її в небезпеку зараження тяжкою хворобою.

Проаналізувавши відповідні положення законодавства у сфері охорони здоров'я, кваліфікуйте дії Щ. Чи належить туберкульоз до невиліковних інфекційних хвороб? Визначте відповідальність Щ. у випадку, якщо внаслідок його контактування з О. настало її зараження.

Тема 4. Кримінальні правопорушення проти волі,

чесні та гідності особи
(для самостійного вивчення)

Питання для вивчення

1. Кримінальні правопорушення проти волі, честі і гідності особи: поняття і загальна характеристика.
2. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Відмежування незаконного позбавлення волі від викрадення людини.
3. Насильницьке зникнення.
4. Захоплення заручників. Відмежування захоплення заручників від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.
5. Підміна дитини.
6. Торгівля людьми.
7. Експлуатація дітей.
8. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.
9. Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги.
10. Примушування до шлюбу.

Додаткова література

Акімов М. Кримінальна відповідальність за захоплення заручників. *Право України*. 2002. № 3. С. 150–154.

Андрушко А. В. Розмежування незаконного позбавлення волі або викрадення людини та захоплення заручників. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 6. Том 3. С. 48–52.

Борисов В. І. Злочини проти волі, честі та гідності особи. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості (Лекції 6 і 7). Харків : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2008. 32 с.

Володіна О. О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини. Харків : СПД-ФО Чальцев О. В., 2005. 221 с.

Володіна О. О. Кримінально-правове значення способів захоплення заручників. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2(3). С. 188–196.

Гнетнев М. К., Сингаївська І. В. Про ключові аспекти кваліфікації злочинів, передбачених статтями 146 і 147 КК України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. Вип. 1. С. 44–53.

Денисов С. Ф., Зубов Г. О. Кримінальна відповідальність за незаконне поміщення в психіатричний заклад: окремі аспекти. *Юридична наука*. 2015. № 10. С. 109–120.

Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с.

Злочини проти особистої волі людини: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. семінару (Харків, 19–20 верес. 2000 р.) / редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. Харків : Лествиця Марії, 2002. 240 с.

Козак В. А. Поняття, критерії та ознаки уразливого стану особи за кримінальним правом України. *Кримінальне право України. Теорія і практика*. 2007. № 1. С. 27–34.

Козак В. А. Нова редакція кримінального закону, що передбачає відповідальність за торгівлю людьми: проблеми тлумачення та застосування. *Ефективність кримінального законодавства: доктринальні, законотворчі та правозастосовні проблеми її забезпечення* : матер. Міжнар. наук.-практ. кругл. столу (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / укладачі: Л. М. Демидова, К. А. Новікова, Н. В. Шульженко. Харків : Константа, 2019. С. 142–145.

Лихова С. Я. Кримінальна відповідальність за порушення безпеки людини за законодавством держав-учасниць Європейського Союзу. Київ : Право України ; Х. : Право, 2013.

Протидія організованій злочинності у сфері торгівлі людьми / за заг. ред. В. І. Борисова та Н. О. Гуторової. Харків : Одиссей, 2005. 288 с.

Сингаївська І. В. Особливості регламентації кримінальної відповідальності за торгівлю людьми. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2019. Т. 30(69). № 1. С. 98–102.

Тема 5. Кримінальні правопорушення проти статевої

свободи і статевої недоторканості особи

З а в д а н н я

69. С., шляхом вибиття вхідних дверей, незаконно проник до помешкання потерпілої В. й із застосуванням фізичного насильства намагався вчинити з нею орально-генітальний статевий акт, проте з фізіологічних причин не зміг цього зробити.

Вирішіть питання про відповідальність С. Що виступає конститутивною ознакою для розмежування згвалтування (ст. 152 КК України) і сексуального насильства (ст. 153 КК України)?

70. Увечері Д. і Ч. прогулювалися в міському парку. Через деякий час Д. запропонував Ч. вступити з ним у статевий зв'язок, на що остання погодилася. Неподалік опинилися Б. і В. Б. зафільтмував на відео мобільним телефоном статевий контакт пари (Д. і Ч.). Потім Б. і В. підійшли до Д. і Ч. та, погрожуючи опублікуванням цього відео у соціальних мережах, запропонували Ч. задовольнити їх статеву пристрасть в обмін на видалення даного відео. Ч. почала плакати, кричати, просила їх відпустити. Д. спробував вихопити з рук Б. телефон для видалення відео, за що Б. і В. вдарили його декілька разів по обличчю. На галас у парку прибула поліція.

Вирішіть питання про відповідальність Б. і В. Як вирішується питання про розмежування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості з суміжними кримінальними правопорушеннями?

71. На пікнік до озера К. і Я. виїхали з 15-річною Т. і 18-річною В. Пізніше Я., на прохання К., відвів В. у бік, а К., залишившись з Т. наодинці, почав цілувати і пестити її, запропонував вступити у статеві зносини. Т. сказала, що їй лише 15 років і вона не бажає статевого контакту, проте К. продовжував наполягати, вчинивши з Т. статевий акт із вагінальним проникненням. На крики Т. Я. не відгукнувся і не відпустив від себе В. Коли ж В. почала кликати на допомогу, Я. затулив їй рота рукою.

Вирішіть питання про відповідальність К. і Я. Дайте відповідь на запитання, чи змінилася б кваліфікація їх діянь, якби вони, змовившись вчинити статевий акт із потерпілими, вчинили його кожен щодо своєї жертви? Яким є зміст обставини, що обтяжує кримінальну відповідальність за ч. 3 ст. 152 КК України «Згвалтування, вчинене групою осіб»?

72. Раніше судимий за згвалтування 30-річний А. познайомився з 7-річною С. біля її будинку. Назвавшись лікарем-педіатром і переконавшись, що батьків удома немає, він повідомив дівчинку про необхідність «медичного огляду». Зайшовши з дитиною додому, він задовольнив свою статеву пристрасть шляхом тертя статевим членом по тілу дівчинки. Взявши у неї гроші за візит «лікаря», він поставив її на стілець, накинув на шию зашморг, другий кінець якого перекинув через вхідні двері, і пообіцяв, що якщо вона буде стояти тихенько, то нічого поганого з нею не станеться. Проте стілець вислизнув у дитини з-під ніг, внаслідок чого вона померла від асфіксії.

Яким чином необхідно кваліфікувати діяння А.? Як закон про кримінальну відповідальність захищає статеву недоторканість малолітніх?

73. Із метою згвалтування З. завів 10-річну Н. у ліс, там роздягнув, поклав на землю, зняв з себе одяг і спочатку вмовляннями, а потім силоміць утримуючи її, намагався вчинити з нею статевий акт із вагінальним проникненням. Н. почала плакати і просити відпустити її. З. рознервувався й не зміг реалізувати свого наміру.

Якою буде кримінально-правова кваліфікація дій З.? Які особливості захисту статевої недоторканості малолітніх передбачає закон про кримінальну відповідальність? Як розмежувати склади кримінальних правопорушень, передбачених ст. 152 і ст. 153 КК України?

74. На вулиці Б. та Ф. зустріли Ч., яка поверталася з вечірки з приводу випускного вечора у школі, де вживала спиртні напої. Вони взяли її під руки й привели до бару, де замовили ще

алкоголю. Дочекавшись, поки Ч. засне, вони викликали таксі, перенесли сплячу дівчину в машину і по дорозі до її дому намагалися в машині задовольнити з нею свою статеву пристрась. Водій таксі мовчки спостерігав за тим, що відбувається.

Вирішіть питання про відповідальність Б. і Ф. Чи буде нести кримінальну відповідальність водій таксі? Які особливості захисту статевої свободи та статевої недоторканості неповнолітніх передбачає закон про кримінальну відповідальність?

75. Є. зупинила таксі і попросила водія А. підвезти її додому. Незабаром вона зрозуміла, що авто рухається в іншому напрямку. У відповідь на її зауваження А., погрожуючи вбивством, почав домагатися статевого акту. Злякавшись, Є. під час руху автомобіля вискочила з нього, але потрапила під інший автомобіль, який рухався в тому ж напрямку, і внаслідок отриманих ушкоджень у подальшому була визнана інвалідом другої групи. Не зупиняючись, А. продовжив рух і зник з місця події.

Якою буде правова оцінка діяння А.? Як законодавець визначив обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень проти статевої свободи і статевої недоторканості особи? Їх зміст? Яким чином встановлюється зміст оцінних понять у кримінальному праві?

76. До приміщення школи проник 16-річний Р. і вирвав з декількох шкільних журналів третіх класів сторінки, де були записані адреси учнів. Скориставшись цим, Р. відстежував юних жертв і, переконавшись, що поблизу нікого немає, приставав до малолітніх, оголювався, демонструючи статеві органи. Під час досудового слідства встановлено, що Р. також вчинив дії сексуального характеру щодо чотирьох учениць восьмого класу без їх добровільної згоди.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Які особливості захисту статевої свободи і статевої недоторканості малолітніх і неповнолітніх передбачає закон про кримінальну відповідальність? Які застосовуються правила кваліфікації згвалтувань, вчинених повторно (ч. 2 ст. 152 КК України)?

77. Двадцятидворічна дівчина Ф. видавала себе за хло-

пця, збирала волосся під бейсболку, носила одяг, що приховує фігуру. Вона познайомилася з 17-річною дівчиною та, назвавшись хлопцем Романом, домоглася з нею статевої близькості, вчинивши рукою вагінальне проникнення.

Вирішіть питання про відповідальність Ф. Як законодавець змінив підходи до конструювання кримінальних правопорушень проти статевої свободи і статевої недоторканості за Законом України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р. № 2227-VIII? З якою метою були внесені зазначені законодавчі зміни?

78. Перебуваючи в кафе, Б., І. та В. задалегідь домовилися домогтися вчинити статевий акт з П., яка теж була у кафе. Коли опівночі П. залишила кафе і пішла додому, вони наздогнали її, запропонували провести додому через двори, а поблизу гаражів запропонували вступити з ними у статеві зносини. У відповідь на відмову вони силоміць завели П. за гаражі, зняли з неї одяг і, завдавши не менше 25 ударів руками й ногами, повалили на сніг і, допомагаючи один одному, згвалтували її. Потерпіла казала, що вона всіх запам'ятала і заявить у поліцію. Злякавшись відповідальності, злочинці вирішили позбавити її життя. Реалізуючи умисел на вбивство, забили її камінням.

Яку правову оцінку слід надати діянням Б., І. та В.? Розкрийте зміст обставини, що обтяжує відповідальність «згвалтування, вчинене групою осіб» (ч. 3 ст. 152 КК України). Яким чином вирішується питання про кваліфікацію умисного вбивства, поєданого із згвалтуванням або сексуальним насильством (п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України)?

79. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, С. і Ф. скористалися безпорадним станом сп'янілої А. і привели її у безлюдне місце, де, застосовуючи насильство, вчинили один за одним вагінальне й оральне проникнення в тіло потерпілої. Після цього Ф. залишив місце події, а С., побоюючись помсти з боку родичів жінки, задушив її.

Якою має бути правова оцінка дій С. і Ф.? Яким чином вирішується питання про кваліфікацію умисного вбивства, поєданого із звалтуванням або сексуальним насильством (п. 10 ч. 2 ст. 115 КК України)? Яким чином вирішується питання про кримінальну відповідальність співвиконавців при наявності ексцесу виконавця одного з них?

80. Ш. і К., які працювали у одному відділі з Л., постійно переслідували останню, набридаючи їй коментарями з сексуального змісту, голосно називали її «старою дівою» і «билися об заклад, що вона незаймана», одного разу прикріпили на екран її робочого комп'ютеру непристойну карикатуру з неї, глузували і презирливо жартували з приводу її інтимного життя.

Яку правову оцінку слід дати діянням Ш. і К.? Яким чином українській законодавець вирішує питання про сексуальні домагання? Як Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866-IV, у редакції від 07.01.2018 р., вирішено питання про санкційність сексуальних домагань? Проведіть розмежування злочинів, передбачених ст. 153 КК та ст. 296 КК.

Додаткова література

Борисов В. І. Кримінально-правова характеристика конститутивних ознак звалтування. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 3. С. 123–127.

Дорош Л. В. Статева недоторканість особи та її кримінально-правова охорона. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. / ред. кол.: Ю. В. Баулін (голов. ред.) та ін. Харків : Кроссрод, 2007. Вип. 14. С. 67–75.

Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практич. порадник. Северодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 92 с.

Омецинська В.Ю. Кримінально-правова охорона статевої свободи та статевої недоторканості дитини: автореф. канд. юрид.: спеціальність 12.00.08. Львів, 2019. 19 с.

Плутиська К. М. Співвідношення понять "насильство",

"примушування", "спонукання", "схиляння" в контексті ст. 154 КК України "Примушування до вступу в статевий зв'язок". *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2016. Вип. 41(2). С. 130–132.

Практика кримінального правосуддя і насильство щодо жінок. DCAF, Ла Страда Україна. Київ, 2017. URL : http://www.legalaid.gov.ua/images/docs/Criminal%20justice%20practice%20and%20violence%20against%20women_ukr.pdf (дата звернення 05 листопада 2019 р.)

Судове вирішення справ у спорах, пов'язаних із гендерною дискримінацією: збірка кращих практик / упоряд.: Олена Уварова, Марія Ясеновська. Харьков: ФОП Бровін О.В., 2016. 192 с.

Харитоновна О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству: наук.-практ. посібник. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2018. 344 с.

Т е м а 6. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

З а в д а н н я

81. Будучи головою виборчої комісії територіального виборчого округу з виборів Президента України, П. вчинила фальсифікацію виборчих документів. Заздалегідь знаючи, що дев'ятеро мешканців села відсутні і не зможуть взяти участі в голосуванні, отримала, а потім вкинула за них виборчі бюлетені до виборчої скриньки із відповідною позначкою за одного із кандидатів у Президенти України.

Вирішіть питання про відповідальність П. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення, вчиненого винною за конструкцією його об'єктивної сторони. Дайте характеристику суб'єкта відповідного кримінального правопорушення.

82. Будучи зареєстрованим у м. Ульянівка Херсонської

області, Р. за домовленістю із невстановленими особами отримав завідомо підроблені виборчі бюлетені, виготовлені у спосіб, не передбачений законом, і використав їх, проголосувавши на виборах до Верховної Ради України на п'яти виборчих дільницях, розташованих у Балтському районі Одеської області.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення вчиненого винним за конструкцією його об'єктивної сторони. Дайте характеристику суб'єкта відповідного кримінального правопорушення.

83. Під час проведення виборів Президента України у м. Конотоп Сумської області К. отримав від невстановленої особи 200 гривень за те, щоб вкинути до виборчої скриньки 55 виборчих бюлетенів, заповнених за одного із кандидатів на пост Президента України. Прийшовши до виборчої дільниці, К. намагався вкинути бюлетені до виборчої скриньки, проте був затриманий членами виборчої комісії.

Вирішіть питання про відповідальність К. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення, вчиненого винним за конструкцією його об'єктивної сторони. Чи впливає на кваліфікацію сума отриманої винним винагороди?

84. У день виборів Президента України А. і Г. прибули до приміщення виборчої дільниці у м. Тростянець. Маючи на меті примусити офіційного спостерігача від одного із кандидатів у Президенти України покинути приміщення і не вести спостереження за процесом голосування, вони підійшли до нього і у присутності багатьох людей почали наносити останньому удари руками й ногами в голову та інші частини тіла, вимагаючи при цьому негайно покинути виборчу дільницю. У результаті застосованого насильства спостерігачу З. було заподіяно середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність громадян А. та Г. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення, вчиненого винними за конструкцією його об'єктивної сторони. Чи впливає на кваліфікацію шкода здоров'ю, заподіяна потерпілому?

85. Працюючи керівником місцевого клубу-бібліотеки, С.

проводила агітацію серед жителів села за одного із кандидатів у Президенти України. При цьому вона обіцяла кожному з них винагороду у випадку голосування за цього кандидата. Наступного дня після голосування С. отримала від невстановленої слідством особи 5000 гривень, рознесла по домівках і роздала по 100 гривень 50 особам, які проголосували за відповідного кандидата.

Вирішіть питання про відповідальність С. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення, вчиненого винним за конструкцією його об'єктивної сторони. Чи зміниться кваліфікація, якщо С. виплатила винагороду з власних коштів?

86. У день проведення другого туру голосування на виборах Президента України М. біля приміщення виборчої дільниці агітував за одного із кандидатів і здійснював підкуп виборців. Зокрема, він загітував трьох виборців, передавши їм перед головуванням по 100 гривень. Як з'ясувалося, для підкупу М. використав власні заощадження на суму 300 гривень.

Вирішіть питання про відповідальність С. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення, вчиненого винним за конструкцією його об'єктивної сторони. Чи зміниться кваліфікація, якщо М. використав кошти, отримані від представника одного з кандидатів?

87. У день виборів до Верховної Ради України Б. за годину до закінчення голосування зайшов до приміщення виборчої дільниці і, підійшовши до великої виборчої скриньки із заповненими виборчими бюлетенями, вилив до неї фарбу блакитного кольору, яку приніс із собою у медичній гумовій груші. У результаті його дій фарбою було пошкоджено 372 виборчих бюлетеня. Також було пошкоджено велику виборчу скриньку.

Вирішіть питання про відповідальність Б. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення, вчиненого винним за конструкцією його об'єктивної сторони. Дайте характеристику суб'єкта відповідного кримінального правопорушення.

88. Голова територіальної виборчої комісії К. після отри-

мання виборчої документації з Центральної виборчої комісії виявила три зайві бланки протоколів про підрахунок голосів із відтисками відповідних печаток. Ці бланки К. приховала з наміром внести до них неправдиві відомості про результати голосування. Після закінчення голосування К. власноруч внесла до названих бланків неправдиві відомості щодо кількості поданих за кандидатів у Президенти України голосів на користь того кандидата, до якого вона виявляла політичні симпатії. Після цього К. підробила підписи членів виборчої комісії і передала підроблені протоколи до Центральної виборчої комісії, а справжні знищила.

Вирішіть питання про відповідальність К. Дайте характеристику складу кримінального правопорушення, вчиненого винною за конструкцією його об'єктивної сторони. Дайте характеристику суб'єкта відповідного кримінального правопорушення.

89. Уночі напередодні виборів Президента України П. умисно облив машинним маслом декілька «бігбордів» із рекламно-панорамною агітацією за одного із кандидатів.

Чи є у діях П. склад кримінального правопорушення? Чи впливає вартість забруднених «бігбордів» на вирішення питання про кримінальну відповідальність П.?

Додаткова література

Андрушко П. П. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні. Київ : ФОРУМ, 2004. 161 с.

Андрушко П. П. Злочини проти виборчих прав громадян та їх права брати участь у референдумі: кримінально-правова характеристика. Київ : КНТ, 2007. 328 с.

Гальцова В.В. Кримінальна відповідальність за розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) та незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння). Харків: Право, 2015. 248 с.

Готін О. М. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина : навч. посібник. 2-ге вид. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2006. 192 с.

Євтєєва Д.П. Кримінально-правова характеристика зловживання опікунськими правами: соціальна обумовленість та

склад злочину. Харків: Право, 2015. 264 с.

Зінченко І. О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. *Аналіз законодавства і судової практики*. Харків : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. 320 с.

Коваль А. М. Кримінальна відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав: теорія та практика. Київ : Юстініан, 2005. 320 с.

Кримінальна відповідальність за порушення виборчих і референдних прав : монографія / П. П. Андрушко, І. О. Зінченко, С. Я. Лихова та ін. ; за заг. ред. В. П. Тихого. Харків : Кроссрууд, 2008. 344 с.

Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) : монографія. Київ : Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2006. 573 с.

Мельник М. І. Кримінальна відповідальність за злочини проти виборчих прав. Київ : Атіка, 2005. 144 с.

Павликівський В. І. Кримінально-правове забезпечення свободи слова та професійної діяльності журналістів в Україні. Харків: Панов, 2016. 488 с.

Семенов І. В., Житний О. О. Відповідальність за ухилення від утримання дітей або батьків: кримінально-правові аспекти / за заг. ред. О. О. Житного. Харків: Панов, 2015. 256 с.

Фоменко М.В. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій (ст. 170 КК України): монографія / [за заг. ред. О.М. Литвинова]. Харків: Константа, 2018. 228 с.

Харченко, В. Б. Кримінально-правова охорона прав на результати творчої діяльності та засоби індивідуалізації в Україні : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 480 с.

Т е м а 7. Кримінальні правопорушення проти власності

Завдання

90. Уночі стався вибух банкомату, який знаходився у приміщенні відділення банку «Мрія». Із нього зникли касетні накопичувачі із грошима на суму 1 943 600 грн, а саме приміщення відділення зазнало значних пошкоджень. Загальна сума збитків становила 401 948 грн. Як було встановлено слідчим, ці дії вчинили А., М. та Ф. Так, А. створив злочинне об'єднання, залучивши до участі в ньому М. та Ф. Відповідно до розробленого А. плану Ф. виготовляв вибухівку необхідної потужності, тоді як М. підвозив А. та Ф. до банкомату на своєму автомобілі й допомагав переносити гроші з банкомату. А., М. та Ф. до цього встигли підірвати ще 3 банкомати. При цьому касетні накопичувачі одного із них виявилися пустими.

Кваліфікуйте дії А., М. та Ф. Чи можна визнати створення ними злочинне об'єднання організованою групою? Як кваліфікується повторність кримінальних правопорушень, що не пов'язана із засудженням, у випадках, якщо одне із правопорушень було незакінченим? Чи зміниться кваліфікація їх дій, якщо буде встановлено, що вони вчиняли всі дії в масках, оскільки знали, що записують не лише камери спостереження банкоматів, а й камери, розвішані по місту в межах програми «Безпечне місто»?

91. Працюючи у клінінговій компанії, М. щотижня прибирала будинок С. Одного разу під час прибирання в одній із кімнат вона знайшла золоті прикраси вартістю 76 тис. грн і банківську картку із ПІН-кодом, які забрала додому. Із цієї картки 23 листопада 2019 р. М. зняла в банкоматі гроші в суму 6 тис. грн, 15 грудня 2019 р. – 8 тис. грн, 20 січня 2020 р. – 5 тис. грн, а 28 лютого – 6 тис. грн, а 30 березня у видачі коштів їй було відмовлено, так як банківська картка виявилася заблокованою.

Кваліфікуйте дії М. Як розраховується неоподатковуваний мінімум доходів громадян, який використовується при кваліфікації кримінальних правопорушень? Як обчислюється розмір завданої шкоди при продовжуваному кримінальному правопорушенні? Для правильного вирішення задачі ознайомте-

ся зі змістом постанов Верховного Суду від 20.06.2011 р. у справі 5-8кх11 та від 31.01.2013р. у справі № 5-33кх12.

92. Умовно-достроково звільнений від відбування покарання за злочин, передбачений ст. 187 КК України М. разом із другом Л. у супермаркеті, розташованому на території ТЦ, підійшли до стенду з алкоголем. М. взяв з полиці пляшку віскі вартістю 1 300 грн ы сховав її у внутрішню кишеню куртки, тоді як Л. дивився навколо. Л. бачив, що за їх діями спостерігає 6-річний хлопчик, про що і повідомив М. Тоді М. і Л. підійшли до каси й розраховалися лише за товар, який знаходився у їх кошику й покинули супермаркет. На території ТЦ їх наздогнав охоронець супермаркету У. із проханням показати покупки, що знаходилися у їх пакетах, і чек. Л. почав тікати, тоді як М. дістав ніж і наніс У. проникаюче поранення у живіт, від якого той через деякий час помер у лікарні.

Кваліфікуйте дії М і Л. Чи змінилася б кваліфікація дій М. і Л., якщо б М. сховав у кишеню банку кави вартістю 270 грн, і їх зупинив охоронець біля каси? А якщо б М. при цьому наніс охоронцю проникаюче поранення в живіт? Для правильної кваліфікації ознайомтеся зі змістом постанов Верховного Суду від 24.10.2013 р. по справі № 5-40кх13 і від 25.06.2015 р. по справі № 5-96кх15.

93. Перебуваючи на пасажирському місці в салоні автобусу, М. став свідком того, як до водія звернулася жінка і попросила його передати на кінцевій зупинці дві великі валізи своєму сину. Заплативши названу водієм суму, вона покинула салон автобусу. Скориставшись цією інформацією, М. вийшов разом із усіма пасажирами на кінцевій зупинці, після чого зняв сонцезахисні окуляри, швидко переодягнув свою футболку, підійшов до водія і зі словами: «Мама мені сказала, що саме вашим автобусом передала мені валізи», забрав їх із собою.

Кваліфікуйте дії М. Чим шахрайство відрізняється від крадіжки? Для правильної відповіді на це питання ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 02.04.2019 р. у справі № 655/289/17.

94. І. та К. дізналися, що підприємець У. збирається зня-

ти із банківського рахунку 1,5 млн грн. Вони слідували за У., і коли той вийшов із відділення банку із валізою у руках і сів до автомобіля, в якому перебували його дружина й діти, підійшли до машини. І. постукав у вікно водія і наказав передати йому валізу. При цьому він вказав на К., який стояв біля машини із каністрою бензину в одній руці й палив, і зауважив, що, якщо У. не зробить цього, то К. обіллє машину бензином і підпалить її. У. передав К. валізу, а вона виявилася пуста. На запитання, де гроші, підприємець відповів, що у банку на валютному рахунку. На це І. відповів, що У. повинен зняти всі гроші і віддати їх завтра, інакше вони вб'ють його сім'ю.

Кваліфікуйте дії І. і К. Проведіть відмежування вимагання від розбою, ознайомившись із постановою Верховного Суду від 19.03.2019 р. у справі № 168/93/17.

95. Колишній лікар М., умовно-достроково звільнений від відбування покарання за вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України, у нічному клубі познайомився із двома жінками. С. запросила М. додому, де він відволік С. і підсипав у її бокал із шампанським сильнодіючий лікарський засіб «Клозапін», який належить до нейролептиків. Випивши цей келих, С. через кілька хвилин міцно заснула. Тим часом М. подзвонив своєму знайомому К. і попросив його допомогти обшукати квартиру і забрати цінні речі. М. і К. винесли гроші й золоті прикраси на суму 15 тис. грн.

Кваліфікуйте дії М. Чи змінилася б кваліфікація дій М., якщо б С. заснула через значну кількість випитого алкоголю і при цьому М. забрав лише 150 грн на таксі й поїхав додому? Для вирішення завдання ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 29.10.2015 р. у справі № 5-98к15.

96. М. умовив Л. і В. вчинити крадіжку із квартири Ж. Відповідно до розробленого М. плану Л. виготовив відмичку, за допомогою якої М. і В. проникли до квартири, і залишився в автомобілі чекати спільників. М. і В. обшукали кімнати, знесли всі цінні речі в коридор і спакували їх у пакети. В. пішов оглядати кухню, тоді як М. почав зносити пакети до автомобіля. Коли він

черговий раз із пакетом виходив із квартири, то на сходах побачив її власника Ж. Зустрівшись із ним, М. дістав ніж і наніс Ж. удар у серце, від якого останній помер. Коли із квартири вийшов В. і побачив цю картину, він наказав М. витерти із ножа сліди крові й кинути його біля тіла. Потім М. і В. зайшли до квартири, забрали останні пакети, вийшли із ними на вулицю, сіли до автомобіля Л. і поїхали. Про те, що власника квартири було зарізано, Л. дізнався вже із новин, після того, як виручку від цінних речей на суму 25 тис. грн вони поділили між собою.

Кваліфікуйте дії М., Л. і В. Яка форма співучасті наявна? За яких обставин Л. також може відповідати за кримінальне правопорушення, вчинене М. і В.? Перед вирішенням завдання ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 12.02.2019 р. у справі № 742/519/17.

97. І. вмовив У. й малолітнього П. обікрасти сусідський будинок. Із цією метою П. виготовив відмичку й за її допомогою відкрив будинок сусідів, впустив І. й У., а сам залишився спостерігати за обстановкою на вулиці. У будинку І. й У. розійшлися по різних кімнатах і почали їх обшукувати. Раптово І. побачив, що за його діями спостерігає переляканий 10-річний хлопчик. Швидко зорієнтувавшись, він показав хлопцю кулак зі словами: «Сиди тихо, а то вб'ю!»), – зв'язав його та продовжив свою діяльність. Коли до кімнати зайшов У., то побачив зв'язаного хлопчика, і почав допомагати І. виносити речі. Вони забрали речей на загальну суму 100 тис. доларів. Як було встановлено, І. й У. на момент вчинення кримінального правопорушення були повнолітніми, тоді як П. у день цих подій саме виповнилося 14 років.

Кваліфікуйте дії І., У. й П. Чи підлягає П. кримінальній відповідальності за вчинене ним кримінальне правопорушення? В яких випадках викрадення майна слід вважати таємним? Перед вирішенням завдання ознайомтеся із постановами Верховного Суду від 17.07.2018 р. у справі № 296/485/16-к та від 15 березня 2018 р. у справі № 192/2621/16-к.

98. Продавця-консультанта магазину Brocard Ф. було за-

тримано біля виходу з ТРЦ «Караван» із двома флаконами парфумів вартістю 15 000 грн. Чек на їх покупку був відсутнім. Як встановило слідство, парфуми були з магазину, в якому працювала Ф.

Варіант. Ф. прийшла в магазин не в свою зміну поспілкуватися з дівчатами і, скориставшись їх відсутністю, забрала парфуми із кімнати, де вони зберігалися.

Кваліфікуйте дії Ф. Чи зміниться кваліфікація її дій, якщо її буде затримано з парфумами біля виходу з магазину? Перед вирішенням задачі ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 01.11.2018 р. у справі № 211/3761/15-к.

99. Працюючи на посаді головного бухгалтера наукової державної установи, Ф. увійшла в змову із завідуючою цієї установи С. Головний бухгалтер у порушення «Положення про преміювання працівників», згідно з яким преміювання працівників здійснюється шляхом відповідного наказу директора установи за узгодженням із трудовим колективом (профспілковим органом) направила на ім'я директора 3 клопотання, підписані нею й завідуючою С. про заохочення премією в сумі 1 500 грн техника-програміста М., який був звільнений місяць назад. На підставі вказаних клопотань М. заохочувався премією в сумі 1 500 грн щоразу за рахунок економії фонду заробітної плати по спеціальному фонду. У подальшому грошові кошти зараховувалися на картку, відкриту у відділенні банку на ім'я М., яка знаходилася у користуванні С. Після цього Ф. і С. знімали кошти і витрачали на особисті потреби.

Кваліфікуйте діяння Ф. і С. Співучасниками якого виду вони є? Проведіть відмежування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України) від зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), попередньо проаналізувавши ухвалу Верховного Суду від 23 серпня 2018 р. у справі № 0912/1638/12.

100. М. побачив, що його колишня дружина почала зустрічатися із Ф. Розпитавши про суперника у знайомих, М. дізнався, що Ф. працює суддею. У М. виник план вбити Ф. Для його

реалізації він взяв канистру з бензином і вночі, будучи впевненим у тому, що Ф. заходить в вдома, проник до його будинку, вилив в одній із кімнат бензин і підпалив. Пожежникам вдалося вчасно загасити полум'я. Як стало відомо пізніше, Ф. тієї ночі був у друзів. Вартість пошкодженого майна становила 15 тис. грн.

Кваліфікуйте дії М. Чи змінилася б кваліфікація дій М., якщо він бажав смерті Ф. через наявність обвинувального вироку, винесеного його новій дружині? Перед вирішенням завдання ознайомтеся із ухвалою Верховного Суду від 27.03.2019 р. у справі № 1-8/2012.

101. Д. визнаний винним в тому, що біля приміщення ПП «Зодіак», на ґрунті сварки, яка виникла напередодні між ним та працівниками охоронної фірми «Зодіак», умисно, з метою знищення транспортного засобу шляхом підпалу, кинув в область переднього лівого колеса скляну пляшку із підпаленим фрагментом тканини та рідиною (нафтопродуктом), після чого втік. Свої кримінально протиправні дії Д. довести до кінця не зміг, оскільки працівники даної охоронної фірми помітили факт підпалу та погасили пожежу.

Кваліфікуйте дії Д. Якщо завдана шкода була незначною, то чи можна притягнути Д. до кримінальної відповідальності? Аргументуйте відповідь.

102. Придбати мобільний телефон У. прийшов на місцевий радіоринок. Оглянувши всі лотки із товарами, У. зрозумів, що лише Л. продає телефон такої фірми, моделі й кольору, які він і шукав. Та коли У. почав ретельно оглядати телефон, то за специфічною маленькою подряпиною на корпусі він зрозумів, що Л. продає йому телефон, який викрали в клубі в одного із його друзів. Незважаючи на це, У. придбав цей телефон.

Кваліфікуйте дії У. й Л. За яких обставин Л. може бути визнаний пособником у крадіжці мобільного телефону?

103. Біля місцевого супермаркету К. та Л. вживали спиртні напої. К., не попередивши Л., підійшов до велостійки, викотив один із велосипедів, який там стояв, і поїхав на ньому в

напрямку свого будинку. Коли туди підійшов Л., то він побачив, як К. стоїть разом із У. й пропонує йому купити цей велосипед, на що той відмовився. Тоді зі словами: «Куме, забирайте!», К. підійшов до Л. і віддав йому велосипед. У відповідь Л. подякував К. і закотив велосипед на своє подвір'я.

Кваліфікуйте дії К. і Л. Чи впливає на кваліфікацію дій К. той факт, що він заволодівав чужим майном у присутності сторонньої особи, яка усвідомлювала характер вчинюваних ним дій і могла дати їм правову оцінку? Чи змінилася б кваліфікація дій К. і Л., якщо б вони діяли за попередньою домовленістю? Перед вирішенням завдання, ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 14.06.2018 р. у справі № 754/2834/16-к.

104. Оселившись у жовтні в занедбаній хаті на околиці Харкова, Б. самовільно підключився без приладів обліку до електромережі, газопроводу й водопроводу (постачання холодної води). Він користувався ними протягом 6 місяців, допоки це не виявили контролери. Експертами встановлено, що Б. використав 1759 кВт електроенергії, 40 м куб. холодної води і 2410 м куб. газу.

Кваліфікуйте дії Б., розмежуйте кримінальні правопорушення, передбачені ст. 185 та 188¹ КК України. Чи зміниться рішення, якщо Б. зламав всі прилади обліку, щоб підключитися до електромережі, газопроводу і водопроводу?

105. Погрожуючи вбивством, Г. вимагав у потерпілого Ш. написання боргової розписки на суму 20 000 грн на користь Б. При цьому він приставив ніж гострою частиною леза до горла Ш. і завдав декілька ударів руками у скроні, чим заподіяв потерпілому легкі тілесні ушкодження, що спричинили короточасний розлад здоров'я. Того ж дня Б., перебуваючи в приміщенні магазину «Промтовари», забрав 5 000 грн із каси, погрожуючи продавцю Ю. іграшковим пістолетом (зовні дуже схожим з оригіналом), і примусив написати боргову розписку ще на 15 000 грн на користь Г. Наступного дня Г. на автобусній зупинці, погрожуючи ножем потерпілій К. вбивством її дітей, вимагав написання боргової розписки (25 000 грн) на користь Б.

і заподіяв останній легкі тілесні ушкодження, що не спричинили короткочасного розладу здоров'я чи незначної втрати працездатності. Тим часом Б. зупинив у безлюдному місці студентку Ф. і, погрожуючи їй тим саме іграшковим пістолетом, забрав золоті сережки, 450 грн і почав примушувати написати боргову розписку на суму 20 000 грн на користь Г. Коли ж потерпіла почала плакати і казати, що такої суми ні в неї, ні у батьків немає, він погодився на 5 000 грн. Коли розписка була відібрана, Б. запропонував «віддячити» за прощення частини боргу і, ігноруючи протест потерпілої, вступив із нею в природній статевий акт. Слідством було встановлено, що Г. і Б. ділили здобуті кошти порівну.

Кваліфікуйте дії Г. і Б. Ознайомтеся із приміткою 1 до ст. 185 КК України і визначте, які особливості визнання кримінальних правопорушень проти власності вчиненими повторно. Ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 28 березня 2019 р. у справі № 716/2142/17.

106. Вночі Н. прийшов до знайомого охоронця автомобільної парковки санаторію «Кленовий гай» В. і розпив з ним дві пляшки горілки. Коли охоронець міцно заснув, Н. безперешкодно проник на охоронювану територію, познімав передні й задні таблички із іноземними реєстраційними номерними знаками, чим завдав майнову шкоду на 5 670 грн. 10 потерпілим і залишив на лобовому склі кожного автомобіля записки із номером телефону й вимогою отримання грошових коштів (5 000 грн) за повернення викрадених ним номерних знаків. Наступного вечора біля ресторану «Аристократ» Н. зняв передні та задні таблички із реєстраційними номерними знаками (3 190 грн) із двох автомобілів, зареєстрованих у Польщі, і залишив на лобовому склі автомобілів записки із номером телефону й вимогою отримання грошових коштів (7 000 грн) за повернення викрадених ним номерних знаків. За два дні Н. затримали при спробі проникнення на зачинену автостоянку санаторію «Карпати».

Кваліфікуйте дії Н. і В. Ознайомтеся із постановами Верховного Суду від 5 липня 2018 р. у справі № 134/890/17 і від 3 квітня 2018 р. у справі № 640/3217/17. Коли шахрайство є

закінченим складом кримінального правопорушення?

107. Злочинне угруповання утворили М., Н. та Р. Восени 2019 р. вони викрали суб'єкта підприємницької діяльності А. і, діючи узгоджено, вивезли його до покинутого будинку, де побили, завдавши середньої тяжкості тілесні ушкодження, забрали всі наявні цінності (на суму 5 000 грн). Побоюючись, що його вб'ють, А. запропонував їм ще віддати 5000 грн завтра, після чого його відпустили. Однак уже за кілька хвилин вони подзвонили з мобільного телефону А. його дружині і, погрожуючи вбивством А., почали вимагати віддати кошти у розмірі 5000 євро за звільнення останнього. Дружина А., злякавшись за чоловіка, позичила гроші й віддала їх Н., який прибув на зустріч. Слідством було встановлено, що М. мав непогашену судимість за бандитизм.

Кваліфікуйте дії М., Н. і Р. Ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 25 вересня 2018 р. у справі № 405/2104/16-к.

108. Американець Дж. сів до таксі Б. і запитав «How much money will be coast a trip to good night club?». Водій англійською не розумів, але написав «250». Приїхавши до клубу, Дж. дав водієві 250 доларів США. Насправді вартість поїздки була 250 грн, але Б. вирішив скористатися незнанням іноземця, тому здачі не дав і поїхав. У нічному клубі Дж. познайомився з І. Придбавши їй кілька дорогих коктейлів, вони потанцювали, поговорили і поїхали до його готелю. Прибувши на місце, вони ще випили шампанського. Після чого Дж. прокинувся лише по обіді з поганим самопочуттям від настирливого стукоту в двері – це був його партнер по бізнесу, який не дочекався його в офісі. Останній викликав швидку та поліцію, бо в номері зникли гроші й годинник на загальну суму 85 тис. грн.

Невдовзі І. й Б. було затримано. СМЕ знайшла у крові Дж. сліди клофеліну, який йому підсипала І., щоб останній втратив свідомість, чим завдала йому легкі тілесні ушкодження, що не спричинили короткочасного розладу здоров'я чи незначної втрати працездатності.

Кваліфікуйте дії Б. й І. Ознайомтеся із постановами Верховного Суду від 11 грудня 2018 р. у справі № 712/7368/13-к, від 2 жовтня 2018 р. у справі № 127/9767/14-к, від 1 листопада

2018 р. у справі № 211/3761/15-к та від 3 квітня 2018 р. у справі № 640/3217/17.

109. У нічному клубі Р., Д. і М. познайомилися з Я. й Ю. Поки Р. і Д. відволікали увагу, М. взяв телефони дівчат, переписав номери, зателефонував батькам о 2 ночі й повідомив, що останні були затримані за проституцію і запропонував віддати по 10 тис. грн за кожну, щоб не складати адміністративного протоколу, «їх людині», яка під'їде до під'їзду через 20 хв. Батьки марно намагалися додзвонитися до Я. й Ю., бо телефони уже були вимкнуті. Уже за 20 хв він забрав гроші і повернув телефони батькам, сказавши, що дівчата прийдуть додому вже за півгодини.

Варіант: Р., Д. і М. діяли організовано за спільно розробленим планом неодноразово, міняючись місцями, залежно від симпатій потерпілих осіб.

Кваліфікуйте дії Р., Д. і М.

110. Назвавшись працівником газової компанії, В. проник до житла пенсіонерки Ж., де обманом отримав доступ до грошових коштів. Після того, як його дії, спрямовані на заволодіння грошима, були викриті потерпілою, він, незважаючи на спробу його зупинити, штовхнув її, від чого Ж. впала, а В. втік із місця події.

Варіант. В. повідомив пенсіонерці, що вона має сплатити штраф 1 500 грн, склав протокол і запропонував останній сплатити його на місці, щоб не платити комісію банку. Що остання й зробила. Однак, уже покинувши квартиру, В. почув як Ж. жалітися сусіду, а останній почав його наздоганяти, щоб повернути гроші. Щоб уникнути затримання, В. ударив у вухо сусіда та бризнув газовим балончиком йому в очі і втік.

Кваліфікуйте діяння В. Чи вбачається в діях В. застосування насильства, небезпечного в момент заподіяння. Ознайомтеся із постановами Верховного Суду від 20 вересня 2018 р. у справі № 310/7783/14-к та від 13 червня 2018 р. у справі № 204/5202/16-к.

111. Начальниця регіонального відділення «Центру об-

слуговування VIP клієнтів банку «Фіалка» О. сіла в салон автомобіля, у якому перебували П. та її чоловік. Не підозрюючи про кримінально протиправні наміри начальниці О., П. добровільно передала грошові кошти у сумі 300 000 грн для обміну на євро за вигіднішим курсом. За кілька днів О. також запропонувала клієнту банку Д. здійснити обмін 55 000 доларів США на гривні за вигідним курсом у «приватному порядку». Останній погодився і передав О. готівку. Уже наступного дня Л., не підозрюючи про кримінально протиправні наміри О., будучи переконаним у тому, що остання після обміну валюти поверне за домовленістю обмінні грошові кошти в сумі 37 500 євро, оскільки вже користувався її «послугами», добровільно передав їй 937 500 грн. Зібравши всі кошти, О. звільнилася і зникла з міста. Її затримали при спробі виїзду з України.

Кваліфікуйте дії О. Ознайомтеся із постановами Верховного Суду від 20 листопада 2019 р. у справі № 756/9614/17 і від 11 грудня 2018 р. у справі № 712/7368/13-к.

112. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, Д. і М. знаходилися в одній із кімнат будинку. Д. вирішив запалити цигарку. Не знайшовши запальнички, він пішов до сусідньої кімнати, де спала О., і намагаючись підпалити цигарку, рукою витяг з печі дерев'яний брусок, частина якого жевріла, після чого, підпаливши цигарку, кинув його в бік топки і, не впевнившись у тім, що брусок потрапив безпосередньо до топки, вийшов із вказаної кімнати. Унаслідок цього виникла пожежа, під час якої було пошкоджено майно потерпілого М., а також загинула О.

Кваліфікуйте дії Д. Яка особливість некорисливих кримінальних правопорушень проти власності?

113. Із метою викрасти цінні речі К. і П. залізли до садового будинку Р. Однак нічого цінного знайдено не було, тому вони розтопили піч, випили пляшку горілки, яку там знайшли, і заснули. Вночі через недотримання правил пожежної безпеки сталося займання. Прокинувшись, К. і П. забрали лише старі теплі куртки господаря і втекли. Натомість за кілька хвилин прибіг сторож садового кооперативу і, намагаючись загасити

пожежу, зазнав опіків 23 % поверхні тіла III ступеня. Також у будинку повністю вигоріла одна кімната. У той же час К. і П. знаходилися неподалік, але не допомогли сторожу.

Кваліфікуйте діяння К. і П. Коли крадіжка є закінченою?

114. Охоронець гаражного кооперативу І., перебуваючи в стані сильного алкогольного сп'яніння, замкнув ворота на об'єкті та заснув. У той час К., М. й О., перебуваючи також у стані сп'яніння, проходили повз і посперечалися, чи можна підпалити гараж, кинувши підпалену палицю до вентиляції. Що й зробив К. Палиця впала до відра, де були залишки легкозаймистої речовини, що спричинило пожежу, у результаті якої згоріло 3 гаражі, де стояли дорогі авто. Загальна сума завданих збитків – 4,5 млн грн.

Кваліфікуйте діяння І. й К. Які відмінності між непрямим умислом, злочинною самовпевненістю і злочинною небалістю.

115. Касир банку І., поспішаючи додому в кінці робочого дня, віддаючи валюту Н., не перерахувала гроші, оскільки вважала, що передала лише 675 євро. Н. також не звернув увагу на отриману суму і лише вдома виявив, що отримав на 300 євро більше. Кошти він не повернув.

Варіант: Н. відразу помітив помилку касира, але змовчав про це і навіть відволік її питаннями.

Кваліфікуйте дії І. й Н. Ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 4 червня 2019 р. у справі № 324/335/17.

116. М. зайняв земельну ділянку, яка знаходилася поряд із орендованою ним земельною ділянкою, і побудував на ній ряд торгових павільйонів. Як він пояснив, ця земля була нічийною, не доглядалася, була засміченою, заросла бур'янами, хоча й знаходиться в жилomu масиві. Тому він і зайняв її, прибрав і «розширив» торговельні ряди, що принесли лише користь мешканцям мікрорайону міста.

Варіант: слідчими було встановлено, що ця ділянка є 3-метровою охоронною зоною теплопроводу.

Кваліфікуйте дії М. Ознайомтеся із постановою Каса-

ційного господарського суду Верховного Суду від 28.03.2018 р. у справі № 910/24189/16.

117. Голова селищної ради Б. і підприємець Л. домовилися, що Г. посприє, щоб селищна рада передала в оренду земельну ділянку розміром 0,05 га, розташовану біля траси Київ-Харків, для розміщення на ній газово-заправного пункту, а саме резервуару для зберігання скрапленого газу, паливно-роздавальної колонки і тимчасової споруди-операторської. За це Б. отримав винагороду у розмірі 2 000 доларів. Л. на момент порушення кримінального провадження розпочав будівельні роботи без дозволів.

Як встановило слідство, ця ділянка є частиною зони відпочинку для жителів селища, однак, за рік до цих подій там згоріло 0,5 га лісу, у тому числі й на вказаній ділянці.

Кваліфікуйте дії Б. і Л. Чи зміниться рішення суду, якщо буде встановлено, що саме Л. здійснив підпал?

118. За вироком суду першої інстанції І. й К. засуджено за ч. 2 ст. 186 КК України. Їх визнано винними в тому, що вони за попередньою змовою зайшли через незачинену хвіртку до подвір'я М., звідки відкрито викрали належне потерпілій майно на загальну суму 650 грн. Судом також було враховано, що І. мав непогашену судимість за крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України), а К. – за грабіж (ч. 1 ст. 186 КК України). Ухвалою Апеляційного суду вирок місцевого суду було змінено, перекваліфіковано дії І. й К. із ч. 2 ст. 186 на ч. 2 ст. 185 КК України. У касаційній скарзі прокурор просить скасувати ухвалу апеляційного суду, оскільки останній не врахував доведені у суді першої інстанції обставини про те, що своїх дій щодо заволодіння майном потерпілого І. й К. не приховували.

Чи підлягає скарга прокурора задоволенню? Чи впливає на кваліфікацію той факт, що майно, яким протиправно заволоділи винні, знаходилося на подвір'ї потерпілої? Які суттєві ознаки проникнення Верховний Суд визначає у своєму Правовому висновку, викладеному у постанові Великої Палати Верховного Суду від 18 квітня 2018 р. № 13-14кп18. Яка різниця між житлом, примі-

щенням і сховищем? Ознайомтеся із постановою Верховного Суду від 19 листопада 2018 р. у справі № 205/5830/16-к.

119. У під'їзді багатоквартирного будинку до М., який піднімався сходами з важкими пакетами, підійшов К. і попросив мобільний телефон для того, щоб викликати таксі, на що, М. погодився і передав винному свій мобільний телефон. К., взявши телефон, сказав, що підніметься на поверх вище, бо тут поганий зв'язок, на що М. не заперечував. Після того, як К. піднявся поверхом вище, М. почув, що відчинилися двері ліфту. Коли він із пакетами піднявся на поверх вище, то К. там вже не було. Невдовзі К. було затримано. Дії винного кваліфіковано судом за ч. 1 ст. 186 КК України.

Чи вірне рішення прийняв суд? Проведіть відмежування між грабежем і шахрайством, проаналізувавши постанову Верховного Суду у справі № 511/2191/16-к від 17.07.2018 р.

120. Перебуваючи біля ТЦ «Колос», О. попросив у свого знайомого Д. мобільний телефон «Samsung SM-G350E», щоб послухати музику. Останній погодився і передав свій мобільний телефон. При цьому О. пообіцяв Д. незабаром його повернути. Після цього він зайшов до ломбарду, який знаходився у ТЦ і заклав зазначений телефон, отримавши грошові кошти у розмірі 700 грн, які витратив на власні потреби. Виходячи із наданих потерпілим документів, судом встановлено, що сума завданих Д. матеріальних збитків становить 1 500 грн.

Як слід кваліфікувати дії О.? Як розраховується розмір шкоди потерпілому? Чи зміниться кваліфікація дій винного, якщо буде встановлено, що через кілька днів він мав отримати заробітну плату, погасити заставу і повернути телефон власнику?

121. К., який відпочивав на березі моря, знайшов у піску золотий годинник, на зворотній стороні якого було зроблено дарчий надпис на ім'я В. Через деякий час, при випадковій зустрічі у ресторані, В. упізнав свій годинник і звернувся до К. із вимогою повернути годинник, на що отримав відмову. В. звернувся до Національної поліції, після чого було зареєстроване

кримінальне провадження за статтею 193 КК України.

Вирішіть питання про відповідальність К. Що є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 193 КК України? Чи може кримінальний закон бути застосований за аналогією? Чим відрізняється можливість застосування за аналогією норм Загальної та Особливої частин КК України? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що це ще годинник прадідуса В.?

122. Перебуваючи в квартирі Д. у стані алкогольного сп'яніння, Г. погрожував знищенням майна останнього шляхом вибуху побутового газу. Г. заблокував двері квартири зсередини і відчинив кран газопостачання газової плити. Лише терміновий виклик рятувальників за номером гарячої лінії 104 і відключення газопостачання будинку завадили трагедії.

Вирішіть питання про відповідальність Г. Вкажіть, яке значення для кваліфікації дій Г. має реальність створення ним небезпеки знищення або пошкодження майна потерпілого. Ознайомтеся із Постановою Верховного Суду від 29.03.2018 р. у справі №619/306/16-к.

Додаткова література

Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. №10. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011) : станом на 26 вересня 2011 р.* / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2011. С. 419–430.

Кваліфікація злочинів : навч. посібник / за заг. ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2017. 360 с.

Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. 368 с.

Захист власності : посібник зі ст. 1 Протоколу №1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод // пер. з англ. й уклад. О. М. Дроздов, В. П. Плотнікова, О. Ю. Вінський, Ю. М. Ісаєва, О. Дроздова. 1-ше вид., 2019. 75 с.

Антонюк Н. О. Кримінальна відповідальність за заподі-

яння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2006. 18 с.

Антонюк, Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 514 с.

Газдайка-Василишин І. Б. Некорисливі злочини проти власності за кримінальним правом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2011. 16 с.

Дітріх О. І. Насильство у складах посягань на власність за кримінальним правом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 15 с.

Дорохіна Ю. А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : монографія. Київ : Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2016. 744 с.

Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 400 с.

Дьоменко, С. В. Вимагання: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 19 с.

Льїна О. В. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак корисливих злочинів проти власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007.

Михайліченко Т. О. Кримінальна відповідальність за порушення обов'язків щодо охорони майна (аналіз складу злочину та проблеми кваліфікації) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 20 с.

Олійник, П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Харків : Право, 2011. 208 с.

Паламарчук, К. В. Кримінальна відповідальність за розбій: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ : [б. в.], 2017. 20 с.

Піцик Ю. М. Кіберзлочинність проти власності: кримінально-правова та кримінологічна характеристика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Ю. М. Піцик. - Київ, 2019. - 20 с.

Сақун А. В. Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна : автореф. дис. ... канд.

юррид. наук. Київ, 2010. 19 с.

Семенюк-Прибатень А. В. Кримінально-правова характеристика знищення та пошкодження майна за Кримінальним кодексом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів : [б. в.], 2016. 19 с.

Слабченко О. А. Кримінально-правова характеристика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.

Тема 8. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності й професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

З а в д а н н я

123. Голова міської ради Ш., використовуючи свої владні повноваження, незаконно отримав і оформив на підставних осіб декілька земельних ділянок на березі моря. Крім того, він придбав і оформив на свою дружину виробниче підприємство, від реалізації продукції якого систематично отримував прибуток.

Ознайомтеся з постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28 березня 2019 року у справі № 569/5592/15-к, провадження № 51-33км17. Чи можна визнати Ш. службовою особою? Вирішіть питання про відповідальність Ш.

124. Директор магазину К. виявив нестачу продовольчих товарів і, підозрюючи у викраданні робітників магазину, вчинив, незважаючи на категоричні заперечення, огляд їх особистих речей. Зниклі товари були виявлені у продавця Б., яку К. образив і вдарив по обличчю.

Чи можна визнати К. службовою особою? Чи має повноваження директор магазину здійснювати огляд особистих речей? Вирішіть питання про відповідальність К.

125. Працюючи начальником фінансового відділу автомо-

більшого заводу, С. зобов'язаний був забезпечити збереження грошових коштів, що знаходяться у віданні підпорядкованої йому центральної каси автозаводу. Однак С. цілодобову охорону каси постами воєнізованої охорони не забезпечив, не вжив заходів до обладнання каси належними запірними пристроями, справними сейфами, іншими технічними засобами охорони. Цим вирішив скористатися Г., який, працюючи командиром відділення відомчої воєнізованої охорони автомобільного заводу, під виглядом перевірки постів охорони й сигналізації виключив останню, проник у приміщення каси і вилучив 120 тис. грн.

Ознайомтеся з постановою колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 7 червня 2018 р. у справі № 487/8326/15-к, провадження № 51-903км18. Чи є в діях Г. склад службового зловживання? Чи впливає на кваліфікацію діянь С. розмір шкоди, яку заподіяв Г. заводу? Вирішіть питання про відповідальність С. і Г.

126. Поліцейські С. та І. зупинили для перевірки документів іноземних громадян М. і А. При перевірці документів М. було встановлено, що останній порушив правила перебування в Україні, а у документах А. порушень не виявлено. С. та І. затримали М. і А., доставили їх до відділення поліції, де без будь-яких пояснень наділи кайданки і почали вимагати від них 500 доларів США, погрожуючи при цьому депортацією з країни і притягненням до кримінальної відповідальності за порушення паспортного режиму. Отримавши відмову, С. та І. нанесли М. і А. побої, забрали у них наявні гроші й мобільні телефони, після чого відпустили.

Вирішіть питання про відповідальність С. та І. Чи можна визнати, що С. та І. діяли у співучасті, і чи впливає цей факт на їх відповідальність? Чи має значення, що порушення перебування в Україні було виявлено лише з боку однієї особи? Чи є ознаки вимагання неправомірної вигоди у діях С. та І.?

127. Поліцейський К. напередодні виборів Президента України зупиняв громадян України, перевіряв їх документи і вилучав паспорти, які повернув громадянам наступного дня по завершенні виборів. Таким чином він позбавив можливості про-

голосувати 12 громадян.

Ознайомтеся з постановою Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 27 жовтня 2016 року у справі № 5-99к16. Що слід розуміти під істотною шкодою охоронюваним законом правам, свободам й інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб? Чи можна позбавлення можливості голосування вважати такою істотною шкодою? Як слід вирішити питання про відповідальність К.?

128. Директор підприємства «А» прийшов на ділові переговори щодо підписання договору на поставку обладнання з підприємством «Б» разом зі своїм давнім знайомим С., що працював начальником одного з відділів поліції. При обговоренні ціни контракту С. показав своє службове посвідчення й повідомив директору підприємства «Б», що ціну потрібно зменшити у два рази. Якщо він не погодиться на таку ціну, то С. буде щомісячно перевіряти законність ведення господарської діяльності підприємства «Б». Після такої заяви контракт було підписано зі зменшеною у два рази ціною, тобто на 200 000 грн менше.

Ознайомтеся з постановою Верховного Суду України від 14 квітня 2014 року у справі № 5-7к14. Чим перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України) відрізняється від зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України)? Як слід кваліфікувати діяння С.?

129. Директор підприємства, реалізуючи єдиний намір на ухилення від сплати податків, склав завідомо неправдиві документи, які у подальшому використав у звітності, внаслідок чого до бюджету не потрапила сума у розмірі триста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ознайомтеся з постановою Верховного Суду України від 19 грудня 2011 року у справі № 5-18к11, постановами Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 7 лютого 2013 року у справі № 5-31к12, від 20 червня 2013 року у справі № 5-20к13, від 17 жовтня 2013 року у справі №

5-27к13 і від 22 січня 2015 року у справі № 5-37к14. Чи можна кваліфікувати дії директора стосовно службового підроблення як такі, що спричинили тяжкі наслідки?

130. Суд визнав П. винною в тому, що вона як службова особа всупереч інтересам служби склала завідомо неправдивий документ – довідку про перебування С. на посаді менеджера підприємства й кваліфікував її дії за ч. 1 ст. 366 КК України. Цю довідку було знайдено в робочому столі П., яка стверджувала, що в її діях немає складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, оскільки довідку вона нікому не передавала, а лише зберігала, у зв'язку з чим використати її було неможливо.

Ознайомтеся з постановами Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 25 квітня 2013 року у справі № 5-10к13 і від 9 липня 2015 року у справі № 5-50к15. Чи можна довідку про перебування на посаді менеджера підприємства визнати офіційним документом? Як слід вирішити питання про відповідальність П.?

131. Державне підприємство «Ж» орендувало у селян земельні паї і щороку виплачувало їм орендну плату. Директор цього підприємства К. перед виплатою орендної плати надрукував постанову КМУ, яку сам придумав (насправді її не існувало). Із тексту цього документа випливало, що орендодавці зобов'язані при виплаті селянам орендної плати залишити підприємству 20 %, які будуть використані на модернізацію підприємства. Селяни ці кошти залишили, а директор їх привласнив.

Ознайомтеся з постановою Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 5 вересня 2013 року у справі № 5-28к13. Чи є в діянні К. ознаки кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності? Як слід вирішити питання про відповідальність К.?

132. Голову конкурсної комісії одного з міністерств Ш. притягнуто до відповідальності за ч. 1 ст. 366 КК України. Встановлено, що до протоколу засідання цієї комісії були вне-

сені завідомо неправдиві відомості. Про цю фальсифікацію знали всі члени конкурсної комісії, крім голови. Рішення приймалося колегіально шляхом голосування. «За» проголосувала більшість, менша частина – «Проти» (згідно із законодавством цього було достатньо для прийняття рішення). Результати поіменного голосування були відображені у протоколі, який відповідно до встановленого порядку підписали голова і секретар. Секретар згідно із законодавством участі у голосуванні не бере.

Ознайомтеся з постановою колегії суддів Другої судової палати від 1 березня 2018 року у справі № 461/7315/15-к, провадження № 51-984км18. Чи можна визнати протокол засідання конкурсної комісії офіційним документом? Чи можна притягти до відповідальності Ш.? Як слід вирішити питання про відповідальність секретаря і членів комісії?

133. Начальник охорони заводу С. не пересвідчився в тому, що особи, які заступають на чергування, не перебувають у стані сп'яніння. Серед ночі один з охоронців заснув завдяки дії алкоголю на його організм, чим скористалися працівники підприємства Д. і Ц. і винесли через караульне приміщення окремі вироби заводу, заподіявши шкоду заводу на суму 78 385 грн.

Ознайомтеся з постановою Верховного Суду України від 17.04.2019 р. у справі № 752/18401/15-к. Чи можна С. визнати службовою особою? Як слід вирішити питання про відповідальність С.? Вирішіть питання про відповідальність Д. і Ц.

134. Головний бухгалтер З. підписував усі документи, які подавали йому підлегли, не перевіряючи зазначені в них відомості. Цим скористалися К. і П. і таємно вилучили матеріальні цінності на суму понад 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Слідчий кваліфікував дії З. як співучасть у крадіжці.

Чи правильно є така кваліфікація? Ознаки якого складу кримінального правопорушення містить поведінка бухгалтера З.? Чи є головний бухгалтер службовою особою?

135. Працюючи начальником виробничої дільниці дер-

жавного підприємства, З. умисно завищував обсяги робіт, що виконувалися його знайомим Б., внаслідок чого Б. було незаконно нараховано і виплачено 41 тис. грн. Половину цих грошей Б. як винагороду передав З.

Чи можна визнати З. службовою особою? Вирішіть питання про відповідальність З. і Б. Чи змінилася б кваліфікація З. і Б. за умови, що виробнича ділянка знаходилася на підприємстві приватної форми власності?

136. Директор АТ АТП Б. пропонував орендарям виробничих майданчиків – підприємцям виплачувати особисто йому щомісяця додаткову орендну плату понад суму, встановлену договором, а при укладенні й підписанні нового договору обговорював суму, яка підлягає сплаті йому за надання саме цим особам переважного права на укладання зазначеного договору.

Чи може Б. бути притягнутим до відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності? Ознайомтеся з постановою Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 21 січня 2016 року у справі № 5-124к15. Чи є ознаки вимагання неправомірної вигоди у діяннях Б.? Вирішіть питання про кваліфікацію дій Б.

137. Винним Ю. визнано у тому, що він як слідчий слідчого відділення МВ УМВС одержав від потерпілого 500 доларів США за те, щоб перешкоджати захиснику захищати підозрюваного. На виконання цієї домовленості Ю. під час проведення досудового слідства у кримінальному провадженні підробив підпис захисника в обвинувальному акті і протоколі про ознайомлення з матеріалами справи і виконав процесуальні дії без участі цього захисника, що призвело до порушення прав підозрюваного.

Ознайомтеся з постановами Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 1 березня 2012 року у справі № 5-2к12 і від 18 жовтня 2012 року у справі № 5-19к12. Дайте правову оцінку діям Ю. Чи є у діях Ю. сукупність кримінальних правопорушень?

138. П. працював в Антимонопольному комітеті Украї-

ни і мав право перевіряти суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції. Директор підприємства Х. протягом одного року передавав П. щомісячно по 10000 грн, щоб П. не перевіряв його підприємство.

Чи можна П. визнати службовою особою? Ознайомтеся з постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 7 червня 2018 року у справі № 487/8326/15-к, провадження № 51-903км18. Вирішіть питання про відповідальність П. і Х.

139. Начальник кредитного відділу банку Г. сприяв приватним особам в отриманні кредитів без забезпечення їх відповідною заставою. Для надання таким операціям зовнішньо законного вигляду докладав фіктивні документи до предмета забезпечення кредиту. Від надання підприємцю К. кредиту у розмірі 250 тис. грн під фальсифіковане іпотечне зобов'язання Г. отримав його частину у розмірі 70 тис. грн. Намагаючись приховати наслідки своєї діяльності, під час проведення центральним управлінням банку чергової перевірки, надавав членам комісії коштовні подарунки, безкоштовні путівки на бази відпочинку.

Ознайомтеся з постановою колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14 травня 2019 року у справі № 283/1399/15-к, провадження № 51-627км17. Чи можна визнати Г. службовою особою? Чи можна іпотечне зобов'язання визнати офіційним документом? Вирішіть питання про відповідальність Г. і К.

140. Працюючи лікарем-епідеміологом санепідемстанції і будучи посадовою особою, діяльність якої пов'язана з контролем за виконанням протиепідемічних правил на підприємствах міста, Л. звернувся до завідуючого медсанчастиною нафтопереробного заводу З. із проханням незаконно оформити листок непрацездатності для свого знайомого М. Завідувач медсанчастиною заводу З. незаконно видав листок непрацездатності М., який у цей час працював у складі бригади на сільгоспідприємстві. На прохання Л. заступник головного лікаря міської поліклініки Ц., скориставшись правами члена ЛКК, продовжив дію листка непрацездатності до десяти днів. За таке сприяння М. через Л. передав вказаним осо-

бам гроші у сумі 2000 грн і спиртні напої.

Ознайомтеся з узагальненням Верховного Суду України практики розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 366 КК України від 19.10.2009 р. (https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n_002700-09). Чи можна визнати листок непрацездатності офіційним документом? Вирішіть питання про відповідальність Л., З., М. і Ц.

141. Суддя Б. прийняв пропозицію К. щодо надання йому неправомірної вигоди. Пізніше суддя з'ясував можливість відповідальності, добровільно і своєчасно повідомив про те, що сталося, відповідний орган. Крім того, він активно сприяв розкриттю кримінального правопорушення. При цьому Б. сподівався на звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 354 КК України.

Чи можна визнати Б. службовою особою? Чи підлягає суддя Б. звільненню від кримінальної відповідальності? Як слід вирішити питання про відповідальність К.?

142. Слідчий прокуратури, створеної РФ на території Автономної Республіки Крим, перебуваючи в Херсоні, одержав від Д. 1000 доларів США за незаконну перекваліфікацію по кримінальній справі, що знаходилася в його провадженні. Під час передачі грошей їх було затримано правоохоронцями України.

Як слід вирішити питання про відповідальність слідчого? Чи впливає на це той факт, що слідчий працює в органах іноземної держави? Чи слід враховувати, що Україна не визнає законними державні органи РФ, створені на території Автономної Республіки Крим без згоди України? Як слід вирішити питання про відповідальність Д.?

143. Суддя С. домовився з підприємцем В., що останній буде йому сплачувати щомісяця 500 доларів США в обмін на його підтримку у вирішенні проблемних питань із податковими органами.

Ознайомтеся з постановою Верховного Суду України від 12 грудня 2011 року у справі № 5-26кс11. Чи підлягає відповідальності суддя С.? Чи підлягає відповідальності підприємець В.?

144. Як голова спортивного комітету громадської органі-

зації, що організувала проведення спортивних змагань із гімнастики З. свідомо вніс до протоколу змагань завищену кількість балів, якою було оцінено виконання вправи одного із спортсменів. Отже, З. було притягнуто до відповідальності за службове підроблення (ч. 1 ст. 366 КК). Захисник З. заперечував проти цього, пояснюючи, що голова спортивного комітету громадської організації не може бути суб'єктом цього кримінального правопорушення. Крім того, така фальсифікація не змінила рейтингу спортсменів і місць, які вони посіли на змаганнях.

Ознайомтеся з постановами Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 30 травня 2013 року у справі № 5-17кп13 і від 24 жовтня 2013 року у справі № 5-38кп13. Яка особа може бути суб'єктом кримінального правопорушення, що передбачене ст. 366 КК України? Як слід вирішити питання про відповідальність З.?

145. Під час проведення оперуповноваженим Б. перевірки діяльності начальника пасажирського потягу К., були виявлені істотні порушення чинного законодавства. Діючи з метою викриття К. як особи, що надає неправомірну вигоду, Б. запропонував їй для вирішення «питання» і звільнення від відповідальності передати йому 500 доларів США, на що К. погодилася. Коли К. намагалася передати Б. вказану суму, він прийняти її відмовився і запросив понятих для складання протоколу щодо передання йому неправомірної вигоди у вигляді грошей.

Вирішіть питання про відповідальність Б. і К. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо К. сама запропонувала Б. неправомірну вигоду, на що останній погодився, діючи з метою викриття К.? Змінилася б кваліфікація, якби К. запропонувала Б. для вирішення питання видачу талонів на безкоштовний проїзд у потязі?

146. Розмову з помічником судді мав С., у ході якої останній намагався з'ясувати, як краще надати неправомірну вигоду судді для вирішення справи на його користь. Про це оперативним шляхом дізнався співробітник правоохоронних органів К. і вирішив затримати С. під час надання неправомірної вигоди. Згодом виявилось, що С. ніяк не може вирішити, у

якій формі краще надати неправомірну вигоду, і вже навіть почав думати про відмову від цієї ідеї. Щоб не втратити можливості успішного розкриття корупційного кримінального правопорушення, К. вирішив допомогти С. і підіслав до нього П., який під виглядом досвідченої в таких справах людини начебто між іншим сказав, що в цих випадках немає нічого кращого за долари США і що надання неправомірної вигоди є найоптимальнішим і досить поширеним варіантом вирішення проблем у суді. Крім того, П. детально розповів про найефективніші способи надання неправомірної вигоди. Через декілька днів С. був затриманий під час надання судді неправомірної вигоди.

Вирішіть питання про відповідальність С., К. і П. Чи змінилася б кваліфікація діянь С., якщо б суддя, якому він надав неправомірну вигоду, був суддею Верховного Суду України? Чи впливає на кваліфікацію діянь К. те, що він залучив П. для того, щоб вмовити С. надати неправомірну вигоду судді?

147. Захищаючи себе, С. вбив нападника. У зв'язку з цим щодо нього відкрили кримінальне провадження за ст. 118 КК України. У ході розслідування з'ясовано, що С. діяв у стані необхідної оборони і тому не підлягає кримінальній відповідальності. Слідчий, який розслідував вказане кримінальне правопорушення, не повідомив про це С., а сказав, що він припинить кримінальне провадження, якщо С. дасть йому 1000 доларів США. При цьому слідчий мав на меті викриття С. і притягнення його до кримінальної відповідальності за надання неправомірної вигоди. Пропозицію слідчого С. прийняв, і вони домовилися про день і час зустрічі для передачі грошей. За день до цього слідчий повідомив службу безпеки, що він добровільно відмовляється від одержання неправомірної вигоди й просить затримати С., що і було зроблено під час передачі грошей.

Вирішіть питання про відповідальність С. та слідчого. Чи зміниться рішення за умови, що С. перевищив межі необхідної оборони?

Додаткова література

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика. – Київ: Юрисконсульт, 2006. 342 с.

Гродецький Ю. В. Питання вдосконалення примітки до статті 369-3 КК України. Вісник Асоціації кримінального права України: електрон. наук. вид. Харків, 2016. Вип. 1 (6). С. 269–279.

Гродецький Ю. В. Поняття неправомірної вигоди у кримінальному праві України. *Проблеми законності*. 2013. Вип. 121. С. 118–130.

Гродецький Ю. В. Проблеми тлумачення істотної шкоди як ознаки злочинів у сфері службової діяльності. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. 2016. Вип. 2 (7). С. 221–237.

Клімова С. М. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення: навч. посібник / уклад.: С. М. Клімова, Т. В. Ковальова, М. О. Тучак. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 200 с.

Коваленко В. П. Зловживання владою працівниками правоохоронних органів. Київ: Атіка, 2012. 204 с.

Киричко В. М. Законодавчий вірус в системі КК України: визначення і актуалізація проблеми на прикладі ст. 368-2 КК «Незаконне збагачення». *Проблеми законності*. 2016. № 133. С. 142–151.

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію: наук.-практ. комент. Харків: Право, 2013. 424 с.

Киричко В. М. Проблема визначення суб'єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 369-2 КК України) та її вирішення. *Проблеми законності*. 2015. № 128. С. 38–46.

Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / за ред. М. І. Хавронюка. Київ.: Москаленко О. М., 2019. 464 с.

Кримінальна відповідальність за окремі злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: наук.-практ. посібник / Ю. В. Ударцов, С. М. Блажівський, Н. В. Лісова та ін.; за ред. Ю. В. Ударцова. Київ: Алерта, 2013. 180 с.

Осадчий В. І. Корупційні злочини: монографія. Київ:

Вид-во Європ. ун-ту, 2016. 82 с.

Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика): навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2016. 168 с.

Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у сфері службової діяльності: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 168 с.

Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг / В. І. Тютюгін, Ю. В. Гродецький, С. В. Гізимчук: навч.-практ. посіб; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. Харків. Право, 2014. 232 с.

Тютюгін В. І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. *Кримінальне судочинство*. 2014. Вип. 4. С. 121–141.

Тема 9. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

З а в д а н н я

148. На спільні кошти Ц. і С. купили, а згодом налагодили роботу поліграфічного устаткування, на якому Ц. виготовив 200 купюр номіналом 50 гривень і 500 контрольних марок для маркування упаковок аудіовізуальних творів і комп'ютерних програм. На виготовлені Ц. гривні С. купив на ринку товари, а решту предметів продав різним особам. Куплені товари й виручені кошти Ц. і С. поділили між собою порівну.

Кваліфікуйте дії Ц. і С. Чи зміниться кваліфікація дій Ц. і С. у випадку, коли С. був затриманий при спробі купити товар за підроблені гроші?

149. У магазині В. купив комп'ютер з обладнанням до нього і для перевірки його роботи запросив свого знайомого Ш. У присутності останнього В. став виготовляти копії купюр номіналом 500 гривень, покращуючи їх схожість із дійсними. Коли якість задовольнила В., він сховав підроблені гроші з метою показати їх своїм товаришам на підтвердження можливостей техніки. Декілька виготовлених купюр Ш. таємно взяв і наступного дня одну купюру пе-

редав в оплату боргу, на другу купив товар на ринку, а на третю купюру, якість якої значно гірша, намагався купити товар увечері, розраховуючи, що продавець не зможе її розгледіти, однак останній виявив підробку і затримав Ш.

Кваліфікуйте дії В. і Ш. Яке значення для кваліфікації дій В. і Ш. має «якість» підробки грошей?

150. При спробі зняти гроші з чужого банківського рахунка з використанням підробленої платіжної картки С. був затриманий працівниками поліції. Як з'ясувалося, цю картку виготовив Ф., який попросив С. зняти 9000 грн, пообіцявши йому гроші поділити порівну і попередивши його про необхідність бути дуже обережним, оскільки картка підроблена.

Кваліфікуйте дії С. і Ф. Чи зміниться кваліфікація дій С. і Ф. у випадку, якщо буде встановлено, що С. пообіцяв вчинити зазначені дії ще до виготовлення Ф. підробленої платіжної картки?

151. Під час огляду автомобіля К. працівники патрульної поліції знайшли пістолет Макарова, а також 100 тисяч доларів США готівкою. Як з'ясувалося, К. тільки що своєю машиною ввіз ці предмети на територію України із Росії, попередньо домовившись із працівником митниці С. про те, що під час здійснення митного контролю той звільнить його від такого контролю. Пістолет був раніше викраденим, половину грошей К. заробив на території Росії, а решта грошей була підроблена невідомою особою.

Кваліфікуйте дії К. і С. Чи зміниться кваліфікація дій К. і С., якщо буде встановлено, що вони ще до ввезення зазначених предметів в Україну домовилися про вчинення зазначених дій і про спільну реалізацію на території України підроблених грошей і пістолета Макарова?

152. Працюючи на посаді економіста фінансового сектору центральної бухгалтерії господарського товариства, О. шляхом зловживання службовим становищем заволоділа грошми товариства в сумі 1 220 000 грн, із яких 44 тис. грн перерахувала за придбану нею побутову техніку й комунальні послуги. Суд засудив О.

за ч. 4 ст. 191, ч. 2 ст. 366 і ч. 1 ст. 209 КК України.

Чи є правильним рішення суду щодо кваліфікації дії О. за ч. 1 ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»? Яке значення для кваліфікації дії за ст. 209 КК України має мета їх вчинення?

153. Правоохоронними органами встановлено, що К., маючи судимість за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, обіймаючи посаду директора підприємства, що здійснювало оптову торгівлю продовольчими товарами, ухилився від сплати до державного бюджету податків на загальну суму 9 500 000 грн. Дізнавшись про відкриття кримінального провадження, К. сплатив зазначену суму податків.

Чи підлягає К. звільненню від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 212 КК України? Назвіть умови такого звільнення і чи є воно обов'язковим?

154. Під час розслідування справи, порушеної за фактом смерті П., встановлено, що її смерть настала внаслідок вживання нею недоброякісної горілки, купленої у продавця магазину А. Останній показав, що одержав її від Ш. і Б., які привезли до нього 20 пляшок самостійно виготовленої ними горілки, попередили його про це і домовилися з ним про реалізацію горілки через магазин на умовах рівного розподілу виторгу. У результаті проведеного обшуку в домоволодінні Б. виявлено ще 200 пляшок такої горілки, виготовленої шляхом розбавлення недоброякісного спирту водою, яку Ш. і Б. збиралися реалізувати в різних торгових пунктах. На всіх пляшках із горілкою були прикріплені етикетки торгових марок виробників алкогольної продукції й марки акцизного податку, придбані Ш. і Б. у їх знайомого С., який їх виготовив самостійно.

Кваліфікуйте дії А., Ш., Б. і С. Чи залежить кваліфікація дії зазначених осіб від виду алкогольних напоїв домашнього виготовлення?

155. Здійснюючи перевірку фірми «Зоря», яка нещодавно

офіційно задекларувала власну стійку фінансову неспроможність, співробітники правоохоронних органів встановили, що її керівник Б. є фактичним власником декількох підприємств, зареєстрованих ним на підставних осіб. Маючи в особистому користуванні установчі документи й печатки цих псевдопідприємницьких утворень, Б. укладав із ними завідомо нездійсненні угоди з великими штрафними санкціями, внаслідок чого утворилася велика кредиторська заборгованість реально діючого підприємства «Зоря». Цими діями Б. була заподіяна матеріальна шкода дійсному кредитору підприємства «Зоря» на суму 5 500 000 грн.

Кваліфікуйте дії Б. У чому полягають особливості кримінального правопорушення у сфері господарської діяльності з похідними наслідками?

156. Позбавитися свого основного конкурента на ринку, яким вважав підприємця У., оскільки він більш успішно здійснював реалізацію аналогічного товару, вирішив К. Із цією метою останній запропонував У. переїхати на інший ринок, погрожуючи «великими неприємностями» у разі незгоди. Отримавши відмову, К. умовив свого знайомого Б. за грошову винагороду залякати У. і примусити виконати вимогу. Із цією метою Б. увечері зустрів У, і спочатку пошкодив його автомобіль, а потім заподіяв йому тілесні ушкодження, що спричинили розлад здоров'я потерпілого протягом 15 днів. При цьому Б. пообіцяв позбавити У. життя у випадку продовження останнім підприємницької діяльності на цьому ринку. Однак К. не злякався, своєї підприємницької діяльності не припинив, натомість повідомив у поліцію про дії К. і Б.

Кваліфікуйте дії К. і Б. Чи зміниться кваліфікація дій К. і Б. залежно від виду тілесних ушкоджень, заподіяних У.?

157. За вироком суду директора транспортного підприємства П. визнано винним у тому, що він, знаючи, що підприємство має великі борги перед кредиторами, подав банку завідомо неправдиву інформацію про відсутність боргів, одержав кредит у сумі 90 тис. грн і використав його для проведення господарської діяльності підприємством. Суд кваліфікував дії П.

як шахрайство з фінансовими ресурсами за ч. 1 ст. 222 і як легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за ч. 1 ст. 209 КК України.

Чи правильно кваліфіковані судом дії П.? Чи має значення для кваліфікації дій П. мета одержання ним кредиту?

158. Директор приватного підприємства «Омега» О. одержав у банку кредит у розмірі 2 500 000 грн під заставу майна підприємства і згодом використав отримані кошти не за цільовим призначенням. Коли настав час повертати кредит, О. звернувся до іншого банку з пропозицією надання кредиту в розмірі 5 000 000 грн, додавши при цьому підроблену офіційну довідку про те, що майно підприємства у заставі не перебуває. Одержані у такий спосіб кошти він використав на повернення першого кредиту, а другий кредит вирішив не повертати і з цією метою приховав основні активи підприємства й подав офіційну заяву до суду про неспроможність підприємства «Омега» виконати зобов'язання перед кредиторами.

Чи є в діях О. склад кримінального правопорушення у сфері господарської діяльності? Як впливає на кваліфікацію дій О. момент виникнення умислу на неповернення кредиту?

159. Керівник підприємства М. за підробленими ним документами незаконно одержав пільги щодо податків. Це дозволило підприємству недоплатити до бюджету податків на суму, що в 5200 разів перевищувала неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Кваліфікуйте дії М. Чи зміниться кваліфікація дій М., якщо: 1) розмір несплачених податків у 10 200 разів перевищить неоподатковуваний мінімум доходів громадян або 2) предметом злочину виступатимуть не податки, а збори?

160. Під час проведення ділових зустрічей з керівництвом АТ «Бонус» із метою укладання контракту підприємець Ш. ознайомився з деякими відомостями щодо нової технології виробництва продукції і використав їх на власному виробництві без згоди уповноваженого органу АТ «Бонус». Надалі голова правління АТ

«Бонус» видав наказ про віднесення відомостей щодо технологічного процесу й управління фінансами до комерційної таємниці підприємства й обмежив доступ працівників до документації, яка містила вказану інформацію. Прагнучи отримати повні дані про удосконалення процесу виробництва, підприємець Ш. запропонував головному інженеру АТ «Бонус» С. винагороду за креслення нових приладів, на що останній погодився і зробив з них копії. Під час передавання цих копій Ш. і С. були затримані.

За яких умов інформація набуває статусу комерційної таємниці? Кваліфікуйте дії Ш. і С.

161. Уночі Р. облив бензином кіоск підприємця Ю. і підпалив його, внаслідок чого останньому були завдані збитки в сумі 900 тис. грн. Зранку наступного дня Р. зателефонував Ю. і вимагав від нього припинення підприємницької діяльності в цьому місці, погрожуючи повторенням підпалів.

Кваліфікуйте дії Р. Чи впливає на кваліфікацію дій Р. спосіб знищення ним чужого майна?

162. Уночі М., А. Д., Ю. і Ш. проникли на територію приватного підприємства «Мрія», яке займається переробкою й реалізацією сільськогосподарської продукції, вигнали з нього охоронців і відразу поміняли замки на вхідних дверях. Уранці вони не допустили на підприємство їх власника і пообіцяли його вбити, якщо він звернеться до поліції, а працівникам підприємства повідомили про те, що вони є новими власниками цього підприємства, яке з об'єктивних причин тиждень не буде працювати. На підтвердження своїх слів вони продемонстрували документи про купівлю ними цього підприємства. Пізніше було встановлено, що підпис власника підприємства в документах був підроблений М.

Кваліфікуйте дії М., А. Д., Ю. і Ш. У якому співвідношенні перебувають кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності із кримінальними правопорушеннями проти власності?

Додаткова література

Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. № 6.

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3.

Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15.

Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5.

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 8.

Андрушко П. П. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення господарської діяльності. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 288 с.

Андрушко П. П., Короткевич М. Є. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика. Київ : Юрисконсульт, 2005. 292 с.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навч. посібник. Київ : КНТ, 2007. 392 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: сучасний стан та перспективи вдосконалення: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 452 с.

Глушков В. О., Коваленко П. М. Шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі: правовий та кримінологічний аналіз. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 280 с.

Гуторова Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: раздел VII Особенной части Уголовного кодекса

України с научно-практическим комментарием. Харьков : Одиссей, 2003. 256 с.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: Кримінально-правова характеристика: монографія. Київ : Юрид. практика, 2003. 924 с.

Дудоров, О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 169–175.

Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: навч. посібник. Київ: Атіка, 2001. 608 с.

Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України: монографія. Київ: Ваїте, 2015. 392 с.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник* / за заг. ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2017. С. 213–271.

Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / за ред. П. П. Пилипчака. Київ: Праксіс, 2006. 1176 с.

Панов М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків: монографія / наук. ред. В. І. Борисов. Харків : Право, 2009. 184 с.

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Харків : Ксілон, 2008. 202 с.

Сингаївська І. В. Фальшивомонетництво в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: монографія. Луганськ: Віртуальна реальність, 2010. 358 с.

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти довкілля

З а в д а н н я

163. Раніше судимий за крадіжку майна А. до закінчення строку погашення судимості за цей злочин зрубав 15 грудня у лісі міської зони три сосни діаметром стовбура кожна від 6 до 8 см, 22 грудня – чотири сосни такого самого діаметру, а 23 грудня зрізав верхівки у трьох сосен діаметром стовбура біля кореня 15, 18 та 25 см. Під час спроби реалізувати зрубані дерева громадянам він був затриманий поліцейськими. Розслідуванням у справі встановлено, що 20 грудня цього ж року А., перебуваючи в нетверезому стані, разом із своєю співмешканкою Н. зрубав на території школи дві сріблясті ялини.

Вирішіть питання про відповідальність А. і Н. Які можуть бути предмети у вказаному кримінальному правопорушенні? Дайте відповідь на запитання, як обчислюється розмір шкоди при здійсненні незаконної порубки лісу?

164. Повертаючись пізно ввечері додому через землі національного парку, Б. їхав на автомобілі «Нива» й у світлі фар помітив лисицю, став її переслідувати, однак вона втекла. Про велику кількість диких тварин, яких можна легко вполювати, Б. розповів сусіду Н. Озброївшись двома дрібнокаліберними гвинтівками, які Б. незаконно тримав у себе, й узявши потужні акумуляторні ліхтарі, на машині Н. вони поїхали до місця полювання. Коли у світлі фар і ліхтарів вони виглядали у полі диких тварин, їх затримали працівники служби охорони лісу. Як було встановлено слідством, на момент затримання Б. і Н. вполювали три зайці і дві лисиці.

Вирішіть питання про відповідальність Б. і Н. Чому це полювання можна визнати незаконним? Дайте відповідь на запитання, як обчислюється шкода при незаконному полюванні?

165. Бригадир В. дав вказівку робітникам районної ТЕЦ промити хлороводнем парові котли, які перебували на профілактиці. Оскільки на ТЕЦ будівництво очисних споруд не було завершено, робітники, які промивали котли, злили 600 кг роз-

чину хлороводню в озеро. Внаслідок цього загинуло: 342 щуки, 302 товстолоби, 405 коропів, 570 лящів, 202 карасі. Також за підрахунками експертів знищено понад 2000 моллюсків. Озеро відновило свою біопродуктивність лише через три роки.

Примітка: хлороводень – хлористий водень, розчинений у воді, або хлоридна кислота.

Вирішіть питання про відповідальність бригадира В. і робітників бригади. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Які варіанти психічного ставлення суб'єкта кримінального правопорушення до суспільно небезпечних наслідків?

166. Старший помічник капітана танкера «Таврія» Г. за розпорядженням капітана Д. звернувся до директора одного спеціально обладнаного доку з пропозицією укласти договір на очистку нафтоналивних танкерів-баків від залишків нафти й мазуту, але йому відмовили. Із метою виконання обов'язків перед іноземними партнерами щодо строків перевезення нафти Д. наказав промити баки танкера у відкритому морі. Внаслідок шторму, що відбувся після цього, нафтово-мазутна пляма площею близько 3 км була прибита до берега в районі пляжів м. Одеса, які припинили свою роботу майже на весь сезон. Збитки без вартості робіт для відбудови склали близько 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Вартість робіт для відбудови становить близько 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вирішіть питання про відповідальність Д. і Г. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Які варіанти психічного ставлення суб'єкта кримінального правопорушення до суспільно небезпечного діяння й суспільно небезпечних наслідків? Чи можлива вина у формі прямого умислу до суспільно небезпечного наслідку у виді створення небезпеки для життя чи здоров'я людей?

167. Незважаючи на заборону капітана порту м. Одеса на вихід кораблів у рейд у зв'язку з наближенням шторму, капітани деяких морських транспортних суден все ж таки вирішили вийти у відкрите море. При цьому Р. – капітан одного із цих

суден дав команду вийти в море, хоча роботи із закріплення на палубі бочок з мазутом і контейнерів з пестицидами не завершилися. Під час сильного шторму Р., діючи з мотивів врятувати корабель від пошкодження незакріпленим вантажем, вирішив скинути його в море. Унаслідок цього у Чорне море потрапили близько 18 т мазуту і близько 15 т пестицидів, а частина приморської курортної зони південно-західного узбережжя Одеської області втратила свою рекреаційну функцію на 2 роки.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Чи є суб'єкт цього кримінального правопорушення спеціальним?

168. Директор одного з підприємств Е. замість того, щоб отримати дозвіл на утилізацію 500 кг небезпечних відходів виробництва і зробити це у спеціально відведеному місці, дав розпорядження в нічний час вивезти їх за місто і таємно скинути на міське звалище.

Примітка: за висновком експертизи ці відходи становили II клас небезпечності.

Вирішіть питання про відповідальність Е. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Суб'єкт цього кримінального правопорушення є загальним чи спеціальним?

169. Директор ТОВ «Кінва» К. для задоволення потреб свого підприємства (ремонт адміністративного корпусу) наказав своїм робітникам набрати 4 м³ піску з берега водосховища, яке було джерелом централізованого господарсько-питного водопостачання і навколо якого встановлено зону санітарної охорони. Для цього він надав їм автомобіль ЗІЛ-130 і лопати. Наказ директора виконали водій Ш. і робітник А. Після розвантаження піску на території ТОВ «Кінва», скориставшись відсутністю директора К., водій Ш. умовив А. завантажити ще раз машину піском і відвезти його на власну присадибну ділянку, пообіцявши за допомогу смачну вечерю.

По дорозі на присадибну ділянку Ш. і А. були затримані працівниками патрульної поліції, оскільки у Ш. були відсутні належні документи на вантаж і маршрутний лист. Унаслідок

попадання води з водосховища у місця забору піску вода скаламутилася і для її постачання до міського водопроводу потребувала додаткового очищення.

Вирішіть питання про відповідальність К., Ш. і А. Які суспільно небезпечні наслідки настали й які з них є достатніми для притягнення суб'єктів до кримінальної відповідальності?

170. Фермер Д. не перевірів, що зберігалось в цистернах на складі, що йому належав, і не вжив заходів з утилізації рідких агрохімікатів, строк зберігання яких закінчився. Унаслідок цього отруйні речовини потрапили з цистерн у землю, забруднивши територію 0,2 га. Крім цього, він наказав охоронцю І. викинути будівельне сміття в яр, що знаходився поблизу. Сміттям була забруднена територія площею 0,1 га.

Вирішіть питання про відповідальність Д. Які умови відповідальності за бездіяльність? Вкажіть усі можливі варіанти поєднання форм вини до суспільно небезпечного діяння і суспільно небезпечних наслідків у складі кримінального правопорушення проти довкілля, що досліджується.

171. У лісі Р. зрубав 2 сосни діаметром стовбура біля кореня кожна 9 см, наступного дня – 1 ялину діаметром стовбура біля кореня 12 см. Під час спроби реалізувати зрубані дерева Р. був затриманий поліцейськими.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Які можуть бути предмети у вказаному кримінальному правопорушенні? Як обчислюється розмір шкоди при здійсненні незаконної порубки лісу?

172. Виконроб Т. наказав підлеглим будівельникам В. і А. вивезти й викинути в найближчій лісопосадці будівельні відходи (шпалери, цемент, пластикові труби й залишки паркету), щоб не сплачувати за їх вивезення й утилізацію. Після того, як відходи були висипані у лісопосадці, місцеві мешканці затримали В. і А. й передали поліції.

Вирішіть питання про відповідальність Т., В. і А. Які суспільно небезпечні наслідки є достатніми для притягнення до кримінальної відповідальності за забруднення або псування земель?

Яка можлива вина щодо суспільно небезпечного діяння й суспільно небезпечних наслідків при забрудненні або псуванні земель?

173. Під час використання земельної ділянки, яка належить О., останній всупереч вимогам Земельного кодексу України, відповідно до яких власники земельних ділянок зобов'язані забезпечувати використання їх за цільовим призначенням, підвищувати родючість ґрунтів і зберігати інші корисні властивості землі, достовірно знаючи про вид цільового використання земельних ділянок, навесні 2019 р. без відповідних дозвільних документів на проведення робіт і без зміни цільового призначення земельних ділянок, розпочав промислове видобування піску, чим на відповідній земельній ділянці сільськогосподарського призначення з кадастровим номером створив 2 штучних водних об'єкти й площадку для наміву піску.

Використання О. земельних ділянок сільськогосподарського призначення не за їх цільовим призначенням призвело до виведення земель із сільськогосподарського обороту, що унеможливає подальше використання земель для ведення особистого селянського господарства загальною площею 1,98 га.

Вирішіть питання про відповідальність О. Які положення Земельного кодексу України порушено? Чи змінилася б кваліфікація, якщо б на земельній ділянці вже існував нелегальний кар'єр по видобуванню піску до надання її О.?

Додаткова література

Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля : постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 17. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011)* : станом на 26 вересня 2011 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2011. С. 280–287.

Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. Київ : АТ «Книга», 2002. 634 с.

Довкілля як об'єкт кримінально-правової охорони : навч. посіб. / С. В. Діденко, С. В. Крючек, Г. С. Поліщук та ін.

Харків : Харків юрид., 2009. 184 с.

Дудоров О. О. Кримінально-правова кваліфікація незаконної порубки лісу : практич. посіб. / О. О. Дудоров, Є. О. Письменський. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. 213 с.

Злочини проти довкілля: кримінально-правова характеристика : [практич. посібник] / О. О. Дудоров, Д. В. Каменський, В. М. Комарницький та ін. ; за ред. О. О. Дудорова. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 616 с.

Матвійчук В. К., Харь І. О. Забруднення атмосферного повітря: кримінальна відповідальність, досудове слідство та запобігання : монографія. Київ : Нац. акад. упр., 2013. 272 с.

Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища: проблеми законодавства, теорії та практики : монографія. Київ : Азимут-Україна, 2005. 464 с.

Матвійчук В. К. Тенденції сучасної кримінально-правової політики у сфері охорони навколишнього природного середовища: монографія. Київ : Нац. акад. управління, 2011. 112 с.

Митрофанов І. І. Суб'єкт злочинів проти довкілля: окремі аспекти. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2015. № 2 (10). С. 120–133.

Нетеса Н. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр / наук. ред. В. І. Борисов. Харків : Право, 2013. 304 с.

Оробець К. М. Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим добувним промислом. Харків : Право, 2014. 256 с.

Рябченко Ю. В. Щодо питання встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб за умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. *Право і суспільство*. 2016. № 2–2. С. 146–152.

Турлова Ю.А. Система екологічних злочинів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Серія Право. Вип. 36. Т. 2. С. 103–109.

Харь І. О. Кримінально-правова охорона атмосферного повітря. Київ : Нац. акад. упр., 2011. 192 с.

Шульга А. М. Земельні ресурси України під охороною закону про кримінальну відповідальність : монографія. Харків : Юрайт, 2019. 668 с.

Тема 11. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Завдання

174. У Сумській області протягом 2018 року діяло об'єднання декількох осіб, члени якого вчиняли напади на підприємства і громадян із метою заволодіння їх майном. До складу такого об'єднання входили Д., К. і П., які відбули покарання за крадіжку в особливо великому розмірі й мали за це кримінальне правопорушення не погашену судимість. Крім того, у діяльність П. втягнув 15-річного С. й 13-річного Т. Одного разу члени об'єднання, погрожуючи обрізом, що був у П., вчинили напад на неповнолітніх Р. і Ч., у яких забрали коштовності й 250 грн. Згодом вони намагалися у такий саме спосіб напасти на Ц., але вона зуміла вирватися і втекти. Услід їй П. вистрілив з обрізу і вбив дівчину. Суд встановив, що С. безпосередньо не брав участі в нападах, але був присутнім на всіх зустрічах учасників об'єднання і підтримував їх рішення щодо вчинення нападів.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.11.2018 р. (справа № 484/1134/16-к, провадження № 51-989км18), вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., урахувуючи, що П. погодив свої дії стосовно потерпілої Ц. з іншими членами об'єднання.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., якщо П. не погоджував з іншими правопорушниками своїх дій стосовно Ц.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., якщо П. не погоджував з іншими правопорушниками своїх дій стосовно Ц., пострілом заподіяв тяжке тілесне ушкодження останній.

175. Провізор Г. неодноразово надавав медичні інстру-

менти, бинти, вату, медичні препарати своєму знайомому Р., який просив їх для своїх друзів і за це гарно винагороджував. Одного дня до аптеки, де працював Г., прийшов Р. і, пообіцявши винагороду розміром 10 тис. грн, попросив терміново знайти лікаря, щоб прооперувати людину, поранену, за його інформацією, на полюванні. Г. звернувся до свого сусіда хірурга Т., до будинку якого привезли особу з вогнепальним пораненням. Медичну допомогу було надано і в подальшому з аналогічними пораненнями до Т. зверталися ще чотири рази. Пізніше стало відомо, що Р. і поранені особи були членами об'єднання, яке вчиняло умисні вбивства на замовлення.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність Г., Р. і Т., якщо Р. був членом злочинної організації.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Г., Р. і Т., якщо Р. входив до складу озброєної організованої групи.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Г., Р. і Т., якщо Р. був членом терористичної групи.

176. Маючи намір вступити до незаконного формування, Д. прибув до штабу формування, що розміщувався в захопленій будівлі Служби безпеки України. Усвідомлюючи протиправність власних дій, він назвав свої анкетні дані особі К., яка здійснювала вербування, ознайомився зі встановленими правилами поведінки, правами й обов'язками члена вказаного формування, дав свою згоду на їх дотримання і виконання. Д. було призначено на посаду бійця першого відділення п'ятого взводу і передано йому у використання автоматичну вогнепальну зброю «АКС-74», набой до нього, формений одяг і військове спорядження. Протягом двох тижнів Д. систематично виконував і накази свого безпосереднього командира, і визначені йому функції.

Варіант 1: Ознайомившись з вироком Апеляційного суду Харківської області від 20.05.2015 р. (справа: №623/3115/14-к, провадження №11-кп/790/284/15), надайте аргументовану відповідь на питання, яка відповідальність Д. і К.

Варіант 2: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених Д. і К., визнання судом об'єднання, членом якого вони були, терористичною організацією?

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Д.,

якщо формування, членом якого він був, не було озброєним.

177. Із метою впливу на рішення державної влади А., О. і П. протягом року вчинили три вибухи на території різних областей України і напад на суддю Верховного Суду Ш. у зв'язку з його діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, з нанесенням потерпілому тяжких тілесних ушкоджень. Реалізуючи заздалегідь погоджений план, А., О. і П. заклали вибухівку перед входом до офісу громадської організації, яка була виявлена працівником правоохоронного органу, внаслідок чого вибух не відбувся. Правопорушників затримала поліція після іншого вчиненого ними вибуху в супермаркеті, де загинули три людини і була заподіяна майнова шкода в розмірі 500 000 грн. На квартирі, де проживали А., О. і П., знайшли 10 автоматів, 5 пістолетів, вибухові пристрої, 60 г радіоактивної речовини, яка була запакована у герметичний футляр. Під час досудового розслідування А., О. і П. заявили, що вони є членами політичної організації, забороненої в Україні, а своїми діями відстоюють власне право на вільну політичну діяльність.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність А., О. і П.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність А., О. і П., якщо метою їх діяльності була помста конкретним фізичним особам.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність А., О. і П., якщо всі діяння вони вчиняли за завданням іноземної держави.

178. Під час сварки, що виникла між А. і його родичем Л. у квартирі А., останній схопив пістолет, який без передбаченого законом дозволу зберігав після смерті батька, наздогнав у коридорі Л. і здійснив із невеликої відстані постріл у нього, спричинивши потерпілому тяжке тілесне ушкодження.

Варіант 1: Звернувшись до постанови Великої Палати ВС від 03.07.2019 р. (справа № 288/1158/16-к, провадження № 13-28 кс 19), вирішіть питання про відповідальність А.

Варіант 2: Ознайомившись з постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 04.07.2018 р. (справа №

628/4025/13-к, провадження № 51-3258 км 18), вирішіть питання про відповідальність А., якщо ініціатором сварки був Л., який погрожував А. ножем.

179. Без передбаченого законом дозволу К. придбав стартовий пістолет марки «ZORAKI-MOD.914». За попередньою змовою К. і В., погрожуючи пістолетом, вчинили напад на Н., коли він виходив з під'їзду. Потерпілому В. завдав металевою «битою» декілька ударів в обличчя і по голові, унаслідок чого останній втратив свідомість. Отриманні Н. ушкодження належать до категорії середнього ступеня тяжкості й легких тілесних ушкоджень. Подолавши волю потерпілого до опору, К. і В. заволоділи його майном на загальну суму 159 607 грн.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою ВСУ від 20.06.2011 р. (справа № 5кс11), вирішіть питання про відповідальність К. і В.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність К. і В., якщо останній не знав про наявність у К. стартового пістолета.

Варіант 3: Ознайомившись з постановою Першої судової палати ККС ВС від 04.12.2018 р. (справа № 161/16073/14-к, провадження № 51-4128 км 18), вирішіть питання про відповідальність К. і В.

Варіант 4: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених К. і В., вартість майна Н., яким заволоділи правопорушники?

180. За попередньою змовою між собою П., Н., С., Т. і Д. незаконно проникли зі сторони с. Максимовичі Поліського району Київської області на територію відселеного с. Королівка, де на території колишньої ферми за допомогою молота, який принесли з собою, шляхом розбивання залізобетонних плит демонтували металеву арматуру. Під час її заготівлі правопорушники були виявлені працівниками поліції, а металеву арматуру загальною вагою 328 кг було вилучено.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою КМУ № 106 від 23.07.1991 р., вирішіть питання про відповідальність П., Н., С., Т. і Д., ураховуючи, що збут металевих виробів ними не планувався.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність П., Н., С., Т. і Д., якщо в них був корисливий мотив, метою заготівлі металеві арматури виступав її збут, а правопорушників затримали після збуту металевих виробів на пункті прийому металобрухту в с. Максимовичі Поліського району Київської області.

Варіант 3: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених П., Н., С., Т. і Д. (варіант 2), їх повторність?

181. Із метою викрадення грошей Ф., Б. і Я. вирішили підірвати банкомат, що знаходився на першому поверху ліцею. Для цього Ф. придбав у К. саморобний вибуховий пристрій, а Б. викрав у свого сусіда стартовий пістолет. Уночі Ф., Б. і Я. підірвали банкомат і вилучили 4 касети з грошима.

Варіант 1: Ознайомтеся з постановою ВС від 18.04.2018 р. (справа № 569/1111/16-к, провадження № 13-14 кс 18), а також постановою ВСУ від 31.01.2013 р. (справа № 5-33 кс 12), вирішіть питання про відповідальність Ф., Б., Я. і К.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Ф., Б., Я. і К., якщо на момент викрадення грошей із банкомату Я. не досяг 14-річного віку.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Ф., Б., Я. і К., якщо пістолет був макетом справжнього пістолету, про що знав Б., який не повідомив про це інших правопорушників.

Варіант 4: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених зазначеними особами, сума грошей, викрадених із банкомату?

182. Перебуваючи у своєму будинку в м. Тернопіль, з метою поширення неправдивих відомостей серед населення, що створюють обстановку загального страху і невпевненості, викликають недовіру до органів влади й можуть спровокувати паніку серед людей, достовірно знаючи про відсутність будь-яких вибухонебезпечних предметів у салоні пасажирського автобуса «Еталон», який здійснював рух по маршруту «Червоноград-Тернопіль», М. анонімно зателефонував зі свого мобільного телефону до диспетчера Тернопільського АВ і повідомив про те, що пасажирський автобус заміновано.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність М.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність М., якщо передана інформація була правдивою.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність М., якщо передана диспетчеру інформація була правдивою і містила ще й вимогу передати М. в установленому місті й у зазначений час гроші в сумі 100 тис. грн за відвернення вибуху.

183. Газовий пістолет Н. переробив у саморобний спосіб на нестандартну вогнепальну зброю, яку носив і зберігав без передбаченого законом дозволу. Дії Н. кваліфіковано судом за ч. 1 ст. 263 КК України.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою колегії судів Першої судової палати КСУ ВС від 21.05.2019 р. (справа № 299/1530/16-к, провадження № 51-7221 км 18), надайте аргументовану відповідь на питання, чи є така кваліфікація правильною?

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Н., а також С., якому Н. продав перероблений пістолет.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Н., якщо він із застосуванням такої нестандартної вогнепальної зброї вчинив декілька разів вимагання чужого майна і розбій.

184. Громадян К. зберігав гладкоствольну мисливську рушницю і патрони до неї у спеціальному сейфі, який завжди надійно закривав, а ключ ховав на балконі. Одного разу К. залишив ключ на столі в кімнаті й пішов на роботу. Його 15-річний син Б., знаючи про відсутність батька, побачивши ключ, вирішив відкрити сейф і з рушницею піти до своїх друзів на вулицю. Відкривши сейф, Б. взяв зброю, при цьому він не знав, що патрон знаходиться в патроннику рушниці, й на вулиці випадково зробив постріл, внаслідок чого В. отримала тілесне ушкодження середньої тяжкості.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність К. і Б.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність К. і Б., якщо Б. ключ не знайшов, а підірвав сейф за допомогою вибухівки, яку К. зберігав на балконі.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність К., якщо Б. випадково зробив постріл собі в голову.

185. Під час перевірки власників газової зброї у М., який

є власником газового пістолета марки «ЕРМА – 459 Г» і має дозвіл на зброю, отриманий у поліції, було виявлено внесення змін до конструкції зброї. Згідно з висновком експерта наданий на експертизу предмет – короткоствольна вогнепальна зброя, гладкоствольний самозарядний пістолет, виготовлений шляхом переробки у саморобний спосіб 9-мм гладкоствольного газового пістолету калібру 9-мм РА «ЕРМА – 459 – Г», виробництва ТОВ «Ерма – Інтер», який був призначений для стрільби патронами несмертельної дії, спорядженими газовими, шумовими снарядами. Також у висновку експерта встановлено, що до конструкції пістолета внесено конструктивні зміни, виконані у саморобний спосіб – втулка з розсікачем видалена і замінена чоковою, що призвело до додаткової можливості проведення пострілів 9-мм патронами ударно-травматичної дії, калібру 9-мм Р.А. та 9-мм газовими патронами і проведення пострілів шляхом роздільного спорядження з використанням шумових патронів і 6,5-мм металеві свинцевої чи сталеві кулі.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність М.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність М., якщо під час досудового розслідування встановлено, що газовий пістолет марки «ЕРМА – 459 Г», що належить М., було використано декілька разів при вчиненні розбою на території Херсонської і Донецької областей.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність М., якщо він добровільно передав поліції перероблений ним у саморобний спосіб газовий пістолет «ЕРМА – 459 Г» під час перевірки власників газової зброї.

186. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, Л. погрожував іншій особі вбивством. Після цього він спричинив пожежу в кабінеті, де працював начальником підрозділу приватної фірми. Полум'я від пожежі поширилося на інші приміщення. Внаслідок цього шестеро працівників фірми загинуло, одинадцять осіб отримали тілесні ушкодження різних ступенів тяжкості. Також під час пожежі була знищена комп'ютерна техніка та інше майно. Відповідно до вироку місцевого суду Л. був засуджений за ч. 1 ст. 129 КК України, але за ч. 2 ст. 270 КК України він був виправданий. Прий-

маючи таке рішення, суд першої інстанції виходив із того, що суб'єктом зазначеного кримінального правопорушення є особа, на яку покладаються обов'язки із дотримання відповідних правил. У зв'язку з тим, що на засудженого такі обов'язки покладені не були, суд прийняв рішення про відсутність у діях останнього складу зазначеного правопорушення. Із таким висновком погодився і апеляційний суд.

Варіант 1: Ознайомившись із постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 17.05.2018 р. (справа № 657/692/15-к, провадження № 51-3781 км 18), вирішіть питання про відповідальність Л.

Варіант 2: Чи впливає на кваліфікацію діяння, що полягає в порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, місце пожежі і психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння і його наслідків?

Варіант 3: За якими ознаками злочин, передбачений ч. 1 або 2 ст. 270 КК України, відмежовується від умисного знищення або пошкодження чужого майна, вчиненого шляхом підпалу (ч. 2 ст. 194 КК України), і від умисного пошкодження об'єктів електроенергетики, вчиненого загальнонебезпечним способом (частини 2 або 3 ст. 194¹ КК України)?

Додаткова література

Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами. : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3.

Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. – № 13.

Бантишев О. Ф., Шамара О. В., Чорний Р. Л. Протидія терористичній діяльності (кримінально-правові аспекти) : монографія. Київ : Наук.-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2011. 160 с.

Демидова Л. М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації : монографія. Харків : Видавець

СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. 256 с.

Ємельянов В. П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення : монографія. Харків : Право, 2016. 88 с.

Зінченко І. О. Деякі питання кримінальної відповідальності за бандитизм. *Проблеми законності*. 2006. № 79. С. 116–121.

Проблеми відповідальності за злочини проти громадської безпеки за новим Кримінальним кодексом України : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 1–2 жовт. 2002 р.) / редкол. : Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. Харків : Східно-регіон. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. 296 с.

Тероризм : визначення і сутність: монографія / А. В. Коростиленко, Б. Д. Леонов, І. М. Рижов та ін. ; за заг. ред. В. В. Крутова, І. І. Мусієнка, В. П. Ємельянова. Київ : Нац. акад. СБУ, 2015. 192 с.

Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки : наук.-практ. коментар. Київ : ІДПДБ СБ України, 2010. 72 с.

Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України : монографія. Київ : ДП «Друкарня МВС України», 2007. 224 с.

Тема 12. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Завдання

187. До виконання робіт з демонтажу залишків будівельних конструкцій незавершеного будівництва Р. допустив Т., К. та Л., не оформивши їх належним чином як працівників підприємства, не роз'яснивши їм правил техніки безпеки, не забезпечивши засобами індивідуального захисту. Незважаючи на те, що зазначені працівники не були офіційно оформлені на роботу, із ними було узгоджено оплату робіт, визначено робочий час. Також вони були ознайомлені з відповідними дозволами щодо демонтажу, проектом виробництва, випискою з наряду допуску на проведення відповідних робіт. Під час виконання робіт Т. унаслідок недотримання вимог техніки безпеки впав з 10-го поверху будівлі на землю і загинув.

Суд виправдав Р. за обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 272 КК України, у зв'язку з тим, що Т. не перебував у трудових відносинах із відповідним підприємством.

Чи правильне рішення прийняв суд? Як слід кваліфікувати діяння Р.?

При вирішенні завдання дослідіть рішення Європейського суду з прав людини в справі «Космата проти України» від 15.01.2015 р.

188. Машиніст мостового крана А., отримавши завдання з переміщення залізничних рам, перед початком виконання робіт не здійснила перевірку технічного стану мостового крана, унаслідок чого експлуатувала його з несправним обмежувачем робочого руху механізму підймання. Після завершення переміщення залізничної рами А. почала переміщувати кран і здійснювати підйом траверси, не переконавшись у тому, чи відсутні інші особи на місці проведення робіт під робочою частиною крана.

Унаслідок обриву канату підвіска крана з траверсою впала та при падінні травмувала працівника Б., який почав виміряти розміри залізничної рами. Б. було заподіяно середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність А. Які правила безпеки порушено? Чи є А. спеціальним суб'єктом?

189. Обіймаючи посаду завідуючого господарством дошкільного навчального закладу, Т. доручила робітникові Н. провести ремонт даху цього закладу. При цьому Т. не провела з Н. інструктажу з техніки безпеки на робочому місці, не забезпечила його засобами індивідуального захисту – поясом запобіжним або ляжковим, а під час безпосереднього виконання робіт самостійно утримувала приставну драбину, на якій знаходився робітник. Під час ремонту даху Н., перебуваючи на висоті 7 м, не втримався на драбині, впав на сходи і загинув.

Вирішіть питання про відповідальність Т. Які умови відповідальності за бездіяльність? Які можуть бути форми вини при вчиненні кримінального правопорушення проти безпеки?

ки виробництва?

190. Тракторист С. під час виконання сільськогосподарських робіт з обробки ґрунту заздалегідь не впевнився, що на відведеній ділянці поля відсутні сторонні особи, і розпочав керування трактором із плугом за відсутності лівого дзеркала заднього виду, яке він втратив того самого дня дорогою на поле. Унаслідок наїзду колесом регулювання плуга було завдано смертельних ушкоджень Ш., який перебував на цьому полі.

Вирішіть питання про відповідальність С. Як слід відмежовувати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 286 КК України, і кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва, вчинені з використанням транспортних засобів? Визначте форму вини С. до вчиненого ним діяння і настання суцільно небезпечного наслідку.

191. Майстер виробничої дільниці В. доручив членам бригади електромонтерів С., Н., Т. і М. здійснити ремонт повітряних ліній електромереж, визначивши при цьому обсяг запланованої роботи і підготувавши наряд-допуск, у якому призначив допускатем С. Прибувши на місце проведення ремонтних робіт, В. як керівник робіт не перевіряв дотримання заходів безпеки, передбачених нарядом, та їх достатність, не з'ясував у допускатча повноти виконання заходів щодо підготовки робочого місця, яке особисто не оглянув, допустив бригаду електромонтерів до виконання робіт, а сам робоче місце залишив. У свою чергу, С. як допускатч не провів передбачених нарядом-допуском підготовчих робіт, достовірно знаючи, що робоче місце не підготовлене, переносні заземлення на опорах не встановлені, попереджувальні знаки-плакати не вивішені, доповів диспетчеру про готовність робочого місця і дозволив подати електронапругу на лінію. Під час виконання ремонтних робіт на електроопорі повітряної лінії було смертельно травмовано електромонтера Н.

Вирішіть питання про відповідальність В. і С. Які особи можуть бути суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 272 КК України? Кого можна визнати потерпілим від вказаного кримінального правопорушення? Чи

можуть бути визнані В. і С. співучасниками цього кримінального правопорушення.

192. Машиніст електровозу шахти З. порушив правила безпеки, хоча був зобов'язаний їх дотримувати. При транспортуванні вагонеток електровозом, у якого неналежно працювали гальма (про що знав З., проте вирішив працювати далі), він через необережність притиснув вагонетками Б., котрий помер на місці.

Вирішіть питання про відповідальність З. Які правила безпеки порушено? Чи є А. спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення і чому?

193. Робітниця-підривник П. отримала за нарядом 6 кг вибухівки і 20 шт електродетонаторів на обвал породи. За правилами, до кінця зміни невикористана вибухівка і електродетонатори слід здавати на склад. Проте П. всупереч цим вимогам, не бажаючи витратити час, викинула 10 шт електродетонаторів, які залишилися в неї, в озеро, що знаходилося поблизу.

Вирішіть питання про відповідальність П. Чи змінилася б кваліфікація, якщо П. викинула б вибухівку у траву недалеко від проведення робіт і цим створила загрозу для життя інших осіб? Визначте суб'єктивну сторону кримінального правопорушення, що досліджується.

194. Начальник локомотиворемонтного цеху К. дав вказівку Д. і Ц. відремонтувати під час перерви мостовий кран. При цьому К. не провів інструктажу і не попередив їх про те, що цю роботу слід виконувати обов'язково в захисних поясах або в підвісній люльці. Проводячи ремонт крана, Ц. весь час перебував у небезпечному для життя положенні і під час роботи зірвався з візка, що знаходився на висоті 7 метрів, упав на цементну підлогу і загинув.

Вирішіть питання про відповідальність К. Кого можна визнати потерпілим від кримінального правопорушення, що досліджується? Які правила безпеки порушено?

195. Дорожній майстер транспортної дільниці Ю., ке-

руючи навантаженням рейок на платформу потяга, навантаження проводив навалом, без шпальних прокладок і сортування довжиною. Унаслідок цих порушень рейки під час руху потяга зсунулися і однією з них було завдане смертельне ушкодження Д., яка разом з іншими робітниками знаходилася на платформі.

Вирішіть питання про відповідальність Ю. Як слід відмежовувати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 276 КК України, і кримінальне правопорушення проти безпеки виробництва, вчинені з використанням транспортних засобів? Визначте форму вини Ю. до діяння й суспільно небезпечною наслідку.

196. Працюючи механіком дільниці шахти, Ф. був відповідальним за безпечну роботу електромеханічного устаткування на своїй дільниці. Під час робочої зміни Ф. не вжив заходів щодо відновлення нормальної роботи вентилятора системи провітрювання. Знаючи, що у зв'язку із цим інтенсивність провітрювання шахти стала недостатньою, Ф. не вжив заходів щодо припинення робіт і підйому гірників на поверхню. Ці порушення призвели до вибуху метано-вугільної суміші, унаслідок чого стався завал забою і загинули четверо гірників зміни. Крім того, шахті було завдано значної матеріальної шкоди.

Вирішіть питання про відповідальність Ф. Які умови відповідальності за бездіяльність? Які можуть бути форми вини при вчиненні кримінального правопорушення проти безпеки виробництва?

197. На млині Х. працював за договором підяду. Робітник Т. під час очистки Х. екструдера млина, не помітивши останнього, увімкнула електроенергію, що було заборонено правилами безпеки, внаслідок чого Х. був уражений електричним струмом і помер. Територіальна державна інспекція праці висловила думку, що договір підяду було укладено для приховування дійсних трудових відносин між Х. і підприємством «О.». Суд встановив, що договір, укладений між підприємством «О.» і Х., фактично був трудовим договором, а тому кваліфікував дії Т. за ч. 2 ст. 272 КК України.

Чи правильне рішення прийняв суд? Яка правова позиція

ЄСПЛ щодо кваліфікації дій осіб, які фактично є найманими працівниками підприємства, мають визначений робочий час, але працюють за договорами підряду. Хто може бути визнаний суб'єктом відповідальності за кримінальне правопорушення, що передбачене ст. 272 КК України?

При вирішенні завдання дослідіть рішення Європейського суду з прав людини у справі «Космата проти України» від 15.01.2015 р.

Додаткова література

Бабанін С. В. Удосконалення кваліфікації порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 237–240.

Бахуринська О. О. Поняття «шкода здоров'ю потерпілого» у злочинах проти безпеки виробництва. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 288–291.

Борисов В. І., Пашенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Харків : СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006. 224 с.

Борисов В. І., Крайник Г.С. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Харків : Юрайт, 2012. 296 с.

Перелік видів робіт підвищеної небезпеки : Додаток 2 до постанови КМУ № 1107 у ред. від 3 березня 2020 р. № 207. *Офіційний вісник України*. 2020. 24 берез. (№ 23).

Практика розгляду судами кримінальних справ про злочини, пов'язані з порушенням законодавства про охорону праці. *Вісник Верховного Суду України*. 2007. № 6. С. 23–29.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва : постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 черв. 2009 р. № 7. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011)* : станом на 26 вересня 2011 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2011. С. 411–418.

Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Кос-

мата проти України» від 15 січня 2015 р.: Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. *Захист життя, здоров'я, честі та гідності* / за заг. ред. В.С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер. 2019. С. 138–150.

Таран О. В. Проблема встановлення причинного зв'язку у злочинах проти безпеки виробництва. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 1. С. 168-173

Харь І. О. Теоретичні і прикладні проблеми суб'єкта складів злочинів проти безпеки виробництва. *Юридична наука*. 2017. № 1. С. 54–66.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

З а в д а н н я

198. У прийомі на роботу машиністом «Укрзалізниці» Д. було відмовлено. Через це він вирішив помститися й заклад вибухівку під залізничним полотном у районі транспортного вузла, що з'єднує Харківську і Донецьку області. Вибух мав призвести до руйнування й тривалого виведення з ладу однієї з основних залізничних артерій регіону. Заклавши вибухівку, Д. виїхав на відстань 30 км від неї для того, щоб ініціювати вибух за допомогою мобільного телефону, однак був затриманий співробітниками Служби безпеки України.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Д. Чи зміниться рішення, якщо б стався вибух? Відмежуйте пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів від диверсії.

199. Уночі Ф. і Ш. демонтували мідну обмотку дроселя-трансформатора, що забезпечував роботу світлофора на залізничному перегоні. Унаслідок цього не спрацював заборонювальний сигнал і сталося зіткнення пасажирського і вантажного потягів, що спричинило загибель машиніста.

Дайте кримінально-правову характеристику дій Ф. і Ш. Як кваліфікувати дії Ф. і Ш., якщо б машиніст не загинув. Чи впливає на кваліфікацію мета, з якою вчиняється це криміналь-

не правопорушення?

200. Громадяни С. і Ю., вступивши у змову між собою, викрутили 24 металевих болти кріплення залізничних рейок до бетонних шпал, а наступного дня здали їх на металобрухт. Однак працівник центру прийому металобрухту запідозрив, що дане майно може бути викраденим і звернувся до поліції. Незабаром С. і Ю. були затримані, а їх дії кваліфіковані слідчим за ч. 2 ст. 185 КК України. Прокурор запропонував перекваліфікувати дії обвинувачених на ст. 113 КК України, а адвокат наполягав на кваліфікації за ч. 1 ст. 277 КК України.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чим відрізняються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 113 і ст. 277 КК України? Чи можуть бути дії С. і Ю. кваліфіковані за сукупністю кримінальних правопорушень?

201. Стикувальні болти й рейкові накладки залізничного полотна І. розібрав за допомогою гайкового ключа, щоб здати їх на металобрухт. Обхідники під час огляду залізничної колії помітили, що стикувальні болти й рейкові накладки зникли із залізничної колії. Через годину цією ділянкою повинні були проїжджати п'ять пасажирських поїздів, рух яких було вчасно зупинено, а графік їх руху змінено.

Чи підлягає І. кримінальній відповідальності? З якого віку може наставати кримінальна відповідальність за ст. 277 КК України? Як кваліфікувати дії І., якщо рух поїздів не встигли б зупинити і сталася б аварія.

202. За допомогою лома К. зламав двері шафи автоблокування залізничної колії, після чого демонтував і викрав із цієї шафи різне обладнання й прилади на загальну суму 10 тис. грн. Унаслідок цього з ладу була виведена система автоблокування й сигналізації, виникла небезпека для життя людей, а рух потягів на дільниці було припинено на 8 годин.

Вирішіть питання про відповідальність К. Чи підлягають його дії кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень? Які альтернативні діяння є ознакою кримінального

правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 277 КК України?

203. Між громадянами К. і П. укладено усний договір щодо ремонту навісного двигуна легкого річкового судна. У вказані день і місце К. прийшов із набором інструментів і побачив пришвартоване судно з двигуном обумовленої раніше марки й відповідної модифікації. Із човна К. відкачав воду й полагодив двигун, після чого зателефонував П. і повідомив, що з метою перевірки роботи двигуна він хоче його завести, проте в нього немає ключів. На це П. повідомив, що протягом 20–30 хвилин під'їде. Минуло близько години і К. набридло чекати. Тоді він обірвав дроти запалювання, з'єднав їх, завів двигун і вийшов у затоку. Через 15 хвилин К. повернувся на місце стоянки човна, де на нього чекав П. із співробітниками поліції, які прибули на його виклик. У ході слідства К. повідомив, що угоняти човен він не планував, а здійснив випробувальний заплив із метою перевірки роботи двигуна човна. Слідчий кваліфікував діяння К. за ч. 1 ст. 278 КК України.

Чи правильна ця кваліфікація? Обґрунтуйте відповідь. Проведіть відмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 278 і ст. 356 КК України. Що є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 278 КК України?

204. Знаходячись у стані сп'яніння, К, який раніше працював машиністом, вирішив швидше дістатися до потрібної йому станції. Із цієї метою він разом зі своїми приятелями В. і Ч. увірвався до кабіни тепловоза і, погрожуючи машиністу тим, що викине його на ходу, сам повів потяг. При цьому К. ігнорувал вимоги диспетчера щодо швидкості руху та, у подальшому, негайної зупинки тепловоза у зв'язку із загрозою зіткнення з іншим потягом. Щоб уникнути катастрофи, диспетчер припинив рух на ділянці руху тепловоза, яким керував К. На наступній станції К., В. і Ч. були затримані.

Вирішіть питання про відповідальність К., В. і Ч. З якого моменту відповідні дії утворюють закінчений склад кримінального правопорушення? У чому різниця між угоном і захопленням транспортного засобу? Чи є в даному випадку ознаки кримінальних пра-

випорушень, передбачених ст. 146 або ст. 147 КК України?

205. Працівниками Служби безпеки України посеред кукурудзяного поля, неподалік від державного кордону України з Республікою Польща, було виявлено пошкоджений безпілотний літальний апарат із пакунками цигарок. У ході слідства встановлено, що його власником є громадянин С., який модифікував цей літальний апарат і використовував для переміщення цигарок та інших товарів через кордон між Україною й Республікою Польща, за даними спостереження, не менше 25 разів. Дії С. були кваліфіковані за ст. 281 КК України.

Чи правильна кваліфікація дій С.? Які літальні апарати слід відносити до повітряних суден? Хто виступає суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 281 КК України?

206. Громадянин Румунії А. побудував літальний апарат і вирішив його випробувати, однак під час польоту А. втратив контроль над ним і апарат потрапив на територію України. Намагаючись здійснити посадку, він спрямував його на автомобільну дорогу, якою рухався автотранспорт. Щоб уникнути зіткнення із літальним апаратом при здійсненні ним посадки, водії автомобілів з'їжджали з проїжджої частини, причому деякі з них потрапили в аварію і зазнали тяжких і середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність А. З якого моменту його дії утворюють склад закінченого кримінального правопорушення? Відмежуйте кримінальні правопорушення, передбачені ст. 281 і ст. 334 КК України.

207. Громадяни Я., Б. і М., їдучи в приміській електричці і перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вирішили зробити селфі. Із цією метою Я. і М. відкрили вікно й висунулися в нього. Так, Я. взяв телефон і витягнув руку для того, щоб зробити фото. У цей час водій електрички збільшив швидкість, через що Я. не втримав телефон й упустив його на землю. Після цього Я. закричав: «Зупиняй цю електричку, то був новий телефон!». Відреагувавши на ці слова, Б. відразу кинувся до кабіни машиніста і, погрожуючи викинути його з кабіни геть, вимагав зупинити електри-

чку, проте останній виштовхнув Б. із кабіни й зачинив двері на засув. У цей момент М. побачив напис «Екстрене гальмування» і натиснув на важіль. Електричка різко зупинилася, Я., Б. і М. розкрили двері й вибігли з неї. У результаті такої зупинки декілька пасажирів отримали легкі тілесні ушкодження. Слідчий кваліфікував дії Я., Б. і М. за ч. 2 ст. 283 КК України.

Чи вірна кваліфікація слідчого? Назвіть всі об'єктивні ознаки самовільного без нагальної потреби зупинення поїзда. Відмежуйте кримінальне правопорушення, передбачене ст. 283 КК України, від передбаченого ст. 296 КК України.

208. В, керуючи власним автомобілем, в якому, крім нього, перебував пасажир, несподівано втратив свідомість, а його тіло охопили судоми. Вже через декілька секунд автомобіль на смерть збив пішохода, що переходив дорогу по пішохідному переходу, а потім врізався в дерево, через зіткнення з яким пасажир автомобіля отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження. Було встановлено, що В. хворий на епілепсію.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність В. Чи порушив він правила дорожнього руху або експлуатації транспорту? Чи залежить рішення завдання від того, знав чи не знав В. про своє захворювання?

209. Р. зі своєю дружиною Л. вирішив поїхати до своїх друзів. Р. сів за кермо автомобіля, а дружина поруч сіла на пасажирське місце. У процесі руху між ними виникла сварка і дружина захотіла повернутися додому, однак її чоловік був проти. Тоді вона різко смикнула кермо, через що автомобіль змінив напрямку руху і з'їхав у кювет, що призвело до зіткнення з опорою дорожнього знаку. Унаслідок дорожньо-транспортної пригоди Р. і Л. були заподіяні середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність винних осіб. Хто є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України? Чи змінилося б рішення, якщо автомобіль, крім того, заподіяв би тяжкі тілесні ушкодження пішоходу?

210. Водій М., керуючи автомобілем, рухався по вулиці

в центрі міста на зелений сигнал світлофора. Несподівано, не переконавшись у відсутності небезпеки для себе та інших учасників дорожнього руху, на проїжджу частину вибіг пішохід Н. Через створену небезпеку водій М. допустив наїзд на Н. і спричинив йому тяжкі тілесні ушкодження. Разом із тим зіткнення призвело до завдання середньої тяжкості тілесних ушкоджень пасажиру автомобіля, яким керував М. Як було з'ясовано пізніше, він був не пристебнутим ременем безпеки.

Чи підлягає кримінальній відповідальності М. і Н.? Як кваліфікувати вчинене, якщо шкоду здоров'ю було б заподіяно лише пасажиру автомобіля, а Н. не зазнав би тілесних ушкоджень? Чи має значення, через що саме пасажир не був пристебнутим ременем безпеки – за своєї ініціативи чи за ініціативи водія М.?

211. Водій автомобіля Д., який керував технічно справним автомобілем, зупинився перед перехрестям на червоний сигнал світлофора, заїхавши за стоп-лінію. Коли загорілися одночасно червоний і жовтий сигнали світлофора, він відновив рух, але не виявив небезпеку у виді автомобіля під керуванням З., який рухався справа наліво по ходу руху автомобіля Д. Через це сталося зіткнення двох вказаних транспортних засобів із подальшим виїздом автомобіля під керуванням З. за межі проїжджої частини й наїздом на пішоходів, шістьом із яких було заподіяно смерть, а іншим різного ступеня тяжкості тілесні ушкодження.

У подальшому було встановлено, що технічно справний автомобіль під керуванням З. рухався зі швидкістю не менше 80 км/год., тобто водій не вжив своєчасних заходів для зменшення швидкості руху транспортного засобу при включенні для нього жовтого, а потім червоного сигналів світлофора, в'їхав на перехрестя, де трапилося зіткнення з автомобілем під керуванням водія Д., після чого автомобіль З. виїхав на тротуар і скоїв наїзд на пішоходів.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Д. і З. Які правила встановлення причинного зв'язку як ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України? Як вирішується питання про кримінальну відповідальність при порушенні правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспортних засобів із боку обох водіїв?

212. У темний час доби Л. разом із другом повертався на

своєму автомобілі додому. На трасі поза межами міста Л. захотів сфотографувати на небі зірки. Через те, що на дорозі, якою він їхав, інші транспортні засоби проїжджали дуже рідко, він зупинив автомобіль на смузі руху, вимкнув світло, щоб воно «не зіпсувало кадр», відійшов від машини, встановив на штатив фотоапарат і почав фотографувати зоряне небо. Його друг залишився в транспортному засобі. У цей час автомобіль під керуванням С. їхав тією ж смугою руху, де зупинився автомобіль Л., але зміг побачити його тільки з близької відстані. Хоча водій С. через декілька секунд після цього натиснув на гальма, уникнути зіткнення не вдалося. Унаслідок дорожньо-транспортної пригоди С. і пасажиру автомобіля Л. було заподіяно тяжких тілесних ушкоджень.

Кваліфікуйте діяння Л. і С. Хто є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України? Чи зміниться рішення, якщо пасажиру автомобіля Л. було заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження?

213. На своєму автомобілі Д. їхав разом із дружиною і донькою гірською дорогою. Для того, щоб приємно здивувати дружину, він вирішив зірвати для неї проліски. Із цією метою Д. зупинив транспортний засіб на узбіччі, поставив автомобіль на ручне гальмо, сказав: «Я зараз!» і побіг вгору за квітами. Втім через деякий час автомобіль несподівано почав рухатися вниз і впав у обрив. Дружина і донька Д. не встигли вистрибнути з автомобіля і загинули внаслідок удару транспортного засобу об каміння.

Чи підлягає Д. кримінальній відповідальності? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що Д. достовірно знав про несправність ручного гальма? Як кваліфікувати діяння, якщо його дружині були заподіяні тяжкі, а донці середньої тяжкості тілесні ушкодження?

214. На своєму автомобілі Г. їхала по автошляху «Харків–Сімферополь». Перед перехрестям вказаного автошляху з другорядним автошляхом «Енергодар–Василівка–Бердянськ» Г. перелаштувалася на смугу руху для з'їзду вліво на вказану другорядну дорогу. Коли вона розпочала поворот ліворуч, то побачила на зустрічному для неї напрямку руху автошляху «Харків–

Сімферополь» автомобіль під керуванням К., який прямував до Харкова. Після цього Г. різко збільшила швидкість, проте уникнути зіткнення з автомобілем під керуванням К. їй не вдалося. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди були спричинені тяжкі тілесні ушкодження пасажиру автомобіля під керуванням К., який перебував на передньому сидінні.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Г. і К. Які правила встановлення причинного зв'язку як ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України, при порушенні правил дорожнього руху з боку двох водіїв? При вирішенні цих питань слід звернутися до постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 05.04.2018 р. у справі № 585/8/16, провадження № 51-2167км18.

215. Перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, С. прийшов до свого друга К. і попросив у нього автомобіль, щоб поїхати до її знайомої дівчини. К. запитав у С., чи вживав той сьогодні алкоголь, на що С. запевнив, що ні. Сумніваючись у цьому, К. порадив С. викликати таксі, але все ж таки дав ключі від свого транспортного засобу «про всяк випадок».

Після цього С., не маючи посвідчення водія, поїхав до своєї знайомої дівчини. У процесі руху він перевищив допустиму в місті швидкість, не помітив пішохода, який рухався по правому краю в попутному напрямку, і скоїв на нього наїзд, що призвело до смерті. С. зупинився на місці дорожньо-транспортної пригоди, злякався того, що накоїв, після чого, не виходячи з автомобіля, вирішив скоріше поїхати і залишив місце події.

Вироком суду С. було визнано винним за ч. 1 ст. 135 КК України і ч. 2 ст. 286 КК України (порушення п. 1.5, пп. «а» п. 2.1., пп. «б» п. 2.3, пп. «а» п. 2.9., п. 12.3, п. 12.4 та п. 13.3 Правил дорожнього руху). У діях К. не було встановлено складу кримінального правопорушення.

Дайте обґрунтований висновок у справі. Чи вірно суд визначив зазначені порушення в діях С. при кваліфікації за ч. 2 ст. 286 КК України? Чи є в даному разі керування автомобілем без посвідчення водія й у стані алкогольного сп'яніння такими порушеннями Правил дорожнього руху, які визнаються ознака-

ми кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України? Як це питання вирішене в постанові Великої Палати Верховного Суду від 21.08.2019 р. у справі № 682/956/17, провадження № 13-31к19.

216. Після святкування дня народження сина Р., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вирішив покататися по місту на мотоциклі, який було зареєстровано на його дружину. У процесі руху він неодноразово перевищував швидкість, їхав на заборонені сигнали світлофора, «підрізав» інші транспортні засоби і майже не збив двох пішоходів. Через деякий час його було затримано співробітниками поліції.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Як кваліфікувати дії Р., якщо вони призвели б до дорожньо-транспортної пригоди, в якій (а) мотоцикл було повністю знищено або (б) двом пішоходам було заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження?

217. Водій автобусу П. перед виїздом транспортного засобу не перевірів і не переконався в його справності, а саме він не помітив, що на автобусі не працювали ліхтарі заднього ходу. Під час руху заднім ходом вказаним транспортним засобом водій П. скоїв наїзд правою задньою частиною керованого ним автобусу на пішохода М., який знаходився позаду автобусу на майданчику автостанції, внаслідок чого М. заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність водія П. Порушення яких Правил дорожнього руху призвело до дорожньо-транспортної пригоди? Який алгоритм встановлення причинного зв'язку в даному випадку?

218. У гаражі Л. перебував разом зі своїм знайомим С., з яким спільно вживав алкогольні напої. Через деякий час С. подзвонила дружина, яка повідомила, що їй терміново потрібна допомога, у зв'язку з чим С. попросив Л. дозволити йому взяти в нього автомобіль і поїхати до дружини. Л. усвідомлював, що С. знаходиться у стані алкогольного сп'яніння, проте доброві-

льно передав останньому ключі від свого транспортного засобу. При цьому він вирішив поїхати разом із ним і сів на переднє пасажирське сидіння. Керуючи автомобілем, що належав Л., С. перевищив дозволену швидкість руху і допустив виїзд автомобіля за межі проїжджої частини вправо, де здійснив наїзд на пішоходів П. і К., заподіявши їм тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Л. і С. Чи є причинний зв'язок між діянням Л. і наслідками, що настали від діяння С.? Чи зміниться рішення, якщо внаслідок дорожньо-транспортної пригоди тяжких тілесних ушкоджень зазнав би тільки Л.?

219. Водій Х., керуючи технічно справним автомобілем, рухався автомобільною дорогою «Київ–Харків–Довжанський» із швидкістю 70 км/год. При об'їзді вибоїни на дорозі стався занос автомобіля Х. через втрату водієм керування з виїздом на смугу зустрічного руху, що призвело до зіткнення з автомобілем під керуванням З. Унаслідок цього двоє пасажирів, які їхали в автомобілі водія Х., від отриманих тілесних ушкоджень загинули. Крім того, пасажир автомобіля під керуванням З. отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Виконроб Б., за яким був закріплений дорожньо-ремонтний пункт автомобільної дороги державного значення «Київ–Харків–Довжанський», стверджував, що він майже щодня здійснював об'їзд закріпленої за ним ділянки дороги й ніякої вибоїни не було. На його думку, вона утворилася вранці, тому що стався великий перепад температур.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чи є в діях водія Х. порушення правил безпеки дорожнього руху? Чи підлягає Б. кримінальній відповідальності?

220. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, К. самовільно сів у вантажний автомобіль водія З., який стояв біля будинку, і завів його. У цей час з будинку вибіг З. і, скочивши на підніжку, став просити К. вийти з автомобіля. Проте останній різко рушив з місця, від чого З. не втримався на підніжці й упав під колесо. Побачивши в дзеркало заднього виду, що по-

терпільий залишився лежати на проїжджій частині дороги, К. збільшив швидкість і залишив місце дорожньо-транспортної пригоди. Від отриманих тілесних ушкоджень З. помер.

Вирішіть питання про відповідальність К. Які ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України? Чи має значення для кваліфікації, від чого саме настала смерть З. – від удару при падінні чи від наїзду колесом?

221. На ґрунті любові до футболу Б. і П. познайомилися з К. і увечері того ж дня поїхали до нього додому дивитися футбольний матч і вживати алкогольні напої. Після того, як К. заснув, вони викрали його ноутбук, телефон і ювелірні прикраси на загальну суму 70 тис. грн, після чого Б. взяв ключі від автомобіля К., за допомогою яких він разом із П. проник у відповідний транспортний засіб і у стані алкогольного сп'яніння поїхав на ньому до ресторану, де через деякий час обох було затримано співробітниками поліції.

Кваліфікуйте дії Б. і П. Чи зміниться кваліфікація, якщо П. був проти заволодіння автомобілем, що належав К., проте після того, як Б. відчинив транспортний засіб і завів двигун, він сів на пасажирське сидіння і також поїхав на цьому автомобілі разом із Б.?

222. Із метою обернути чужий автомобіль на свою користь Щ. вирішив ним заволодіти. Для цього він розбив скло вікна водійської двері, проник в автомобіль, однак не зміг його завести. Після цього Щ. почав руками штовхати транспортний засіб по вулиці, де незабаром був помічений і затриманий співробітниками поліції. Суд визнав Щ. винним у незакінченому замаху на незаконне заволодіння транспортним засобом.

Чи вірне рішення суду? З якого моменту кримінальне правопорушення вважається закінченим? Чи має значення відстань, на яку було переміщено автомобіль? Яким способом може бути вчинене незаконне заволодіння транспортним засобом?

223. Перебуваючи в приятельських відносинах з А., Б.

вирішив незаконно заволодіти його мопедом із робочим об'ємом двигуна 49 куб. см. вартістю 50 тис. грн із метою обернути його на свою користь. Зловживаючи довірою А., Б. попросив дати покататися на мопеді. Той дозволив це зробити, після чого Б. уїхав на транспортному засобі й згодом продав його.

Кваліфікуйте дії Б. Які способи незаконного заволодіння транспортним засобом? Що є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України? Чи зміниться кваліфікація, якщо Б. заволодів би скутером з електродвигуном, потужністю 1200 Вт? При вирішенні цих питань слід звернутися до постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 01.03.2018 р. у справі № 278/3362/15-к, провадження № 51-877км18.

224. Використовуючи дружні стосунки з К. та зловживаючи його довірою, М. попросив у нього мотоцикл вартістю 80 тис. грн начебто для поїздки до магазину за продуктами, на що той погодився. Після цього М. поїхав на мотоциклі до свого гаражу, де залишив його, а згодом продав, сказавши К., що мотоцикл угнали. М. було засуджено за шахрайство, що спричинило значну шкоду потерпілому (ч. 2 ст. 190 КК України).

Чи вірне рішення суду? Чим відрізняється незаконне заволодіння транспортним засобом від шахрайства? Чи має значення мета вчинення злочину, передбаченого ст. 289 КК України? При вирішенні цих питань слід звернутися до постанови Верховного Суду України від 21.01.2016 р. у справі № 5-365к15.

225. Автомобілем вартістю 200 тис. грн Т. таємно заволодів із метою покататися, після чого приїхав до річки і, щоб приховати вчинене кримінальне правопорушення, облив бензином транспортний засіб і підпалив його, внаслідок чого автомобіль було знищено.

Кваліфікуйте дії Т. Чи має значення мета незаконного заволодіння транспортним засобом для кваліфікації? Чи зміниться рішення, якщо вартість транспортного засобу складалиме 700 тис. грн?

226. Чужим автомобілем М. заволодів таємно з метою по-

кататися. Коли стало закінчуватися пальне, він заїхав у свій гараж, взяв там каністру з бензином, яку поклав на заднє сидіння транспортного засобу, і поїхав до свого знайомого Л. для того, щоб покататися з ним разом. Л. взяв із собою алкогольні напої, які вони удвох вживали в поїзді. Через деякий час М. побачив, що Л. заснув на пасажирському сидінні, і зупинив автомобіль, після чого вийшов із нього, щоб покурити. Іскра від сигарети потрапила на каністру з бензином, внаслідок чого сталося займання транспортного засобу, який в результаті було знищено, а Л. заподіяно опіки II ступеня, а саме 40% поверхні тіла.

Дайте кримінально-правову оцінку діям М. Чи підлягає кримінальній відповідальності Л. і чи впливає на це питання усвідомлення ним того факту, що відповідний транспортний засіб є чужим для М.?

227. Після вживання спиртних напоїв Л. і В. незаконно заволоділи чужим автомобілем, на якому протягом сорока хвилин каталися. Після цього вони поставили транспортний засіб на те місце, звідки його взяли, вирішивши ще раз покататися за кілька годин. У домовлений час вони знову заволоділи цим же транспортним засобом, але під час другої поїздки були затримані.

Кваліфікуйте дії Л. і В. Чим відрізняється продовжуване незаконне заволодіння транспортним засобом від повторного? Яке кримінально-правове значення має в цьому випадку стан сп'яніння?

228. На законних підставах Б. і К. перебували на охоронюваній території Центру механізації заводу «Донхімкомбінат», де К. працював слюсарем-ремонтником. Побачивши на території автомобіль, вони вирішили незаконно ним заволодіти з метою доїхати до своєї приятельки. Після досягнутої домовленості Б. залишив територію Центру механізації, а К. проник до автомобіля, запустив двигун ключами, які знайшов у салоні транспортного засобу, і виїхав через прохідну на вулицю, де на нього чекав Б. Разом вони поїхали в обраному напрямку.

Суд кваліфікував дії Б. і К. за ч. 2 ст. 289 КК України як незаконне заволодіння транспортним засобом, вчинене за попе-

редньою змовою групою осіб, із проникненням у сховище.

Чи вірне рішення суду? Як слід кваліфікувати дії Б. і К. у випадку, коли транспортний засіб був би затриманий охороною на прохідній? Коли незаконне заволодіння транспортним засобом, вчинене з проникненням у приміщення або інше сховище, є закінченим кримінальним правопорушенням?

229. Убити таксиста й незаконно заволодіти його транспортним засобом домовилися Л. і Р. Для цього вони сіли в автомобіль таксі й попросили водія П. відвезти їх у вказане місце. Після того, як П. зупинився, Л., який сидів біля нього, діючи за заздалегідь складеним планом, почав наносити йому удари, а Р., перебуваючи на задньому сидінні автомобіля, накинув на шию П. шнур і почав його затягувати. У результаті описаних дій П. було заподіяно смерть. Після цього Л. і Р. незаконно заволоділи транспортним засобом.

Кваліфікуйте дії Л. і Р. Чи впливає в цьому разі на кваліфікацію мета, яка ставилася при незаконному заволодінні транспортним засобом? У який спосіб можна вчинити кримінальне правопорушення, передбачене ст. 289 КК України?

230. Мопедом А. заволодів незаконно, за що його було засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України. Своє рішення суд вмотивував тим, що викрадений транспортний засіб був розукмплектований, а саме без переднього колеса і кришки циліндра, а тому винною особою фактично було викрадено запчастини, а не сам транспортний засіб, експлуатація якого за наявності одного колеса була неможливою.

Чи вірне рішення суду? Який предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України? Чи впливає на це здатність транспортного засобу до самостійного пересування на момент вчинення кримінального правопорушення? При вирішенні цих питань слід враховувати постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 20.06.2019 р. у справі № 751/11193/16, провадження № 51-268км19 і від 03.07.2019 р. у справі № 175/293/18, провадження № 51-10024км18.

231. У злочинну змову щодо незаконного заволодіння

автомобілем, який, як їм стало відомо, шойно купив Ч., А. і В. вступили з Т. Згідно з попередньою домовленістю Т. шляхом обману заманив потерпілого в лісовий масив, де його чекали А. і В. Разом вони застосували до Ч. фізичне насильство: А. і В. нанесли численні удари по тілу потерпілого, утрюх вони зв'язали мотузкою його руки й ноги, прив'язали до дерева і заклеїли клейкою стрічкою рот, що позбавило Ч. можливості самостійно пересуватися і вільно дихати. Залишивши потерпілого у прив'язаному до дерева стані, вони незаконно заволоділи належним Ч. транспортним засобом.

Як кваліфікувати діяння А., В. і Т.? Чи зміниться кваліфікація, якщо (а) після вказаних насильницьких дій з'ясується, що ніякого автомобіля Ч. не купляв, або (б) при спробі запуску двигуна автомобіля спрацювала сигналізація, через що А., В. і Т. не змогли ним заволодіти?

232. На ринок Р. приїхав за покупками на своєму автомобілі. Зробивши покупки, він ужив алкогольні напої. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, Р. підійшов до чужого автомобіля, помилково вважаючи його своїм, і спробував відкрити власними ключами, після чого був затриманий. На досудовому слідстві дії Р. були кваліфіковані як замах на незаконне заволодіння транспортним засобом.

Чи вірне рішення суду? Як кваліфікувати діяння Р., якщо вказаний автомобіль був би не зачинений і Р. було б затримано при спробі запуску двигуна? З якого моменту кримінальне правопорушення, передбачене ст. 289 КК України, вважається закінченим?

233. Чужим автомобілем К. заволодів незаконно. Крім того, він розібрав його на запчастини. Отримані від їх реалізації кошти К. використав на лікування дитини. Через деякий час після цього він разом зі своїм знайомим В., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вирішив покататися на якому-небудь транспортному засобі. Із цією метою К. і В. смикали за дверні ручки автомобілі, вздовж яких вони проходили по вулиці. Через півгодини таких спроб К. знайшов незачинений автомобіль, до якого він разом із В. проник. За допомогою з'єднання електри-

чних дротів замка запалювання К. намагався запустити двигун, проте був затриманий разом із В. співробітниками поліції.

Кваліфікуйте дії К. і В. Чим відрізняється повторне незаконне заволодіння транспортним засобом від продовжуваного? Коли кримінальне правопорушення, передбачене ст. 289 КК України, вважається закінченим?

234. Для поїздки в м. Куп'янськ І. й Ш. вирішили заволодіти чужим автомобілем. Із цією метою вони зупинили на трасі незнайомого Т. і попросили підвезти їх до заправки. Через деякий час Ш. попросив зупинитися, а І., як вони й домовлялися, напав на водія, наніс йому ножове поранення шиї, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження, і виштовхнув його з автомобіля, після чого І. й Ш. поїхали далі. Під час руху вони за сонцезахисним козирком виявили гроші у сумі 5 тис. доларів США, а в бардачку пістолет «Форт-17», які привласнили.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Як кваліфікувати дії І. й Ш., якщо б вони (а) вирішили залишити гроші й пістолет в автомобілі, або (б) забули їх взяти після поїздки на ньому? Чи змінилася б кваліфікація, якщо б дії І. й Ш. були вчинені з метою обернути транспортний засіб на свою користь?

235. Знаходячись у будинку свого товариша Ш., Г. після спільного вживання алкогольних напоїв скористався тим, що власник транспортного засобу відпочиває, і взяв у будинку ключі від гаража й автомобіля, за допомогою яких відчинив двері гаража, проник у середину й незаконно заволодів автомобілем, що належав Ш. Під час руху Г. не впорався з керуванням транспортним засобом і допустив наїзд на пішохода, який помер від отриманих тілесних ушкоджень. При цьому Г. із місця дорожньо-транспортної пригоди втік, залишивши автомобіль.

Слідством встановлено, що Г. раніше був засуджений за незаконне заволодіння транспортним засобом, відбув основне покарання, але не відбув додаткового у виді позбавлення права керування транспортними засобами.

Вирішіть питання про відповідальність Г. Порушення яких правил руху або експлуатації транспорту призвело до до-

рожньо-транспортної пригоди? Чи змінилася б кримінально-правова оцінка вчиненого у разі, якщо Ш. надав би дозвіл Г. на керування автомобілем?

236. На автомийці А. залишив автомобіль і передав менеджру Б. ключі від нього. Через певний проміжок часу А., перебуваючи у кав'ярні, помітив, як його автомобіль проїхав повз нього. А. відразу ж поїхав до автомийки, де йому повернули автомобіль і ключі, а звинувачення щодо пересування на його автомобілі відхилили. Згодом поліція встановила, що по місту рухався саме автомобіль А., а за кермом був менеджер автомийки Б.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Хто є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України, який транспортний засіб є чужим? Чим відрізняється незаконне заволодіння транспортним засобом від самоправства?

237. Громадяни Л. і Р. помітили, як водій автомобіля Т. не зачинив його й пішов у напрямку магазину. Вони вирішили заволодіти транспортним засобом. Після проникнення до нього Л. і Р. шляхом штовхання відкотили автомобіль до гаражу Л., який знаходився неподалік. Р. забрав собі колеса, магнітолу й сидіння від автомобіля, а Л. вирішив перебити номер кузова і продати його. Під час спроби реалізувати кузов автомобіля Л. було затримано. Через те, що в ході слідчих дій вдалося виявити лише окремі запчастини автомобіля, слідчий кваліфікував дії Л. і Р. за ч. 1 ст. 194 КК України. Крім того, було з'ясовано, що розмір заподіяної шкоди становив 180 тис. грн.

Чи правильна кваліфікація дій Л. і Р.? Чим відрізняється предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 194 КК України, від предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК України? Чи впливає на кваліфікацію мета, з якою незаконно заволодівають транспортним засобом?

238. Йдучи до себе додому, О. на перехресті вулиць зустрів раніше невідомого йому чоловіка, який котив по вулиці мопед без реєстраційного номера. Чоловік запропонував О. придбати в нього цей мопед за 900 грн. Цього ж дня О. відкотив

мопед до свого гаражу, а наступного дня змінив номер кузову (рами) мопеду шляхом нанесення ударним способом за допомогою молотка додаткових цифр «7» і «4».

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чи є мопед предметом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 289 і ст. 290 КК України? Охарактеризуйте об'єктивні ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 290 КК України.

239. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, А. переходив у темний час доби проїзду частину дороги в передбаченому для цього місці, після чого через втому вирішив лягти на смугу, призначену для руху транспорту, щоб відпочити. У цей час по дорозі рухався автомобіль, водій якого Д. не зміг своєчасно виявити небезпеку, а коли виявив, то був змушений для уникнення наїзду на А. змінити напрямок свого руху ліворуч і виїхати на смугу зустрічного руху, що призвело до зіткнення з іншим автомобілем під керуванням С. Унаслідок дорожньо-транспортної пригоди водієві Д. і пасажиру автомобіля під керуванням С. було заподіяно смерть, а водієві С. – тяжкі тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чи може підлягати кримінальній відповідальності за порушення Правил дорожнього руху пішохід? Як вирішується питання про кримінальну відповідальність за наявності вини в дорожньо-транспортній пригоді і пішохода, і водія. При вирішенні завдання слід звернутися до постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 12.09.2019 р. у справі № 450/1523/14-к, провадження № 51-2361к18.

Додаткова література

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 14. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–*

2011): станом на 26.09.2011 р. / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків: Право, 2011. С. 334–342.

Борисов В. И., Гизимчук С. В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения. Харків: Консум, 2001. 160 с.

Іванов Ю. Ф. Незаконне заволодіння транспортним засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти. практич. посібник. Київ: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2008. 108 с.

Касынюк В. И. Уголовная ответственность за повреждение путей сообщения и транспортных средств. Харків: Изд-во Харьк. юрид. ин-та, 1979. 68 с.

Касынюк В. И., Корчева З. Г. Вопросы квалификации транспортных преступлений. Киев: УМК ВО, 1988. 70 с.

Котовенко О. М. Кримінальна відповідальність за пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів: монографія. Харьков: Консум, 2004. 136 с.

Коржанський М. Й., Мисливий В. А. Кваліфікація автотранспортних злочинів. Київ: Юрінком Інтер, 1996. 80 с.

Коробеев А. И. Транспортные преступления. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2003. 406 с.

Мисливий В. А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Дніпропетровськ: Юрид. акад. МВС України, 2004. 380 с.

Мисливий В. А., Бабанін С. В. Кримінальна відповідальність за порушення чинних на транспорті правил. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 192 с.

Мысливый В. А., Опальченко А. Н. Уголовная ответственность за допуск к управлению транспортными средствами водителей, находящихся в состоянии опьянения: учеб. пособие. Киев: Укр. акад. внутр. дел, 1992. 96 с.

Осадчий В. І. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту: монографія. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2011. 151 с.

Щупаківський Р. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння чужим транспортним засобом. Київ: Атіка, 2007. 160 с.

Т е м а 14. Кримінальні правопорушення

проти громадського порядку й моральності

З а в д а н н я

240. Після футбольного матчу, в якому команда «А» зазнала розгромної поразки, група її вболівальників кількістю близько 200 осіб вирішила помститися уболівальникам команди-суперниці. На виконання цього вони улаштували ходу від стадіону до центру міста, нападаючи дорогою на людей із символікою команди-суперниці, заподіюючи їм побой і різного ступеня тяжкості тілесні ушкодження. Крім того, вони розбили вікна у чотирьох автомобілях, на яких також була символіка суперників, а один такий автомобіль перекинули.

Поліцією було затримано 15 осіб вболівальників команди «А», з яких: 1) А. був керівником фанатського руху команди «А», скеровував усю групу вболівальників, об'єднував їх і вів за собою; 2) Б. і В. побили одного з уболівальників команди-суперниці, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження; 3) Г. розбив вікна в автомобілі; 4) Д., Е., Є. і Ж. разом перекинули інший автомобіль; 5) З. ударив кулаком в обличчя поліцейського, який здійснював охорону громадського порядку; 6) І. організував скандування непристойних гасел із погрозами на адресу вболівальників команди-суперниці; 7) Ж., З., К, Л., М., Н. і О. разом з усіма іншими затриманими брали участь у скандуванні цих гасел, запалювали фальшфеєри і показували непристойні жести перехожим і поліцейським, що їх затримували.

У чому відмінність групового порушення громадського порядку, масових заворушень і хуліганства, вчиненого групою осіб? У яких випадках ці кримінальні правопорушення кваліфікуються за сукупністю з іншими? Як слід кваліфікувати діяння А., Б., В., Г., Д., Е., Є., Ж., З., І., К, Л., М., Н. і О.?

241. Протестуючи проти політики влади, група мешканців одного з міст під керівництвом А. у передбаченому законом порядку вийшли на безстроковий і безперервний мітинг на центральний майдан цього міста. Кількість протестуючих періодично змінювалася в межах від 100 (уночі) до 2000 (удень) осіб. Для за-

безпечення проведення мітингу вони під керівництвом А., Б., В. і Г. встановили на майдані намети, польову кухню, сцену, агітаційні столи та інші об'єкти, які перекрили проїзд транспорту і рух пішоходів на цьому майдані і прилеглих до нього вулицях.

Інша група мешканців цього міста, які підтримували політику влади, висунули мітингувальникам вимоги звільнити транспортні комунікації для вільного проїзду і проходу. Останні відмовилися виконати ці вимоги, як наслідок, пізно увечері група прибічників влади з 12 осіб (Д., Е., Є., Ж., З., І., К., Л., М., Н., О., П.), озброївшись металевими палицями, балонами зі сльозогінним газом і травматичними пістолетами, під керівництвом Д. напали на протестувальників, знесли їх намети, зламали сцену і розігнали тих, хто ночував у наметах. На ранок майдан і прилеглі до нього вулиці знову були доступні для вільного проїзду транспорту і проходу пішоходів.

У чому відмінність групового порушення громадського порядку, масових заворушень і хуліганства, вчиненого групою осіб? У яких випадках ці кримінальні правопорушення кваліфікуються за сукупністю з іншими? Як слід кваліфікувати діяння А., Б., В., Г., Д., Е., Є., Ж., З., І., К., Л., М., Н., О. і П.?

242. Після опівночі 13-річний А., 15-річний Б. і 17-річний В. вживали наркотичні засоби в безлюдному міському парку. Знаходячись під дією цих засобів, вони почали трошити майно й обладнання парку, зокрема, кидали каміння в плафони ліхтарів і вітрини павільйонів і порозбивали їх; перекинули декілька декоративних паркових споруд; витоптали клумбу і поламали декоративні дерева; учинили непристойні написи й малюнки на стінах та ін. Після цього А., Б. і В. із парку зникли і їх було затримано лише через декілька днів на підставі аналізу записів відеокамер спостереження.

У чому відмінність хуліганства від групового порушення громадського порядку? В яких випадках вимагається додаткова кваліфікація діянь осіб, які вчиняють названі кримінальні правопорушення, за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями? Відмежуйте хуліганство від інших кримінальних правопорушень, проаналізувавши постанову ВСУ від 04.10.2012 р.

у справі № 5-17кц12 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/27362835>); постанову ВСУ від 05.02.2015 р. у справі № 5-41кц14; (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/42862032>) і постанову ККС ВС від 19.04.2018 по справі № 209/1242/13-к (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73627860>). Кваліфікуйте діяння А., Б. і В.

243. Група співробітників однієї з установ улаштувала в неділю пікнік у безлюдному місці на березі озера. У цей час до них підійшли А. і Б., які почали безпідставно чіплятися до відпочиваючих, висловлювати сороміцькі жарти стосовно присутніх жінок, задиратися до чоловіків тощо. Коли один із відпочиваючих попросив А. і Б. залишити їх у спокої, А. ударив його кулаком в обличчя. У цей час Б. підбіг до казана, в якому варилася юшка, ударом ноги перекинув його і, підбравши сокиру, що лежала поруч, пригрозив убити кожного, хто підійде до нього чи до А. Спільними зусиллями відпочиваючим удалося затримати А. і Б., зв'язати їх і передати поліції, але у процесі затримання одному із відпочиваючих Б. наніс удар сокирою, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Відмежуйте кримінальні правопорушення проти громадського порядку від кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи. Які діяння кваліфікуються за сукупністю кримінальних правопорушень? Вивчіть ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 03.02.2004 р. (Вісник Верховного Суду України. 2004. № 8. С. 20) й ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 05.05.2005 р. (Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах: офіц. вид. / Верх. Суд України. Київ: Ін Юре, 2007. С. 298-300). Кваліфікуйте діяння А. і Б.

244. А. повечеряв у ресторані, але відмовився розрахуватися. Коли офіціанти Б. і В. почали вимагати від нього оплату, запропонували, якщо в нього немає грошей, залишити у заставу якусь річ і потім розрахуватися, А. почав демонстративно бити посуд, заскочив на стіл і почав перестрибувати зі столу на стіл, збиваючи при цьому тарілки зі стравами інших відвідувачів, голо-

сно лаятися на адресу офіціантів і відвідувачів. Коли офіціант Б. спільно з поліцейським Г., який у позаробочий час вечеряв у цьому ж ресторані, намагалися угамувати А., він наніс Б. удар ногою в обличчя, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження, а Г. – удар підібраним зі столу ножем в око, вибивши його.

Як кримінальні правопорушення проти громадського порядку й моральності співвідносяться з кримінальними правопорушеннями проти життя і здоров'я особи? В яких випадках вимагається їх кваліфікація за сукупністю? Вивчить ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13.05.2014 р. (КС. 2014. Вип. 2. С. 77–79). Кваліфікуйте діяння А.

245. Мисливець А. повертався увечері з полювання п'яний, але без здобичі, через що сильно переживав. Коли він уже йшов вулицею свого села, то вирішив «уполювати» хоча б щось. Помітивши, що на подвір'ї його сусідки Б. пасуться гуси, А. здійснив у них чотири постріли, убивши двох і поранивши ще одного птаха. Почувши постріли, Б. вискочила з хати і почала сваритися на А., у відповідь на це він вилаявся, пригрозив вбити її, а на підтвердження серйозності намірів здійснив два постріли з рушниць в повітря. На цей шум повиходили й інші сусіди, які викликали поліцію, і А. був затриманий.

Як впливає використання зброї при вчиненні кримінальних правопорушень проти громадського порядку й моральності на їх кваліфікацію? Вивчить ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 18.04.2002 р. (рішення Верховного Суду України: Щорічник. 2003. 2004. С. 136–137) і ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціального суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 09.07.2013 р. (КС. 2013. Вип. 3. С. 107–110). Кваліфікуйте діяння А. Чи змінилася б кваліфікація діяння А., якщо Б. знаходилася з ним в особистих неприязних стосунках?

246. Пара закоханих А. і Б. гуляла в міському парку і захотіла вступити у статеві зносини. Вибравши, як вони вважали, непомітне місце, А. і Б. вступили у статеві зносини у природний і

неприродний способи. Однак їх дії помітили малолітні діти, які гралися на гральному майданчику, почали проявляти інтерес до того, що відбувається, голосно обговорювати це між собою. Звернувши увагу на реакцію дітей, статеві зносини А. і Б. помітили й батьки цих дітей, які відпочивали на лавках поодаль. Вони почали голосно висловлювати своє невдоволення поведінкою А. і Б., докоряти їх, ображати. Зрештою, усіх дітей з майданчика батьки забрали і розійшлися по парку. Проте статеві зносини А. і Б. помітив В., який зробив відеозапис на мобільний телефон і наступного дня поширив цей запис у месенджері серед своїх друзів.

Що є об'єктом діянь, учинених А., Б. і В.? Що є предметом діяння, учиненого В.? Кваліфікуйте діяння А., Б. і В.

247. Під час поховання А. його родичі поклали до могили велику кількість золотих виробів, загальною вартістю близько 50000 гривень. Б., який був присутній на похороні, помітив це і через три дні уночі розкопав могилу А. й заволодів указаними цінностями.

Що є об'єктом і предметом діяння, учиненого Б.? У чому відмінність наруги над могилою у формі незаконного заволодіння предметами, що знаходяться на (в) могилі, і кримінальних правопорушень проти власності? Кваліфікуйте діяння Б.

248. У приміщенні одного з науково-дослідних інститутів у 1975 р. до 30-річчя Перемоги над нацизмом було встановлено бронзову меморіальну дошку на честь співробітників цього інституту, які загинули в тій війні. Восени 2019 р. співробітники цього інституту А. і Б., залишившись після закінчення робочого дня, таємно демонтували згадану дошку, розрізали її на частини і наступного дня здали їх до пункту прийому металобрухту.

Що виступає об'єктом і предметом діяння, вчиненого А. і Б.? Кваліфікуйте діяння А. і Б. Чи потрібна додаткова кваліфікація діянь А. і Б. за ст. 213 КК України?

249. Солдат Збройних Сил України А. загинув, захищаючи Батьківщину, під час проведення Операції об'єднаних сил у Донецькій області і був похований у рідному селищі. Його односелець

Б., який дотримувався проросійських поглядів на цю війну, уночі розкидав вінки на могилі А., зламав встановлений хрест, розірвав прикріплені до нього Державний прапор України і прапор Збройних Сил України, зробив на могилі образливі написи.

Що є об'єктом і предметом діяння, вчиненого Б.? Кваліфікуйте діяння Б. Чи потрібна додаткова кваліфікація його діянь за статтями, що передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян?

250. Від свого діда А. чув багато розповідей про запеклі бої, які відбувалися біля їх села під час Другої світової війни, і про місця поховання загиблих солдатів Червоної Армії й Вермахту. Купивши металошукач і підготувавши інший інструмент, А. упродовж літніх канікул проводив розкопки в місцях, про які розповідав дід. Він дійсно знайшов декілька поховань солдатів обох армій, з яких він бляхи ременів, гудзики, нагороди, елементи зброї й особистих речей загиблих забрав собі до колекції і частково продав іншим колекціонерам, а також декілька придатних до вибуху гранат. Кістки скелетів загиблих солдатів А. викинув у яр.

Що є об'єктом і предметом діяння, вчиненого А.? Кваліфікуйте діяння А. Чи підлягають діяння А. кваліфікації за сукупністю зі статтями, що передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення проти власності і громадської безпеки?

251. Кішка, яка жила в родині А., народила чотирьох кошенят. Наступного дня після їх народження А. віддав новонароджених кошенят своєму сусідові Б. для згодовування собаці. Б. разом із малолітнім сином, якого він змалечку привчав «бути справжнім мужиком», кинули ще живих кошенят у вольєр до собаки, який жорстоко розірвав і з'їв їх.

Кваліфікуйте діяння А. і Б. Якими є кваліфікуючі ознаки діяння Б. і як їх наявність впливає на кваліфікацію діяння А.?

252. Малолітній А. на канікулах прийшов на роботу до свого дідуся Б., який працював на деревообробному підприємстві. Коли А. гуляв у дворі підприємства, на нього напали два дворових

собаки, що постійно там жили. Вони покусали і сильно злякали А., який увесь у сльозах прибіг до Б. і поскаржився йому. Бажаючи помститися за онука, Б. залишив його у приміщенні, а сам, схопивши лопату, вискочив на подвір'я і цією лопатою убив обох собак. За тим, що відбувається, А. спостерігав у вікно.

Кваліфікуйте діяння Б. Чи впливає на кваліфікацію його діяння усвідомлення ним того, що онук спостерігав за його діянням? Чи змінилася б кваліфікація діяння Б., якби він убив собак під час, коли вони напали на А.?

253. У мережі Інтернет А. періодично відвідував порнографічні сайти, переглядав на них відеозаписи і надсилав своїм друзям Б. і В. через месенджери посилення на ті з них, які йому сподобалися. Б. переглядав ці записи зі своїм неповнолітнім братом Г., про якого А. не знав.

Які твори, зображення або інші предмети порнографічного характеру можуть бути предметом кримінального правопорушення проти моральності? Які форми вчинення об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення? Якими є кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення? Кваліфікуйте описані в умові діяння.

254. Маючи потребу у грошах, А. зареєструвалася на одному з сайтів в Інтернеті, через який у режимі он-лайн на веб-камеру демонструвала замовникам сцени порнографічного характеру з власною участю. За це вона отримувала плату на свій банківський рахунок від глядачів, які знаходилися за межами України. Через два місяці А. розповіла своїй однокурсниці Б. про цей спосіб заробітку і запропонувала долучитися. Далі А. і Б. почали зніматися у сценах порнографічного характеру разом.

Які твори, зображення або інші предмети порнографічного характеру можуть бути предметом кримінального правопорушення проти моральності? Які форми вчинення об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення? Якими є кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення? Кваліфікуйте описані в умові діяння.

255. У належній йому трикімнатній квартирі А. відкрив

приватний масажний салон, в якому масажистками працювали Б., В., Г. і Д., при чому Д. була неповнолітньою, про що А. дос-теменно знав. У салоні Б., В., Г. і Д. дійсно надавалися послуги з масажу, але вони виступали лише прикриттям для вступу за плату у статеві зносини з клієнтами. Інформація про це поши-рилася серед зацікавлених осіб і до відкритого А. масажного салону чоловіки зверталися переважно лише для вступу за пла-ту у статеві зносини зі співробітницями. А. здійснював контр-оль за цим і отримував певну частину винагороди від клієнтів.

Кваліфікуйте діяння А., Б., В., Г. і Д. Чи змінилася б кваліфі-кація діяння А., якщо б він не знав про неповноліття Д.? Як вирішу-ється питання про відповідальність клієнтів масажного салону?

256. Власник і водночас адміністратор нічного клубу А. дав оголошення в місцеві газети про набір танцівниць до цього клубу. Дівчатам, які зверталися за цим оголошенням, він відверто говорив, що насправді йдеться про роботу проституток, на що частина з них погоджувалася. У результаті Б., В., Г., Д. і Є. досяг-ли з А. домовленості про роботу проститутками, причому Є. була неповнолітньою, про що не знав А., який разом зі своїми помічни-ками Ж. і З. забезпечував дівчат проживанням на орендованих квартирах, клієнтами, охороною, а також прикривав від правоох-оронних органів. За це А. отримував від проституток частину їх доходу, з якої виплачував також винагороду Ж. і З.

Кваліфікуйте діяння А., Ж. і З. Чи змінилася б кваліфі-кація, якщо вони знали б про те, що Є. – неповнолітня? Чи змі-нилася б кваліфікація, якби А. примушував дівчат займатися проституцією?

257. Десятикласник А., який уже декілька років спожи-вав наркотичні засоби і збував їх іншим особам через так звані «закладки», переконав у «крутості» споживання наркотиків і можливості ще й підзаробити на цьому своїх однокласників Б. і В. Вони взялися утрюх збувати наркотичні засоби через закла-дки. Крім того, Б. і В. стали також і вживати їх.

Яким є об'єкт і хто є потерпілими від діяння, вчиненого А.? Кваліфікуйте діяння А., Б. і В. Як змінилася б кваліфікація,

якби А. був повнолітнім?

258. Сім'я А. належала до однієї з націй, яка має давні й славні традиції виноробства. Вино в сім'ї вироблялося постійно і споживалося щодня, при цьому потроху наливали і малолітнім дітям, починаючи з 7–8 років. Під час святкування 15-річчя доньки А. запрошених на день народження її однокласників також почастивали домашнім вином. Залишившись без догляду дорослих, три однокласниці А. (Б., В. і Г.) сп'яніли і, вийшовши на вулицю серед ночі, голосно співали непристойних пісень, сміялися і лаялися, чим розбудили багатьох мешканців сусідніх будинків, які й викликали поліцію.

Кваліфікуйте діяння батьків А., а також Б., В. і Г. Відмежуйте дрібне хуліганство від кримінально-караного хуліганства. Вивчіть ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 11.03.2010 р. (Вісник Верховного Суду України. 2010. № 12. С. 9–10).

259. Мати-одиначка А. мала трьох дітей: 12-річну доньку, 8-річного сина і 1-річну доньку. Вона ніде не працювала, діти не навчалися і всі разом вони проживали у підвалі покинутого будинку біля залізничного вокзалу. Для того, щоб діставати кошти на проживання, А. змусила старшу доньку займатися проституцією на вокзалі, сина схилила до вчинення дрібних крадіжок у пасажирів, а сама з молодшою донькою на руках жебракувала на вокзалі й у вагонах потягів.

Кваліфікуйте діяння А. Чи змінилася б кваліфікація А., якщо б вона застосовувала фізичний чи психічний примус до дітей? У яких випадках діяння А. додатково потребувало б кваліфікації за іншими статтями КК?

Додаткова література

Про судову практику у справах про хуліганство : постановою Пленуму Верховного Суду України від 22 груд. 2006 р. №10. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011) : станом на 26 вересня 2011 р. /*

упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків: Право, 2011. С. 356–361.

Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність: постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2004 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04>

Розгляд судами кримінальних справ про хуліганство : узагальнення, підготовлене суддею Верховного Суду України Ю. М. Кармазіним та науковим консультантом управління вивчення та узагальнення судової практики О. Г. Литвишко. URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/B0DCABFE5CB7F216C2257B7C0042F42D](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/B0DCABFE5CB7F216C2257B7C0042F42D)

Бандурка І. О. Злочини проти моральності у сфері статевих стосунків. Харків : Золота миля, 2012. 224 с.

Горбачевський В. Я., Калашнік В. О., Казміренко Л. І. Хуліганство як злочин проти громадського порядку: психологічні аспекти : наук.-практ. посібник / за ред. О. В. Негодченка. Дніпропетровськ. : ДДУВС, 2009. 136 с.

Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: хуліганські злочини та склади злочинів. Харків : Право, 2016. 184 с.

Калмиков Д. О., Данилевський А. О. Кримінальна та адміністративна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 616 с.

Каткова Т. Г. Правова охорона культурної спадщини в Україні. Харків : Право, 2008. 216 с.

Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2012. 908 с.

Кузнецов В. В., Бабаніна В. В., Кузнецова Л. О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: національний та зарубіжний досвід. Київ : НВП "ІНТЕРСЕРВІС", 2013. 268 с.

Ландіна А. В. Охорона моральності за кримінальним кодексом України. Київ : Юрид. думка, 2013. 204 с.

Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України). Харків : Харків юрид., 2009. 252 с.

Савченко А. В., Репецький С. П. Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 280 с.

Топольськова І. О. Боротьба із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність. Луганськ : РВВ ЛАВС, 2003. 192 с.

Тема 15. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

З а в д а н н я

260. Громадянин України С. домовився з громадянином Російської Федерації К. про придбання останнім 200 грамів канабісу. С. запропонував своєму знайомому Х. здійснити доставку за грошову винагороду до Росії пакунку, в якому серед інших речей був прихований канабіс. Під час проходження митного контролю у Х. було виявлено цей наркотик.

Вирішіть питання про відповідальність С., К. і Х. Як слід кваліфікувати дії С., К. і Х. за умови, що Х. пообіцяв С. доставити в Росію для Х. 200 грамів канабісу, але в останню мить передумав і вирішив залишити канабіс у себе для власного споживання? До яких видів належать кримінальні правопорушення, вчинені С., К. і Х.?

261. Уночі А. таємно проник до будинку свого знайомого й викрав речовини, котрі за висновком експерта належать до прекурсорів. Ці речовини А. мав на меті використати у власному господарстві.

Кваліфікуйте дії А. Як слід вирішити питання про відповідальність А., якби ним були викрадені не прекурсор, а наркотичні засоби? Як слід вирішити питання про відповідальність А., якби він спочатку викрав прекурсор для використання у власному господарстві, але потім через тиждень передумав і продав їх Б. для виготовлення останнім наркотичних засобів?

262. Маючи у приватній власності земельну ділянку, С.

посіяв на ній насіння опійного маку (*Papaver somniferum*) і коноплі індійської (*Cannabis indica*). Догляд за ростом зазначених рослин здійснював М. Після посадки зійшло майже 1000 рослин маку, а насіння коноплі виявилось неякісним: зі 100 насінин зійшло тільки 9.

Улітку під час цвітіння маку С. зібрав першу партію «макової соломки» вагою 1 кг, яку продав у місті Харків. Частину залишку «макової соломки» С. і М. спожили вдома, а частину – на футбольному матчі.

Вирішіть питання про відповідальність С. і М. Як вирішувати питання про відповідальність зазначених осіб, якби після посадки зійшло не 1000, а рівно 100 рослин маку? Проведіть відмежування кримінальної відповідальності за посів або вирощування снотворного маку чи конопель від адміністративної відповідальності за незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель.

263. Із городів місцевих жителів А. неодноразово викрадав головки маку, з яких виготовляв екстракт опію і вживав його вдома зі своєю подругою З.

Одного разу до А. і З. прийшла їх спільна знайома 17-річна Д. А. запропонував Д. спробувати екстракт опію, переконуючи її у тому, що це дасть їй змогу відчувати на собі незабутнє емоційне піднесення. Д. категорично відмовилася. Тоді А. схопив її за руки, долаючи опір, а З. ввела Д. ін'єкцію екстракту опію. Оскільки Д. хворіла на ішемічну хворобу серця, то введення ін'єкція призвела до зупинки серця і смерті.

Вирішіть питання про відповідальність А. і З. Як слід вирішити питання про відповідальність А. і З., якщо б на пропозицію А. спробувати екстракт опію Д. погодилася б і в результаті власноручного введення ін'єкції померла?

264. На «чорному» ринку Б. придбав 10 літрів сірчаної кислоти і 10 літрів ацетону з метою виготовлення наркотичних засобів частково для власного споживання, частково – для збуту. Для цих же цілей він уночі викрав із шкільного кабінету хімії 1 кг «марганцівки» (перманганату калію).

Кваліфікуйте дії Б. Як слід вирішити питання про відповідальність Б, якщо б метою його дій було виготовлення наркотичних засобів лише для власного споживання? Проведіть відмежування кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ст. 309 КК України, від адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 44 КУпАП. До яких видів належать кримінальні правопорушення, вчинені Б.? Проведіть розмежування різних видів кримінальних правопорушень, вчинених Б.

265. С. отримав від малознайомого йому К. 200 штук ампул ємністю 1 мл 1% розчину морфіну для зберігання за певну плату. С. зберігав його у себе на квартирі протягом трьох місяців. Кожен місяць К. приходив до С., забирав частину ампул і сплачував С. гроші за зберігання.

Вирішіть питання про відповідальність С. і К. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо С. через деякий час дізнався, що К. реалізує вказаний засіб іншим особам, і у зв'язку з цим попрохав К. підвищити платню за зберігання, на що останній погодився?

266. Бажаючи придбати наркотики, П. звернувся до К. Не маючи їх, К. продав П. речовину, яка не містила наркотичних компонентів. У результаті вживання цієї речовини П. були спричинені тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність П. і К. Як слід кваліфікувати вчинене, якщо б К. збув П. наркотичну речовину, проте помилився із дозуванням, внаслідок чого П. помер?

267. За попередньою змовою А., Б. і В., використовуючи свої знання в галузі хімії, виготовили 500 г героїну. Цей наркотичний засіб вони продали невідомим особам, а кошти від реалізації в сумі 1 180 000 гривень поклали на особисті рахунки у відділеннях різних комерційних банків, маючи на меті продовжувати незаконний обіг наркотичних засобів.

Кваліфікуйте дії А., Б. і В. Чи зміниться кваліфікація, якщо вказані кошти будуть використовуватися лише для задо-

волення власних потреб вказаних осіб (сплата боргу, придбання товарів і послуг) без розміщення їх на банківських рахунках? Проведіть розмежування норм, передбачених статтями 209 і 306 КК України.

268. У невідомої особи Р. купив 100 цигарок із начинкою маріхуани (кожна вагою 6 г) для власного споживання і приніс їх додому. Через два дні він був затриманий працівниками поліції, коли палив одну з цигарок на переповненій вболівальниками трибуні стадіону під час проведення футбольного матчу.

Кваліфікуйте дії Р. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо Р. не тільки вживав зазначені наркотичні засоби, а й наполегливо пропонував і пригощав ними всіх охочих?

269. Працівник однієї з лабораторій медичного інституту К. безпечно ставився до обліку морфію, за телефонними дзвінками дозволяв видачу останнього для проведення дослідів. Це призвело до того, що 50 г. морфію було викрадено й реалізовано наркозалежним особам.

Дайте кримінально-правову оцінку діям К. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо К. умисно вносив неправдиві дані до облікової документації і через декількох спільників збував морфій наркозалежним особам?

Додаткова література

Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України в ред. Закону № 530-V від 22.12.2006. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 10. Ст. 89.

Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 26 квітня 2002 р. із змін. і допов. згідно з ППВСУ № 16 від 18.12.2009 р. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011)* / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків: Право, 2011. С. 156–168.

Про затвердження переліку наркотичних засобів, психо-

тропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : постанова КМУ від 6 травня 2000 р. № 770 (із змінами). *Офіційний вісник України*. 2000. 26 трав. (№ 19).

Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу (із змінами) : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 р. № 188. *Офіційний вісник України*. 2000. 8 верес. (№ 34).

Данилевська, Ю. О. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: проблеми кримінально-правової кваліфікації : практ. посібник. Луганськ : РВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 286, (1) с.: табл.

Доброрез І.О. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: навч.-метод. посібник. Сімферополь, 2012. 92 с.

Лемешко О. М. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів. Харків : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2004. 121 с.

Литвак О. М., Однолько І. В. Запобігання наркозлочинності неповнолітніх в Україні кримінально-правовими заходами. Дніпропетровськ: Вид-во ЛДУВС, 2012. 268 с.

Мирошніченко Н. А., Козаченко О. В. Кримінально-правова боротьба з розповсюдженням наркоманії. Одеса, 2005. 160 с.

Музика А. А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних речовин. Київ : Логос, 1998. 324 с.

Музика А. А., Горох О. П. Покарання за незаконний обіг наркотичних засобів. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2010. 255 с.

Наден О. В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Харків: Право, 2003. 224 с.

Організований наркобізнес / В. І. Борисов, Ю. В. Баулін, Л. В. Дорош, О. М. Лемешко, О. І. Перепелиця. Харкі : Право, 2005. 255 с.

Фесенко Є. В. Злочини проти здоров'я населення та сис-

тема заходів з його охорони. Київ : Атіка, 2004. 280 с.

Т е м а 16. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову й мобілізації

З а в д а н н я

270. У квітні поточного року працівники Головного управління Національної поліції в Полтавській області М. і С. посварилися на ґрунті службових стосунків. Одного дня С. вийшов із робочого кабінету й залишив відчиненим сейф із секретними документами. Скориставшись нагодою, а також з метою помсти М. викрав із сейфа С. три оперативно-розшукові справи. Коли С. повернувся і виявив відсутність справ, М. став вимагати від останнього 3 тис. доларів США за їх повернення.

Вирішіть питання про відповідальність М. і С.

271. Працівник Головного управління Національної поліції в Сумській області Т. отримав у спеціальній бібліотеці Управління методичні рекомендації з грифом секретності «таємно» щодо проведення окремих оперативно-розшукових заходів у середовищі наркозалежних осіб. Ознайомившись із отриманою літературою, Т. у порушення правил таємного діловодства не здав її до спецбібліотеки, а залишив у шухляді столу у своєму робочому кабінеті. Після закінчення робочого дня Б., який працював разом із Т., скориставшись його відсутністю, виявив залишені ним методичні рекомендації й передав їх Х., який не мав допуску до державної таємниці. Наступного дня Х. звернувся до чергової частини Управління із заявою про те, що вказаний документ був нібито знайдений ним у громадському транспорті.

Вирішіть питання про відповідальність Т., Б. і Х.

272. Улітку поточного року працівник авіаційного заводу м. Харків Р., знаходячись у місті, зустрів свого знайомого Д., який був зі своєю знайомою громадянкою РФ П. Маючи допуск до державної таємниці, Р. і Д. почали розмову про новий виріб,

що був спроектований на заводі і характеристики якого мали гриф секретності «таємно». Не звертаючи уваги на П., вони вголос обмінювалися таємною інформацією, яку остання мала можливість вільно сприймати.

Вирішіть питання про відповідальність Р. і Д.

273. Старший оперуповноважений кримінальної поліції районного відділу МВС на залізничній станції Чернівці Львівської залізниці С. отримав у спеціаліста РСН П. примірник № 34 цілком таємного наказу МВС України від 15.10.2000 р. № 00123, що регламентує агентурну роботу. У порушення правил таємного діловодства цей наказ він своєчасно не здав до РСН, а через деякий час загубив його. Із метою маскування факту втрати наказу С. отримав у П. наявний у РСН примірник № 35 цього наказу і за допомогою зв'язків серед працівників типографії «Фактор» виготовив його новий примірник.

Вирішіть питання про відповідальність С., працівників типографії «Фактор» і П.

274. Громадянин Польщі К. виготовив за 1000 євро для громадян України Д. і С. два підроблених паспорти громадян Польщі. Після цього К. прибув на власному автомобілі в м. Львів і передав їх Д. і С., які запропонували останньому за грошову винагороду у розмірі 2000 євро доставити їх до м. Краків. К. прийняв пропозицію. У подальшому під час паспортного контролю прикордонники виявили підроблені паспорти й затримали Д., С. і К.

Вирішіть питання про відповідальність К., Д. і С.

275. Проживаючи в с. Дусино Свалявського р-ну Закарпатської області й не маючи постійної роботи, В. із корисливих мотивів вступив у кримінально протиправну змову з Н. щодо переховування й харчування за винагороду нелегальних мігрантів у належному його сім'ї будинку з метою їх подальшого незаконного переправлення через державний кордон України. Наступного дня В. розмістив у своєму будинку групу нелегальних мігрантів – 27 вихідців з Китаю, які були доставлені Н. на

мікроавтобусі. Декілька днів В. переховував їх, слідкував за їх компактним таємним розміщенням і харчуванням, доки їх не було викрито й затримано співробітниками Управління СБУ в Закарпатській області.

Вирішіть питання про відповідальність Н., В. і членів родини останнього.

276. Громадянин Китаю Л. вступив у кримінально протиправну змову з громадянином України Ч. і громадянином РФ Б. щодо незаконного переправлення 14 громадян КНР із м. Москва до м. Харків через державний кордон України й РФ. Через декілька днів Л. прибув до м. Москва і разом із Б. доставив мікроавтобусом 14 громадян КНР до державного кордону України. На кордоні їх чекав Ч., який польовими дорогами провів їх через кордон та іншим мікроавтобусом доставив до м. Харків. Декілька днів група переправників і нелегалів перебувала на квартирі по вул. Полтавський шлях, доки не була виявлена співробітниками поліції.

Вирішіть питання про відповідальність Л., Ч. і Б.

277. Не будучи суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів і не маючи відповідного дозволу (висновку) Державної служби експортного контролю України, Ж. вирішив переправити наявні в нього товари військового призначення, а саме: рукоятку управління РУ-2, регулятор подачі кисню РПК-52, сигналізатор тиску СПТ-0,2 і прилад дистанційного управління ДУ-7 з м. Одеса потягом до м. Москва. Із цією метою він розмістив вказані вироби в ніші для перевезення багажу службового купе вагону № 5, не вказав їх у митній декларації та не пред'явив для митного контролю співробітникам Глухівської митниці, які спільно з військовослужбовцями Сумського прикордонного загону виявили й вилучили зазначені товари.

Вирішіть питання про відповідальність Ж.

278. Екіпаж військового транспортного літака у складі командира літака майора Г., штурмана ланки лейтенанта П. і техника-інструктора лейтенанта Ж., здійснюючи рейс Харків-Чернівці й

пролітаючи над територією України в районі м. Могилів-Подільський Вінницької області, попали у грозу, навігаційне обладнання вийшло з ладу, у зв'язку з чим недотрималися встановленого їм повітряного коридору і ледь не зіштовхнулися з іншим літаком.

Вирішіть питання про відповідальність Г., П. і Ж.

279. Екіпаж цивільного літака «Боїнг-747» туристичної компанії «Авіатревел», виконуючи міжнародний рейс Париж – Москва, здійснив вимушену посадку в м. Київ без відповідного дозволу у зв'язку з несприятливими погодними умовами.

Вирішіть питання про відповідальність членів екіпажу.

280. Командир полку К. організував незаконний виліт військового вертольота Мі-8Т, взяв на себе керівництво польотами й дозволив виліт екіпажу вертольота у складі командира ланки капітана С., пілота-штурмана капітана Є. і техника-інструктора прапорщика Д. У цей же день члени екіпажу, не ввімкнувши систему автоматичної реєстрації параметрів польоту (САРПП), виконали незаконний політ, під час якого в обумовленому місті взяли на борт 19 громадян Індії й Пакистану і на малій висоті, щоб не бути виявленими засобами ПВО, без відповідного дозволу і поза пунктами пропуску через державний кордон вилетіли з України до Польщі, де висадили іноземців і в аналогічний спосіб повернулися на аеродром базування. У друге вони вчинили аналогічні дії і незаконно перемістили до Польщі 29 громадян Індії й Пакистану.

Вирішіть питання про відповідальність К. і членів екіпажу.

281. Працюючи викладачем кафедри військової підготовки університету, маючи допуск до державної таємниці, К. отримав топографічну карту, яка містила відомості, що становлять державну таємницю. Після проведення заняття К. по картці обліку видачі документа передав вказану карту для ознайомлення студентам кафедри, які, не маючи допуску до державної таємниці, ознайомилися із зазначеною топографічною картою.

Вирішіть питання про відповідальність К.

282. Порушуючи інструкцію щодо забезпечення державної

таємниці, конструктор заводу С. брав документи, що містили таку таємницю, для роботи з ними вдома. Одного разу, перебуваючи у стані сп'яніння, він загубив теку з такими документами. К. її підібрала і показала своєму чоловіку. Ознайомившись зі змістом документів, останній відніс знахідку до місцевого управління поліції.

Вирішіть питання про відповідальність С.

283. Працюючи у режимно-секретному відділі підприємства, маючи допуск до державної таємниці, Т. отримав Інструкцію з таємного діловодства, яка містила відомості, що становлять державну таємницю. Із метою користування власним екземпляром вказаної інструкції він відсканував її, а зображення записав на компакт-диск, який зберігав на своєму робочому місці. Після звільнення з підприємства допуск до відомостей, що становлять державну таємницю, був йому скасований. У подальшому Т. вирішив продати наявну в нього інформацію, але був затриманий після ознайомлення і передачі З. компакт-диска, на якому містилися файли з відсканованим зображенням документів, зміст яких становив державну таємницю.

Варіант: З. є іноземцем – представником іноземної організації і Т. знав про це.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Т. і З.

284. Аспірант Л., вихваляючись перед своїм колишнім шкільним товаришем С. успіхами в науці, пояснив йому принцип роботи і накреслив схему побудови приладу, що було державною таємницею. Відомості невдовзі використала одна з іноземних фірм на шкоду інтересам України. Виявилося, що С. був їх агентом, а Л. цього не знав.

Вирішіть питання про відповідальність С. та Л.

285. Геодезист геофізичної розвідувальної експедиції І. був відряджений для виконання геофізичних робіт. Для виконання завдання, маючи відповідний допуск до державної таємниці, він отримав у фондах експедиції шість топографічних карт, які містили відомості, що становлять державну таємницю. Під час виконання геофізичних робіт на місцевості І. упустив

одну з карт у річку, внаслідок чого вона була знищена.

Варіант: І. залишив карту на місцевості і її знайшли туристи та повернули експедиції.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність І.

286. Співробітник конструкторського бюро підприємства, що розробляло бойову техніку М. всупереч інструкціям брав додому на вихідні таємні креслення з тим, щоб на дозвіллі обміркувати низку раціоналізаторських пропозицій. Креслення побачив його 10-річний син. Бажаючи похвалитися перед приятелями тим, якою складною роботою займається батько, хлопчик виніс ці креслення на вулицю і став демонструвати їх групі підлітків, а згодом особам похилого віку, які відпочивали у дворі на лавах і стільцях. Побачивши у вікно, що його документи знаходяться у сторонніх осіб, М. вийшов і забрав їх. Один із сусідів повідомив про цей випадок правоохоронні органи. З огляду на специфіку відомостей М. вирішив, що ніхто нічого не зрозумів і не запам'ятав.

Вирішіть питання про відповідальність М.

287. Співробітник конструкторського бюро підприємства, що розробляло бойову техніку Б. всупереч інструкціям узяв важливі документи із собою на концерт самодіяльності, який проходив в актовому залі приміщення цієї ж установи. Заслухавшись виступом хору, Б. випустив із рук декілька аркушів, які впали за обшивку м'якого крісла. Згодом було з'ясовано, що ніхто з документами не ознайомився і не мав такої змоги.

Вирішіть питання про відповідальність Б.

288. Громадянка М. мала намір на підставі документів моряка виїхати з України до Канади, не бажаючи при цьому працювати на морському транспортному засобі, і тому звернулася до директора морського агентства Ч. із проханням за грошову винагороду оформити на її ім'я посвідчення особи моряка, використовуючи яке вона могла б перетнути державний кордон України. Погодившись, Ч. оформив і подав до дипломно-паспортного відділу порту підроблені ним документи, які містили завідомо неправдиві відомості про те, що М. має мор-

ську освіти суднового кухара і допуск до закордонного плавання. Згодом у пункті пропуску в м. Одеса М. була затримана при спробі перетнути державний кордон України на підставі підробленого посвідчення.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність М. і Ч.

289. Прибиральниця конструкторського бюро отримала завдання збирати відомості, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідальної діяльності, у сфері оборони країни. Її підозріла поведінка привернула увагу працівників служби безпеки цієї установи. Під час огляду приміщення для зберігання технічного приладдя у прибиральниці було знайдено не знищені копії важливих креслень.

Вирішіть питання про відповідальність прибиральниці.

290. Із двома іноземними громадянами Г. домовився про їх переправлення із РФ на територію України поза прикордонним пунктом пропуску за грошову винагороду. У визначений час вони зустрілися біля залізничного вокзалу м. Белгород, де їх чекав мікроавтобус під керуванням К., який був найнятий Г. і заздалегідь знав про його наміри. Після перетину державного кордону РФ і України вони були затримані працівниками Державної прикордонної служби України.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Г., К., іноземних громадян.

291. На адресу К. надійшла повістка про необхідність його явки до військового комісаріату для проходження строкової військової служби. К. повідомив свою матір С. про категоричне небажання проходити військову службу і вблагав допомогти йому уникнути військового обов'язку у будь-який спосіб. Мати погодилася допомогти сину і наступного дня на прийомі у військового комісара М. погодила з ним питання про скасування повістки К., за що передала М. грошову винагороду у розмірі 10 000 гривень.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність К., М., С.

Додаткова література

Анчукова, М. В. Поняття таємниці у Кримінальному кодексі України та її види. *Держава і право. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр. Вип. 38*. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. С. 582–587.

Демидова Л. М., Назарчук В. В. Кримінально-правова охорона національної безпеки України: кримінальна відповідальність за ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації: монографія / за заг. ред. Л. М. Демидової. Харків: Право, 2019. 400 с.

Дорош Л. В., Федосєєв В. В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності державного кордону України : монографія. Харків.: Право, 2014. 304 с.

Косінов В. Предмет злочинів у сфері охорони державної таємниці. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2007. Вип. 44. С. 273–281.

Самойлова О. С. Особливості розмежування злочину, передбаченого ст. 330 КК України, та суміжних складів за предметом злочину. Конфіденційна інформація, що є власністю держави, як предмет злочину. *Держава і право. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр.. Вип. 41*. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. С. 529–534.

Федосєєв В. В. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України (коментар до ст. 332 КК України). *Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. Вип. 14*. Харків: Кроссруд, 2007. С. 84–101.

Усов Д. С. Кримінально-правова характеристика розголошення державної таємниці / за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків: НікаНова, 2012. 256 с.

Т е м а 17. Кримінальні правопорушення проти авторитету

**органів державної влади, органів місцевого
самоврядування, об'єднань громадян і кримінальні
правопорушення проти журналістів**

З а в д а н н я

292. Мешканці багатоповерхового будинку, не маючи жодного дозволу, встановили шлагбаум на в'їзді до двору цього будинку. Відповідно до рішення міської ради м. Харків працівники КП «Жилкомсервіс» прибули для демонтажу зазначеного шлагбауму. Д., яка проживала в цьому будинку, підбігла до них і почала перешкоджати це здійснити. Патрульний поліції У. неодноразово повторив вимогу, щоб Д. відійшла і не заважала. Вона не підкорилася, а коли У. спробував відвести її вбік, ударила його в обличчя, спричинивши легке тілесне ушкодження без розладу здоров'я.

Ознайомтеся із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» і правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 15.05.2018 р. у справі № 692/225/16-к, провадження № 51-647км17. Вирішіть питання про відповідальність Д. Як відмежувати діяння, передбачені ст. 185 КУпАП України і ст. 345 КК України?

293. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, Т. у присутності сторонніх осіб підійшов до будівлі місцевої прокуратури і зірвав встановлений Державний Прапор України, зламавши при цьому флагшток, до якого він був прикріплений. Потім декілька разів ударив верхньою частиною флагштоку з Державним Прапором України об землю й кинув його до квітника, розташованого неподалік магазину.

Назвіть державні символи України. Вирішіть питання про відповідальність Т. Як змінилася б кваліфікація дій Т., якщо б це відбувалося в ході зйомок художнього фільму актором по сценарію?

294. Полковник поліції Б. викликав до себе в кабінет

свого підлеглого працівника Т. і у категоричній формі наполягав на тому, щоб він склав протоколи про адміністративне правопорушення щодо кількох власників автомобілів за відсутності на те правових підстав. Для того, щоб останній погодився, Б. пообіцяв залагодити в майбутньому будь-які можливі проблеми по службі, які могли в нього виникнути у зв'язку із вчиненням Т. цих дій. Т. виконав вказівку Б.

Ознайомтеся із правовою позицією, яка викладена в постанові ККС ВС від 13.09.2018 р. у справі № 200/15130/15-к, провадження № 51-4157 км 18. Вирішіть питання про відповідальність Б. і Т. Чи змінилася б кваліфікація, якщо б Т. відмовився виконувати вказівку керівника?

295. Перебуваючи в кімнаті гуртожитку, 17-річний С. таємно заволодів банківською карткою свого сусіда Д. Цього ж дня, дізнавшись пін-код до раніше викраденої ним картки, зняв у банкоматі і таємно заволодів належними Д. грошовими коштами в сумі 1800 грн.

Ознайомтеся із правовими позиціями, які викладені у постановках ВСУ від 31.01.2013 р., справа № 5-33кс12, і ККС ВС від 14.02.2019 р. у справі №454/420/17, провадження № 51-8227км18. Чи можна визнати платіжну картку важливим особистим документом? Вирішіть питання про відповідальність С.

296. Маючи на меті влаштуватись на роботу, К. підробила тимчасове посвідчення громадянина України на своє ім'я шляхом внесення змін до запису про строк дійсності посвідчення. На наступний день К. уклала трудовий договір, надавши цей документ роботодавцю. У перший же робочий день К. як касир таємно заволоділа 4100 грн із каси.

Ознайомтеся з правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 04.06.2019р. у справі № 466/711/15-к, провадження № 51-10341км18. Які критерії визнання документа офіційним? Вирішіть питання про відповідальність К. Як би змінилася кваліфікація дій К., якщо б вона таємно викрала із каси грошові кошти як прибиральниця?

297. перебуваючи у будинку своєї колишньої співмеш-

канки Ф., після спільного вживання алкогольних напоїв із її чоловіком Л. таємно викрав із полиці у спальній кімнаті свідоцтво про народження сина Ф., вважаючи його своєю дитиною. Після чого Л. покинув будинок.

Ознайомтеся із правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 14.02.2019 р. у справі № 454/420/17, провадження № 51-8227км18. Які критерії визнання документа офіційним? Які документи визнаються важливими особистими? Вирішіть питання про відповідальність Л.

298. Власник кафе М. вирішив здійснювати негласне відеоспостереження за відвідувачами і персоналом. Для цього він встановив шість мініатюрних прихованих відеокамер у кабінках для відвідувачів, а дві замаскував під датчики пожежної сигналізації у роздягальні для персоналу цього кафе. Усі відеокамери були під'єднанні до системного блоку персонального комп'ютера із жорстким диском, на який безпосередньо здійснювався відеозапис. Отримане з відеокамер зображення в режимі реального часу виводилося на екран монітора, розташованого в кабінеті власника.

Чи мав М. право здійснювати зазначене в умовах завдання спостереження? Якщо так, то з дотриманням яких умов? Вирішіть питання про відповідальність М.

299. Під час чергування поліцейські прибули на виклик до кінотеатру, де відбувалася бійка між О. і В. Ігноруючи вимоги працівників поліції припинити бійку й покинути приміщення, вони, розмахуючи руками й ногами, завдали хаотичних ударів поліцейським. Працівниками поліції з метою припинення фізичної протидії й вчинення протиправних дій були застосовані спеціальні засоби – кайданки.

Ознайомтеся із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» і правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 15.05.2018 р. у справі № 692/225/16-к, провадження № 51-647км17. Вирішіть питання

ня про відповідальність О. і В.?

300. Касир АТ «Ощадбанк» В. провела дії для продовження соціальних виплат, а саме фізичну ідентифікацію дванадцятьох внутрішньо переміщених осіб-одержувачів пенсії без їх фактичної присутності. При цьому, за інформацією Державної прикордонної служби України, на момент ідентифікації вказані особи перебували на тимчасово окупованій території Луганської області та лінію розмежування не перетинали. За вчинення вищезазначених дій жінка одержала неправомірну вигоду в розмірі 1500 грн.

Ознайомтеся з правовою позицією, викладеною в постанові ВСУ від 08.10.2015р. у справі №5-109кс15. Чи є касир державного банку службовою особою? Вирішіть питання про відповідальність В.?

301. Унікаючи проходження навчальних курсів в автошколі та складання екзаменів, Т. придбав через мережу Інтернет підроблене посвідчення водія. У подальшому, керуючи легковим автомобілем, Т. був зупинений працівниками патрульної поліції у зв'язку із тим, що в автомобіля були відсутні бампери. Під час перевірки документів вищевказане посвідчення водія Т. пред'явив поліцейському.

Ознайомтеся з правовими позиціями, викладеними в постановках ККС ВС від 01.03.2018 р. у справі № 461/7315/15-к, провадження №51-984км18, і від 19.04.2018 р. у справі № 727/5261/15-к, провадження № 51-1631км18. Вирішіть питання про відповідальність Т.

302. Підприємець Р. із метою отримання права на початок використання нежилого приміщення внесла завідомо неправдиві відомості до Декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки. Надалі Р. подала до Державної служби України з надзвичайних ситуацій вищевказану Декларацію для здійснення реєстрації.

Ознайомтеся з правовою позицією, викладеною в поста-

нові ККС ВС від 10.04.2019 р. у справі № 760/20768/15-к, провадження № 51-8290км18. Які критерії визнання документа офіційним? Які діяння слід вважати використанням завідомо підробленого документа? Вирішіть питання про відповідальність Р.

303. Погрожуючи ножем, А. заволодів жіночою сумкою Ш. Після цього він з'ясував, що в сумці знаходиться паспорт громадянина України на ім'я Ш., ключі й гаманець із грошима. Він залишив собі тільки гроші у розмірі 150 грн, а сумку спалив.

Ознайомтеся з правовими позиціями, викладеними в постановках ВСУ від 14.11.2013 року, справа № 5-35кп13, і ККС ВС від 21.03.2019 р. у справі № 127/4109/16-к, провадження № 51-4087км18. Вирішіть питання про відповідальність А.

304. Після вчинення умисного вбивства В. переховувався від працівників поліції в будинку своїх знайомих. Група захоплення, до якої входив майор Д., прибула до будинку. У той момент, коли з будинку вийшов його власник Х., не зачинивши за собою двері, Д. із метою затримання В. увійшов у двірний прохід. Щоб уникнути затримання, В. із близької відстані вистрелив у Д. із мисливської рушниці, поранивши його в живіт. Потерпілому було заподіяне тяжке тілесне ушкодження. Завдяки своєчасно наданій медичній допомозі Д. залишився живий.

Ознайомтеся із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність і власність суддів і працівників правоохоронних органів». Які органи вважаються правоохоронними? Вирішіть питання про відповідальність В.

305. Я. і В. зламали двері й проникли в квартиру Т., який перебував у відпустці. Вони забрали звідти холодильник, телевізор і пральну машину, які відвезли до квартири Я. Проти них було порушене кримінальне провадження за ч. 3 ст. 185 КК України. Під час досудового слідства з'ясувалося, що холодильник, телевізор і пральна машина були придбані Я. для його доньки ще до того, як вона вийшла заміж за Т. Згодом донька Я. розірвала шлюб із Т. і повернулася до батьків, але холодильник,

телевізор і пральну машину Т. їй не віддав, незважаючи на неодноразові вимоги. Тоді Я. забрав майно за допомогою свого сусіда В., якому за це заплатив 300 грн.

Ознайомтеся з правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 04.09.2019 р. у справі №473/1608/18, провадження № 51-2860км19. Вирішіть питання про відповідальність Я. і В. Дайте відповідь на запитання, як кваліфікувалися б їх дії, якби холодильник, телевізор і пральна машина належали на праві особистої власності Т.?

306. Слідчі поліції П. і В. прийшли до будинку О. для проведення обшуку з метою виявлення й фіксації відомостей про обставини вчинення його сином кримінального правопорушення. Незважаючи на пред'явлену ухвалу про дозвіл на обшук житла, О. відмовився їх випустити. Він схопив молоток і став розмахувати ним, погрожуючи вбивством, і вдарив одного із слідчих, заподіявши йому середньої тяжкості тілесне ушкодження, а потім намагався завдати удар молотком у шию другого слідчого, але останній ухилився і зміг затримати О.

Ознайомтеся із правовою позицією, викладеною в ухвалі ВСУ від 14.03.2002 р. Вирішіть питання про відповідальність О. Яке співвідношення ст. 345 і ст. 348 КК України? Дайте відповідь на запитання, чи зміниться рішення завдання за умови, що слідчі намагалися провести обшук без ухвали слідчого судді?

307. Інспектор патрульної поліції Ж. побачив автомобіль, що грубо порушував правила дорожнього руху, зокрема, виїжджав на смугу зустрічного руху, чим створював аварійні ситуації. Ж. вирішив, що водій знаходиться у стані алкогольного сп'яніння, вийшов на дорогу і намагався його зупинити за допомогою сигнального диску. Водій Т. не лише проігнорував вимогу зупинитися, а навпаки, підвищив швидкість, збивши поліцейського. Від отриманих травм Ж. через добу помер у лікарні.

Ознайомтеся з ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» і правовою позиці-

єю, викладеною в постанові ККС ВС від 14.11.2018 р. у справі № 753/19690/14-к, провадження № 51-3425км18. Вирішіть питання про відповідальність Т.

308. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, Н. і У. вибили вхідні двері й проникли до житла Ц. Після цього вони нанесли Ц. руками і ногами удари в різні частини тіла, спричинивши легкі тілесні ушкодження, вимагаючи, щоб потерпілий наступного дня передав їм 15 000 грн, які заборгував. Суд кваліфікував дії Н. й У. за ч. 2 ст. 189 КК України.

Ознайомтеся із ППВСУ від 06.11.2009 р. № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності» і правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 28.03.2019 р. у справі № 716/2142/17, провадження № 51-8136км18. Чи правильне рішення прийняв суд?

309. П., який мешкав у приватному будинку і був сусідом Ю., після купівлі останнім новенького імпортного автомобіля-позашляховика, вирішив підпалити гараж сусіда. Дочекавшись, поки сусід із сім'єю виїхав за кордон, П. підпалив будівлю. Під час допиту він заявив, що не міг більше бачити, як його сусід – суддя «збагачується», коли в державі бідніе народ. Також він пояснив, що претензій до Ю. як до сусіда не має, а вчинене пов'язує лише із посадою та ймовірними зловживаннями з боку Ю. своєю владою та службовими повноваженнями.

Ознайомтеся із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів». Вирішіть питання про відповідальність П. Як би змінилася кваліфікація, якщо б сусід був суддею у відставці, і як саме?

310. Ф. захопив і утримував у заміському будинку дружину прокурора І. До останнього він висунув вимогу про надання ним згоди на одруження доньки І. й сина Ф. З'ясувалося, що хлопець і дівчина хотіли одружитися, але прокурор як батько дівчини не давав згоди на їх шлюб. Без цього дівчина не на-

важувалася на одруження.

Вирішіть питання про відповідальність Ф. У чому полягає розмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 147 і ст. 349 КК України?

311. Пізно ввечері Г. проник у магазин із метою крадіжки, але був помічений працівником поліції Ф., який повертався з кіно. Намагаючись уникнути затримання, Г. кинув в очі працівнику поліції заздалегідь заготовлене в кишені борошно. Після цього вдарив засліпленого переслідувача ногою в живіт, а коли той впав, Г. намагався вдарити його по голові цеглиною, але був затриманий перехожими.

Ознайомтеся із правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 11.07.2019р. у справі № 688/1521/17, провадження №51-8618км18. Вирішіть питання про відповідальність Г. Чи залежить кваліфікація дій Г. залежно від усвідомлення ним факту належності Ф. до поліцейських?

312. Не маючи запрошення, Ш. спробував пройти на приватну вечірку в нічний клуб, але співробітник поліції охорони К., який чергував біля входу, не пропустив його. Дочекавшись закінчення вечора, Ш. підстеріг К., коли той повертався додому і, бажаючи помститися, збив на землю, вдарив по обличчю, заподіявши легкі тілесні ушкодження без розладу здоров'я.

Ознайомтеся із правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 13.12.2018 р. у справі № 191/550/16-к, провадження № 51-3749км18. Вирішіть питання про відповідальність Ш. Дайте відповідь на запитання, чи зміниться кваліфікація дій К. за умови, що вони були вчинені в той момент, коли К. не пропустив Ш. в клуб?

313. Під час допиту підозрюваний Б., побачивши, що слідчий С. складає протокол допиту і за ним не спостерігає, схопив стілець, накинувся на С. і наніс йому удар по голові, заподіявши тілесні ушкодження середньої тяжкості. Скориставшись безпорадним станом С., Б. знищив документи кримінального провадження, спаливши їх, після чого вискочив у вікно і втік.

Ознайомтеся з правовою позицією, викладеною в постанові ВСУ від 20.06.2011 р. у справі №5-8кч11. Вирішіть питання про відповідальність Б. Як би вона змінилася, якщо б Б. вбив слідчого?

314. Із метою заволодіння табельною зброєю дільничного поліцейського В. надав йому завідомо неправдиві відомості про місце, де нібито приховано вогнепальну зброю. У безлюдному місці В. вказав поліцейському Н. на купу сміття й сказав, що зброя знаходиться під нею. Коли Н. нахилився, В. скористався цим і завдав йому удар кухонним ножом у спину, заподіявши небезпечне для життя поранення. Після цього він зрізав кобуру з пістолетом і втік, проте незабаром був затриманий.

Ознайомтеся із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» і правовою позицією, викладеною в постанові ККС ВС від 14.11.2018 р. у справі № 753/19690/14-к, провадження № 51-3425км18. Вирішіть питання про відповідальність В.

315. Після смерті свого батька С. набув права власності на гараж, який за усною домовленістю був у користуванні Р. Про це останній домовився із попереднім власником ще за його життя. С. звернувся до Р. із вимогою про звільнення гаражу, але Р. відмовився. Наступного дня С. як спадкоємець гаражу, який знаходився на території гаражного кооперативу, у складі комісії, до якої входили працівник місцевого підрозділу МВС України, дільничний інспектор і декілька членів кооперативу, викотив із гаражу автомобіль Р., склав акт про фактично вчинені дії, перемістив автомобіль на майданчик біля розташування охорони території гаражного кооперативу й залишив там на зберігання. Пізніше Р. забрав звідти свій автомобіль. Будь-яке майно з автомобіля чи гаражу С. не вилучав.

Надайте кримінально-правову характеристику самоправству як кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 356 КК України? Ознайомтеся із правовою позицією, викладе-

ною в постанові ВСУ від 06.02.2012 р. у справі №5-29к11. Вирішить питання про відповідальність С.

Додаткова література

Антонов С. Проблемні питання кримінально-правової охорони службової особи, її близьких родичів та громадянина, який виконує громадський обов'язок. *Право України*. 2006. № 2. С. 120–125.

Биков К. Г. Щодо характеристики об'єктивних ознак службових зловживань, що порушують порядок обігу офіційних документів. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017, Вип. 23: Серія «Право». С.140–144.

Возьний В. І. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу (ст. 343 КК України): законодавчий та правозастосовчий аспекти / Володимир Возьний // Публ. право. – 2011. – № 3. С. 155–160.

Довгаль М. Особливості кваліфікації за статтею 342 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4(46). С. 58–65.

Карапейчик Я. І. Втручання у діяльність працівника правоохоронних органів: визначення змісту та співвідношення із суміжними поняттями. *Держава і право. Юридичні і політичні науки* : зб. наук. пр. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. Вип. 56. С. 452–457.

Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності. Київ : Атіка, 2004. 336 с.

Осадчий В.І. Кримінально-правова характеристика підкупу працівника підприємства, установи та організації (ст. 354 КК України). *Юридичний вісник*. 2015. 2 (35). С. 146–151.

Харь І. О. Суб'єкт злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і злочини проти журналістів. *Юридична наука*. Київ: Лазурит-Поліграф, 2017. № 7. С.126–142.

Шепелева, Н. В. До питання про відповідальність за посягання на життя, встановлену спеціальними кримінально-

правовими нормами. *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 9. С. 33–35.

Тема 18. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку

Завдання

316. Суд визнав Г. винним у тому, що він, маючи достатні технічні навички роботи на комп'ютері, використовуючи останній, не санкціоновано, без дозволу провайдера «HomeLAN» втручався в роботу його мережі під чужими мережевими реквізитами. Таке несанкціоноване втручання в роботу комп'ютерних мереж призвело до блокування надходження інформації до офіційних користувачів, унеможлиблюючи їм доступ до цих мереж, вносило викривлення у процес обробки інформації, порушувало порядок її маршрутизації. Дії Г. були кваліфікував за ч. 1 ст. 361 КК України.

Чи є вірним рішення суду? Які норми чинного законодавства були порушені Г.? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого Г. кримінального правопорушення?

317. Суд першої інстанції визнав Г. і С. винними за ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 361 КК України в тому, що вони, діючи за попередньою змовою між собою, шляхом несанкціонованого втручання в роботу мереж електров'язку порушили встановлений порядок маршрутизації міжнародних телефонних дзвінків.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення за ст. 361 КК, відповідно, частиною першою та другою? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення?

318. Суд визнав М. винним у тому, що він, працюючи провідним інженером відділу пластикових карток акціонерного комерційного банку, як службова особа, яка виконує адмініст-

ративно-господарські функції, зловживаючи своїм службовим становищем, маючи доступ до бази даних клієнтів і їх рахунків, що містилася в його робочому комп'ютері, діючи з метою заволодіння грошовими коштами, виконав операцію з персоналізації сторонньої картки, скопіювавши на неї інформацію одного з клієнтів банку. З використанням картки-дубліката й банкоматів М. зняв і привласнив готівкою з рахунку клієнта грошові кошти на загальну суму 251 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Зазначені дії М. суд кваліфікував за ч. 4 ст. 191 КК України як заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем, вчинене у великих розмірах. Крім того, суд кваліфікував дії М. ще й за сукупністю кримінальних правопорушень, склад яких передбачено ч. 3 ст. 362 КК України, оскільки М., будучи особою, яка мала право доступу до інформації, що оброблялася на комп'ютерах та зберігалася на носіях, несанкціоновано її скопіював, що призвело до витоку інформації і заподіяло значну шкоду.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення за ст. 362 КК України, відповідно, частинною першою, другою й третьою? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення?

319. Суд визнав Є. винним у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 361 КК України і призначив йому відповідне покарання. Із матеріалів справи вбачається, що Є., діючи з корисливих мотивів, за допомогою спеціальних комп'ютерних програм створив дублікат-макет сайту компанії, яка спільно із ЗАТ комерційним банком «ПриватБанк» надавала послуги з прискороного перерахування платежів за комунальні послуги й мобільний зв'язок через мережу Інтернет. У результаті такої діяльності Є. протягом певного часу викрадав грошові кошти з рахунків клієнтів ЗАТ КБ «ПриватБанк». Оскільки Є. шляхом обману неодноразово заволодівав грошовими коштами за допомогою незаконних операцій з використанням ЕОМ, а втручання в роботу ЕОМ є способом вчинення злочину проти власності, то в цьому випадку зазначені дії були додатково ква-

ліфіковані за ст. 190 КК України (шахрайство).

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення ст. 361 КК України? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна в цьому випадку додаткова кваліфікація вчиненого правопорушення?

320. Суд визнав С. винним за ч. 2 ст. 361 КК України і призначив йому відповідне покарання. Із матеріалів справи вбачається, що С., діючи повторно, із метою отримання матеріальної вигоди для здійснення безкоштовних дзвінків придбав емулятор таксофонної картки із впаяним у нього запрограмованим чіпом. Використовуючи його, С. надавав послуги міжміського й міжнародного телефонного зв'язку стороннім особам, а кошти, одержані за ці послуги, привласнював. Таким чином, було здійснено 1177 незаконних безоплатних телефонних дзвінків, у тому числі й за кордон, і завдано збитків ВАТ «Укртелеком» на суму 11 тис. 980 грн. Згідно з висновком судово-технічної експертизи вилучений у С. технічний пристрій є емулятором телефонної картки для несанкціонованого доступу до послуг ВАТ «Укртелеком». Емулятор таксофонної картки був виготовлений шляхом видалення електронного модуля із пластикової картки і встановлення на це місце мікропроцесора, в якому записано програмне забезпечення, що емулює роботу електронної картки. Грошові кошти у вигляді оплати за міжміські й міжнародні розмови, які мали б надійти в розпорядження власника телефонної мережі за надані послуги, отримували зловмисник.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною ст. 361 КК України, відповідно, частиною першою і другою? Чи є вірним рішення суду? Чи є плата за фактично надані послуги предметом кримінального правопорушення за ст. 192 КК України (заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою)? Чи необхідно додатково кваліфікувати дії С. за відповідною частиною ст. 192 КК України?

321. Суд визнав А. винним у вчиненні злочину, відповідальність за який передбачена ч. 1 ст. 361¹ КК України. Так, із матеріалів справи вбачається, що А. з метою безкоштовного

доступу до мережі Інтернет створив і використав шкідливу комп'ютерну програму, призначену для сканування мережі провайдера й отримання логінів і паролів, для модемного доступу до мережі Інтернет, які містилися на сервері провайдера. В подальшому А. незаконно використовував логіни й паролі для доступу до мережі Інтернет.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною злочину за ч. 1 ст. 361¹ КК України? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення?

322. Суд визнав Д. винним за ч. 1 ст. 361² КК України і призначив йому відповідне покарання. Так, із матеріалів справи вбачається, що Д. відповідно до своїх службових повноважень мав доступ до комп'ютерної інформації про наступну переоцінку товарів у мережі магазинів, що було комерційною таємницею підприємства, в якому він працював. Цю інформацію він через мережу Інтернет розповсюдив серед осіб, які не були співробітниками цього підприємства і не мали права доступу до неї.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною ч. 1 ст. 361² КК України? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення, зокрема, за ст. 232 КК України?

323. Суд визнав С. винним за ч. 1 ст. 361¹ та ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 361 КК України і призначив йому відповідне покарання. Із матеріалів справи вбачається, що С., працюючи інженером супроводження програмного забезпечення відділення ЗАТ КБ «ПриватБанк», відповідно до своїх службових обов'язків через локальну мережу мав доступ до всіх ЕОМ відділення банку. С. був незадоволеним розміром заробітної плати, і з помсти за це керівництву банку, використовуючи наданий йому комп'ютер, за допомогою локальної комп'ютерної мережі зайшов на сервер банку і задля використання створив у ньому шкідливий програмний засіб. Маючи намір запустити його й знищити інформацію, що містилася в ЕОМ відділення банку, напередодні свого звільнення розмістив його в активному стані у каталогах операційної системи сервера банку. Проте реалізувати до кінця свій

умисел, спрямований на несанкціоноване втручання в роботу сервера, що могло призвести до втрати інформації, не зміг, оскільки в день подання заяви про звільнення йому було відмовлено в допуску до робочого місця і сервера.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 361 та ст.362 КК України? Чи є вірним рішення суду? Чи є підстави кваліфікувати вчинене за ч.1 ст. 362 КК України у зв'язку з намаганням знищити інформацію, яка оброблялася в автоматизованих системах?

324. Суд визнав С. винною за ч. 2 ст. 362 КК України і призначив їй відповідне покарання. Так, С., працюючи у відділенні ЗАТ КБ «ПриватБанк» спеціалістом відділу кредитування фізичних осіб і маючи доступ до бази даних клієнтів та їх рахунків, скопіювала інформацію, що стосувалася рахунку одного з клієнтів банку (трансфер і комп'ютерні паролі входу до рахунку). Використовуючи зазначену інформацію, С. через мережу Інтернет поповнювала рахунок свого мобільного телефону і сплачувала рахунки за комунальні послуги коштами вказаного клієнта банку.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення за ст. 362 КК України, відповідно, частиною першою й другою? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого правопорушення?

325. Вироком суду за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 362 КК України було засуджено П., який, працюючи спеціалістом технічної підтримки канадської компанії й маючи доступ до інформації, яка оброблялася і зберігалася в комп'ютерній мережі компанії, вчинив несанкціоноване копіювання трьох шаблонів сайтів, які продав за 30 доларів США, що призвело до витоку цієї інформації.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 362 і ст.362² КК України? Чи є вірним рішення суду? Чи є підстави кваліфікувати вчинене за ч. 1 ст. 362² КК України, адже в результаті його дій зазначена інформація стала відомою і до-

ступною стороннім особам? Чи слід додатково кваліфікувати дії П. за ч. 1 ст. 361² КК України, адже було здійснено несанкціонований збут інформації з обмеженим доступом?

Додаткова література

Азаров Д. С. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України* / [Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін.]. Київ : Юрінком Інтер, 2017. С. 830–843.

Азаров Д. С. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері комп'ютерної інформації : дис... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2003. 246 с.

Азаров Д. С. Злочини у сфері комп'ютерної інформації (кримінально-правове дослідження): монографія. Київ : Атіка, 2007. 304 с.

Азаров Д. С. Кримінальна відповідальність за «комп'ютерні» злочини: стан наукових досліджень та основні напрями удосконалення. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 13–14 жовт. 2011 р. / редкол. : В. Я. Тацій (голов, ред.), В. І. Борисов (заст. голов, ред.) та ін. Харків : Право, 2011. С. 347–350.

Карчевський М. В. Кримінальна відповідальність за незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Луганськ, 2002. 175с.

Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. О. Е. Дідоренка, 2012. 528 с.

Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2013. 536 с.

Музика А. А., Азаров Д. С. Законодавство України про

відповідальність за «комп'ютерні» злочини: науково-практичний коментар і шляхи вдосконалення. Київ : Вид. Паливода А. В., 2005. 120 с.

Орлов С. О. Кримінально-правова охорона інформації в комп'ютерних системах та телекомунікаційних мережах : дис... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2004. 213 с.

Плугатир М. В. Імплементация Україною міжнародно-правових зобов'язань щодо відповідальності за злочини у сфері комп'ютерної інформації: дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ , 2010. 240 с.

Розенфельд Н. А. Кримінально-правова характеристика незаконного втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ , 2003. 222 с.

Рудик М. В. Незаконний збут, розповсюдження комп'ютерної інформації з обмеженим доступом : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2007. 229 с.

Савінова Н. А. Кримінально-правове забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Київ : ДКС, 2012. 342 с.

Савінова Н. А. Кримінально-правова політика та забезпечення інформаційного суспільства в Україні : монографія. Київ : Ред. журн. «Право України»; X. : Право, 2013. 292 с.

Узагальнення «Судова практика розгляду справ про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» / М. І. Гриців, В. В. Антошук. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2010_2_7

Т е м а 19. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

З а в д а н н я

326. Працівники кримінальної поліції І., Ф. і К. отримали інформацію про можливе вчинення Р. кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів. Без внесення цієї інформації до ЄРДР, а також без наявної оперативно-розшукової справи

І., Ф. і К. прибули до кафе, власником якого є Р. Працівники кримінальної поліції здійснили обшук приміщення, огляд речей Р. і трьох співробітників кафе. Через те, що Р. вимагав прибуття його адвоката для надання юридичної допомоги, І., Ф. і К. вирішили затримати Р. із метою отримання інформації. Його насильно посадили до автомобіля, який рушив у бік лісосмуги. Увесь цей час К. сидів в автомобілі поряд із Р. і розпитував його про обставини вчинення кримінального правопорушення. Це супроводжувалося завданням ударів по голові й шиї. Упевнившись, що Р. нічого не відомо про вчинення кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, К. почав вимагати від останнього 5000 грн як «моральну компенсацію за витрачений час». Після обіцянки надати таку суму Р. був звільнений, однак звернувся через свого адвоката до правоохоронних органів про факт вчинення працівниками кримінальної поліції І., Ф. і К. кримінальних правопорушень проти його прав і свобод.

Як слід кваліфікувати діяння працівників кримінальної поліції І. Ф. і К.? Чи вчинили І. Ф. і К. кримінальні правопорушення проти правосуддя чи у сфері службової діяльності або має місце їх сукупність? Чи наявна співучасть у діяннях І., Ф. і К.?

Чи зміниться рішення, якщо інформація про можливе вчинення Р. кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів була занесена до ЄРДР, а працівники кримінальної поліції діяли за погодженням із слідчим і прокурором?

327. Гр. А. було визнано обвинуваченим за ч. 2 ст. 383 КК України за те, що він направив у поліцію завідомо неправдиве повідомлення про одержання неправомірної вигоди міським головою Г. Під час досудового розслідування було встановлено, що А. повідомив такі факти, які стали йому відомі зі слів інших осіб. Під час допиту Б. і З. підтвердили, що дійсно серед певної групи людей йшли розмови про те, що міський голова Г. неодноразово одержував неправомірну вигоду. На підставі таких даних суд виніс щодо А. виправдувальний вирок.

Чи правильне рішення суду? Наведіть визначення поняттям «завідомість» і «неправдивість». Чи може особа, яка подає заяву про вчинення кримінального правопорушення, поми-

лятися в оцінці вчиненого або правовій кваліфікації? Чи має право працівник поліції відмовити в реєстрації заяви про вчинення кримінального правопорушення?

328. Відповідно до клопотання слідчого П., погодженого із прокурором К., слідчий суддя В. постановив ухвалу про застосування до гр. Ш. запобіжного заходу у виді тримання під вартою. Ш. підозрювався у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 194 КК України. Однак для того, щоб слідчий суддя В. прийняв таке рішення, слідчий П. за погодженням із прокурором К. змінив попередню кваліфікацію вчиненого на більш тяжкий злочин.

Дайте кримінально-правову оцінку дії слідчого П., прокурора К. і слідчого судді В. Чи може слідчий і прокурор під час досудового розслідування змінювати кваліфікацію вчиненого діяння? Чи може це свідчити про вчинення кримінального правопорушення проти правосуддя або у сфері службової діяльності?

329. Слідчий ДБР неодноразово без поважних причин відмовляв Г., який тримався під вартою за підозрою в умисному вбивстві, у зустрічі з його захисником. Коли ж така зустріч відбулася, слідчий за допомогою технічних засобів прослухав розмову підозрюваного з адвокатом і використав отриману таким чином інформацію для здійснення досудового розслідування.

Як слід кваліфікувати діяння слідчого: за ст. 374 чи ст. 397 КК України або за їх сукупністю? У якому співвідношенні між собою знаходяться ці норми і за якими ознаками відрізняються діяння, передбачені цими статтями КК України?

330. За заявою дружини П. працівниками кримінальної поліції на квартирі П. було проведено обшук. Під час проведення слідчої (розшукової) дії під матрацом був знайдений пістолет системи «ТТ». При розслідуванні П. заперечував, що пістолет належить саме йому. При цьому він стверджував, що цю зброю підкинула йому дружина, діючи з метою обвинувачення його у вчиненні кримінального правопорушення, якого він не вчиняв. Дружина П. тільки на третьому допиті зізналася, що

придбала пістолет на ринку в незнайомця і, бажаючи помститися своєму чоловікові, підклала зброю під матрац, а потім написала заяву в районний відділ поліції про те, що П. незаконно зберігає вогнепальну зброю.

Як слід кваліфікувати діяння дружини П.? У якому співвідношенні між собою знаходяться ст. 383 і ст. 384 КК України й за якими ознаками відрізняються діяння, передбачені цими статтями КК України? Чи наявні ознаки повторності або сукупності в діяннях дружини П.?

331. До свідка А. по кримінальному провадженню про вчинення хуліганства С. прийшов К. і став примушувати А. дати під час досудового розслідування і в суді неправдиві показання на користь С. Спочатку А. категорично відмовлявся, а потім, коли К. запропонував йому 20 тис. грн, погодився і дав під час допитів у поліції й суді неправдиві показання, які цілком виправдовували С.

Як слід кваліфікувати діяння К. і А.? У якому співвідношенні між собою знаходяться ст. 384 і ст. 386 КК України й за якими ознаками відрізняються діяння, передбачені цими статтями КК України? Чи наявна в діянні А. повторність або сукупність кримінальних правопорушень?

332. Родичі обвинуваченого К. звернулися до експерта У., який проводив експертизу за даною справою, із проханням підготувати висновок, який не відповідав дійсності і свідчив на користь К. За підготовку такого висновку експерту пообіцяли грошову винагороду. Із цією пропозицією У. погодився і після отримання грошей підготував і спрямував до суду завідомо неправдивий висновок.

Вирішіть питання, за якою нормою КК України підлягає відповідальності експерт У.: за ч. 3 ст. 368⁴ або за ст. 386 КК України чи за їх сукупністю? Чи потрібно кваліфікувати дії У. ще й за ч. 2 ст. 384 КК України?

333. А. вчинив злочин, передбачений ст. 128 КК України. У ході досудового розслідування між А. і потерпілим Б. було укладено угоду про примирення (ст. 471 КПК України), на

підставі якої, крім іншого, було узгоджено, що А. буде призначене покарання у виді двохсот годин громадських робіт. Виходячи з положень ч. 5 ст. 65 КК України і керуючись приписами ст. 475 КПК України, суд своїм вироком затвердив цю угоду і призначив А. покарання у виді й розмірі, узгоджених сторонами угоди, – двісті годин громадських робіт. Проте після набрання вироком законної сили А. не приступив до громадських робіт, постійно ухилявся від їх відбування без поважних причин, неодноразово змінював місце проживання і роботи.

Вирішіть, за якою нормою КК України має нести відповідальність А.: за ч. 1 ст. 382 або за ч. 2 ст. 389 чи за ст. 389¹ КК України? У якому співвідношенні між собою знаходяться ці норми КК України? Наведіть аргументи на користь правильного рішення цього питання, використовуючи постанову Касаційного кримінального суду у складі ВСУ від 20.03.2019 р. (справа № 638/15818/14-к провадження № 51-7593км18).

334. Схему заволодіння нерухомим майном територіальної громади міста шляхом звернення до Н-ського міськрайонного суду із позовними заявами, які містять завідомо неправдиву інформацію щодо предмета спору, розробили Н. П., І. й С. Ініціювавши під час розгляду указаних цивільних справ укладення мирових угод, що містили завідомо неправдиві відомості про наявність договірних відносин між сторонами у справі, і використовуючи підставних осіб замість представників однієї із сторін під час судових засідань, суддя Т. ухвалив 5 судових рішень про закриття провадження у справах у зв'язку з визнанням мирових угод. На підставі цього за П., І. і С. було визнано право власності на 8 приміщень загальною площею 1836 м² і загальною вартістю 7 млн 502435 грн, розташованих на території міста Н. і належних територіальній громаді міста.

Як слід кваліфікувати діяння П., І., С. і судді Т.? Чи наявна в їх діяннях повторність? Чи здатні П., І. і С. за своїм правовим статусом вчинити кримінальні правопорушення проти правосуддя?

335. Суддя С. розглянув справу щодо обвинувачення Г. у

вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України. Незважаючи на те, що Г. має судимість за крадіжку, суддя С. постановив вирок, за яким призначив покарання – 5 років позбавлення волі – і звільнив засудженого Г. від відбування покарання із випробуванням (ст. 75 КК України), встановивши йому іспитовий строк 2 роки. Вирок був оскаржений прокурором і згодом скасований. Як виявилось пізніше, дружина Г. через свою знайому К. дала судді С. 1000 дол. США за те, щоб її чоловіку була обрана міра покарання, не пов'язана з позбавленням волі.

Як слід кваліфікувати діяння судді С., дружини Г. і К.? Як співвідноситься між собою ч. 3 ст. 368 та ч. 2 ст. 375 КК України? Чи наявна сукупність кримінальних правопорушень у діянні судді С.? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що суддя постановив все ж таки законне рішення?

336. В. вирішив вбити суддю К. за те, що останній постановив обвинувальний вирок стосовно його родича за вчинення останнім розбою. Із цією метою В. у вечірній час (після 22.00), коли суддя йшов додому, вистрелив у нього з відстані 50 м із мисливської рушниці, на зберігання й використання якої мав відповідний дозвіл. Як з'ясувалося, В. у темряві прийняв за суддю перехожого С., який і загинув від пострілу.

Вирішіть, як слід кваліфікувати діяння В.: за п. 8 ч. 2 ст. 115 чи за ст. 379 КК України? У якому співвідношенні знаходяться ці норми КК України і за якими ознаками їх треба відмежовувати? Чи має місце у наведеній ситуації фактична помилка і якщо має, то яка саме: помилка в об'єкті або в особі потерпілого? Чи потрібно у наведеному випадку при кваліфікації дій В. посилатися ще й на ст. 15 КК України? Чи необхідно в даному випадку при вирішенні питання про призначення покарання використовувати положення ст. 68 КК України і яку саме її частину?

337. Дізнавшись про те, що його син О. є учасником злочинної організації, Д. вирішив повідомити поліцію. Попередньо Д. розповів про все своїй дружині Л. – судді місцевого суду. У свою чергу, вона спробувала утримати свого чоловіка від задуманого, а переконавшись у його непохитності, пообіцяла, що зробить відпо-

відне повідомлення сама. Як у подальшому було встановлено слідством, Л. упродовж місяця вмовляла О. припинити зв'язки зі злочинцями і добровільно заявити до поліції про діяльність злочинної організації, що той, урешті-решт, і зробив.

Як слід кваліфікувати діяння Д., О. і Л.? Чи мали Д. і Л. обов'язок повідомити про вчинення кримінального правопорушення поліцію? Які наслідки неповідомлення Д. і Л. про кримінально протиправну діяльність О.?

338. С. звернувся до свого знайомого М. і розповів йому, що під загрозою ножа заволодів грошима і коштовностями О. і попросив М. зберегти у себе ці гроші і коштовності певний час, пообіцявши за це винагороду. М. погодився, а потім, коли був притягнутий до кримінальної відповідальності за ст. 396 КК України, заявив, що не може нести відповідальність за цією статтею КК України, бо не був обізнаний, що вчинене С. діяння належить до тяжких злочинів.

Вирішіть питання, чи підлягає М. відповідальності за ст. 198 або ст. 396 КК України чи за їх сукупністю? За якими ознаками розмежовуються склади цих злочинів? Як вирішується питання про тяжкість прихованого злочину і усвідомлення винного про це у разі притягнення до відповідальності за ст. 396 КК України? За якими ознаками заздалегідь не обіцяне приховування злочину відрізняється від співучасті в ньому у вигляді пособництва? За яких умов приховування злочину може розглядатися як співучасть у ньому, навіть якщо таке приховування не було заздалегідь обіцяне?

339. В одній з установ виконання покарань здійснювався ремонт каналізаційної системи, у ході якого використовувалася і праця засуджених, які відбували там покарання у виді позбавлення волі. До числа цих засуджених належав і С., який мав кваліфікацію слюсаря-сантехніка і строк відбування позбавлення волі у якого закінчувався через 8 днів. Оскільки С. був хорошим фахівцем, начальник установи Ц. вирішив залишити його в установі під вартою ще на два тижні після закінчення строку його покарання для завершення ремонту. Це рішення

було погоджено із засудженим С., який не заперечував проти цього. Після закінчення ремонту С. був звільнений з під варти.

Вирішіть питання, чи підлягає Ц. відповідальності, і якщо підлягає, то за якою нормою КК України: за ч. 1 ст. 146 або за ч. 1 ст. 364 чи за ч. 1 ст. 365 або за ч. 2 ст. 371 КК України? У якому співвідношенні між собою знаходяться ці норми і за якими ознаками відрізняються? Які особи можуть бути суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 371 КК України?

340. Засуджені Г. і К. вбили засудженого Ч. за його активну роботу по зміцненню дисципліни у виправній установі. Крім того, засуджені Г. і К. неодноразово погрожували розправитися й з іншими засудженими за діяльність щодо підтримання порядку й дотримання режиму.

Вирішіть питання про відповідальність засуджених Г. і К.? Яким є мотив вбивства? Чи наявна сукупність кримінальних правопорушень у діяннях Г. і К.? Як співвідносяться положення ст. 129 і ст. 392 КК України?

341. Відбуваючи покарання у виді позбавлення волі у виправній колонії, засуджений П. неодноразово звертався до лікаря з проханням про звільнення його від роботи. Провівши черговий огляд, лікар повідомив, що П. цілком здоровий і звільнення від роботи не одержить. Тоді П. схопив стілець і вдарив лікаря по голові, заподіявши легке тілесне ушкодження, що потягло за собою короткочасний розлад здоров'я.

Як слід кваліфікувати діяння засудженого П.? Як співвідноситься ст. 125 і ст. 392 КК України? Чи зміниться кваліфікація, якщо буде встановлено, що таким шляхом П. здійснив невдалу втечу із виправної колонії?

Додаткова література

Квасневська Н. Д. Кримінальна відповідальність судді за неправосуддя в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2010.

Тютюгін В. І. Злочини проти правосуддя : навч. посіб-

ник / В. І. Тютюгін, В. І. Борисов, Ю. В. Гродецький та ін. ; за заг. ред. В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011.

Шенітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання / за ред. В. І. Борисова. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2012.

Шенітько М. В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії : монографія. Харків: Право, 2018.

**Т е м а 20. Кримінальні правопорушення
проти встановленого порядку несення військової служби
(військові кримінальні правопорушення)
(для самостійного вивчення)**

Питання для вивчення

1. Поняття «військове кримінальне правопорушення».
2. Військові кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі.
3. Військові кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби.
4. Військові кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та його збереження.
5. Військові кримінальні правопорушення проти порядку експлуатації військової техніки.
6. Військові кримінальні правопорушення проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб.
7. Військові кримінальні правопорушення проти встановленого порядку збереження військової таємниці.
8. Військові службові кримінальні правопорушення.
9. Військові кримінальні правопорушення проти порядку несення служби на полі бою і в районі воєнних дій.
10. Військові кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями.

Додаткова література

Денисов С. Ф., Бодаєвський В. П. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за корисливі посягання на військове майно (ст. 410 КК України) : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2011. 324 с.

Касинюк В. І., Білоконеv В. М. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за порушення правил водіння або експлуатацію машин. Запоріжжя : Вид. Глазунов С. О., 2011. 231 с.

Карпенко М. І. Військові злочини: характеристика, методика розслідування та запобігання : посібник / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ : ВД Дакор, 2013. 472 с.

Панов М. І., Касинюк В. І., Харитонов С. О. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини). Харків : Харків юрид., 2006. 172 с.

Харитонов С. О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія. Харків: Право, 2018. 328 с.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку
(для самостійного вивчення)

Питання для вивчення

1. Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку.
2. Кримінальні правопорушення проти миру.
3. Кримінальні правопорушення проти безпеки людства.
4. Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку.

Завдання

342. Під час футбольного матчу у м. Харків К. звернув увагу на пристойно одягнутого громадянина, який розмовляв іноземною мовою. Під час перерви, у вбиральні, погрожуючи

ножем, К. забрав у нього мобільний телефон, годинник і портмоне. На виході із стадіону він був затриманий працівниками поліції. Потерпілий виявився працівником посольства, який має дипломатичний імунітет.

Чи можна К. притягнути до кримінальної відповідальності за ст. 444 КК України? Який об'єкт даного кримінального правопорушення? Яка об'єктивна й суб'єктивна сторона цього кримінального правопорушення?

343. У зв'язку з несправністю очисних споруд керівник хімічного підприємства К. дав вказівку здійснити викид відходів виробництва в річку. Унаслідок цього настав масовий мор риби, а декілька людей захворіли інфекційними захворюваннями.

Чи містяться в діях К ознаки складу кримінального правопорушення? Дайте характеристику об'єктивним і суб'єктивним ознакам. У чому відмінність екоциду від кримінальних правопорушень проти довкілля?

344. Мешканці м. Харків К. і Б. були затримані при спробі перейти державний кордон України. Затримані мали при собі паспорти іншої держави, велику кількість іноземної валюти й документи, які свідчили, що ці кошти були отримані ними в рахунок їх участі у збройному конфлікті в Сирії.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність вказаних осіб. Надайте характеристику елементів складу кримінального правопорушення. Чи змінилася б кваліфікація їх дій, якби ці кошти вони отримали за майбутню службу в армії іноземної держави?

345. Мешканець м. Харків К. роз'їжджав на своєму автомобілі з прапором Радянського Союзу. На світлофорі у нього виник конфлікт із пішоходом, який намагався зірвати з автомобіля цей прапор. Внаслідок бійки К. завдав пішоходу середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову оцінку діям К. Охарактеризуйте предмет даного кримінального правопорушення. Дайте характеристику об'єктивним і суб'єктивним ознакам вказано-

го кримінального правопорушення.

346. Мешканець м. Харків К. закупив у Китаї партію товарів для їх подальшого перепродажу в Україні. Із метою уникнення сплати податків при ввезенні він на всі ящики наклеїв символіку Червоного Хреста й підробив посвідчення цієї організації. При проходженні митного контролю він був затриманий. У ході перевірки було встановлено, що жодного відношення до організації Червоного Хреста він не має.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність К. Який предмет даного кримінального правопорушення? У чому відмінність даного кримінального правопорушення від кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби?

Додаткова література

Миронова В. О. Проблеми кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни / за заг. ред. В. П. Ємельянова. Харків : Право, 2007. 152 с.

Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі [Текст]: монографія. Харків : Право, 2013. 526 с.

Наден, О. В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблема протидії : монографія. Київ : Атіка, 2005. 264 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

ДО ІСПИТУ

1. Поняття і система Особливої частини кримінального права України.
2. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.
3. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.
4. Державна зрада.
5. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду та шпигунство.
6. Шпигунство.
7. Посягання на життя державного чи громадського діяча.
8. Диверсія.
9. Поняття й види вбивства.
10. Умисне вбивство: поняття, види.
11. Умисне вбивство, вчинене з особливої жорстокістю.
12. Умисне вбивство з корисливих мотивів
13. Умисне вбивство з хуліганських мотивів.
14. Умисне вбивство, вчинене на замовлення.
15. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.
16. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.
17. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.
18. Вбивство через необережність.
19. Доведення до самогубства.
20. Умисне тяжке тілесне ушкодження.
21. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства й вбивства через необережність.
22. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження.
23. Умисне легке тілесне ушкодження, його види.
24. Тілесні ушкодження, завдані за пом'якшуючих обставин.
25. Побой та мордування. Їх відмінність від тілесних

ушкоджень.

26. Катування.
27. Погроза вбивством.
28. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.
29. Незаконне проведення абортів або стерилізації.
30. Залишення в небезпеці.
31. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
32. Незаконне проведення дослідів над людиною.
33. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.
34. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини.
35. Захоплення заручників.
36. Торгівля людьми.
37. Згвалтування.
38. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача.
39. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності й за іншими ознаками.
40. Грубе порушення законодавства про працю.
41. Поняття і система кримінальних правопорушень проти власності.
42. Крадіжка.
43. Грабіж.
44. Розбій.
45. Вимагання.
46. Шахрайство.
47. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.
48. Відмінність розбою від грабежу.
49. Відмінність розбою від вимагання.
50. Відмінність шахрайства від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
51. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зло-

вживання довірою.

52. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї.

53. Умисне знищення або пошкодження майна.

54. Погроза знищення майна.

55. Необережне знищення або пошкодження майна.

56. Порушення обов'язків щодо охорони майна.

57. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом.

58. Службова особа: поняття й види.

59. Зловживання владою або службовим становищем.

60. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

61. Службове підроблення.

62. Службова недбалість.

63. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги.

64. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

65. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі.

66. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державних лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів.

67. Контрабанда.

68. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

69. Протидія законній господарській діяльності.

70. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

71. Шахрайство з фінансовими ресурсами.

72. Розголошення комерційної або банківської таємниці.

73. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній.

74. Бандитизм.

75. Відмінність бандитизму від розбою.
76. Терористичний акт.
77. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.
78. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.
79. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.
80. Порушення вимог законодавства про охорону праці.
81. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.
82. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів.
83. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.
84. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.
85. Незаконне заволодіння транспортним засобом.
86. Групове порушення громадського порядку.
87. Масові заворушення.
88. Хуліганство.
89. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.
90. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.
91. Розголошення державної таємниці.
92. Втрата документів, що містять державну таємницю.
93. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни.
94. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, упов-

новаженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

95. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.

96. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.

97. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

98. Самоправство.

99. Підроблення документів, печаток, штампів і бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів.

100. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.

101. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

102. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення.

103. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.

104. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань.

105. Пропаганда війни.

106. Геноцид.

107. Посягання на життя представника іноземної держави.

108. Найманство.

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА»**

для студентів III курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

4-те видання, перероблене і доповнене

У к л а д а ч і:

БАЗЕЛЮК Вікторія Володимирівна,
БАЙДА Антон Олександрович,
БОРИСОВ Вячеслав Іванович,
В'ЮНИК Максим Вікторович,
ГРИНЧАК Сергій Васильович,
ГРОДЕЦЬКИЙ Юрій Васильович,
ДЗЮБА Юрій Павлович,
ДЕМИДОВА Людмила Миколаївна,
ЄВТЄЄВА Дарина Петрівна,
ЄМЕЛ'ЯНЕНКО Володимир Віталійович,
ЗАБУГА Юлія Юрївна,
ЗАЙЦЕВ Олексій Володимирович,
ЗІНЧЕНКО Ірина Олександрівна,
КИРИЧКО Василь Миколайович,
КОЗАК Вадим Анатолійович,
КРАЙНИК Григорій Сергійович,
МАСЛОВА Олена Олегівна,
МИХАЙЛІЧЕНКО Тетяна Олександрівна,
МОХОНЧУК Сергій Михайлович,
ОРЛОВСЬКИЙ Руслан Семенович,
ОСАДЧА Анна Сергіївна
ПАНОВ Микола Іванович,
ПОНОМАРЕНКО Юрій Анатолійович,
РАДУТНИЙ Олександр Едуардович,
РУБАЩЕНКО Микола Анатолійович,
ТАВОЛЖАНСЬКА Юлія Сергіївна,
ТАЦІЙ Василь Якович,
ТЮТЮГІН Володимир Ілліч,
ХАРИТОНОВ Сергій Олександрович,
ХАРИТОНОВА Олена Володимирівна,
ШЕВЧЕНКО Євген Валерійович,
ШЕПІТЬКО Михайло Валерійович,
ШУЛЬЖЕНКО Надія Володимирівна,
ШУМАКОВА Вікторія Юрївна

Відповідальний за випуск В.І. Тютюгін